

TRO INNSIKT UTSYN HÅP

ST. OLAV

KATOLSK KIRKEBLAD NR. 3 - 2018

Mihretab:

- HÅPET ER DRIVKRAFTEN s. 18

Katolsk profil: Ørnulf Ranheimsæter s. 30

Min menighet: Trondheim s. 44

Bioteknologi og etikk s. 52

Menneskenes liv

A vsløringene av overgrep og forsøkene på å skjule dem ryster og smerter oss alle. Både pavens brev til alle verdens katolikker og det han sa i Irland, var klar tale. Nå gjenstår det viktigste: å innføre ordninger og prosedyrer som stiller skyldige til ansvar, ivaretar rettssikkerheten og så langt mulig hindrer at slike ting skjer i fremtiden. Det er ikke første gang det stormer i og rundt Kirken på dette området av menneskelivet. Men forrige gang debatten gikk høyt om seksualitet, dreide det seg om noe helt annet.

I all støyen rundt overgrepene har mange glemt at det i sommer var 50 år siden pave Paul VI sendte ut sin encyklika *Humanae vitae*. Den handlet om «den rette ordning av menneskelivets videreføring», eller mer konkret uttrykt: om bruken av kunstige prevensjonsmidler. Dét ble i hvert fall hovedsaken i det stormvær av meningsytringer som rundskrivnet utløste i store deler av den katolske verden.

I ETTERTID er det lettere å se at pавens anliggende var videre enn som så. Han hadde observert at sterke krefter i samtiden søkte å påvirke menneskenes liv, samfunnetikken og sågar biologiske prosesser, uten tilstrekkelig hensyn til moralske implikasjoner. Paven pekte på noen avhumaniserende trekk i samfunnsutviklingen.

Paul VI var en betydelig kirkeleder som hadde den krevende oppgave å styre Kirken i turbulente år etter konsilet. I dag ser vi at han fikk rett i mangt. I en sekularisert verden er det blitt vanligere å oppfatte mennesket som et totalt selvbestemt vesen, med full rett til å overskride biologiske grenser og forme livet og verden fritt etter eget hode. Paven ville forsvare menneskets integritet, ekteskapets verdighet og kjærlighetens personlige og forpliktende karakter. For ham innebar dette også å fastholde Kirkens forbud mot kunstige prevensjonsmidler.

DETTE KOM SVÆRT overraskende på mange av oss. Det var sivet ut at flertallet i den store pavelige kommisjonen av teologer, forskere, biskoper og legfolk

«Det er ikke første gang det stormer i og rundt Kirken på dette området av menneskelivet.»

som gjennom flere år hadde arbeidet med fødselsreguleringsspørsmålet, anbefalte en endring av prevensjonsforbudet. Men etter grundig overveielse fulgte paven mindretallet og sa nei.

Normalt skulle saken dermed være avgjort, og sluttstrek satt. *Roma locuta, causa finita*: «Roma har talt, saken er avsluttet». Men slik gikk det ikke. Tvert imot tiltok debatten i styrke og utbredelse, og truet med å splitte Kirken. Mange i den liberale fløy av teologer og troende så på det hele som den før-konsiliære kirkes siste krampetrekninger og en kvasi-skolastisk tenkning på avveier, mens de konservative så et betryggende tegn på at Kirken nå var vendt tilbake til sin gamle orden, etter konsilets oppbrudd og bevegelser.

Debatten kom fort til å dreie seg om de mer prinsipielle spørsmål: Hva slags autoritet har en encyklika? Er «den naturlige morallov», som begrunnet Kirkens prevensjonsforbud, blitt riktig anvendt her? Og er ikke dette et spørsmål som til syvende og sist må avgjøres av den enkeltes samvittighet? Frontene var steile, og mange var ulykkelige.

DE NORDISKE BISKOPERS reaksjon på denne vanskelige situasjonen var å sende ut et felles hyrdebrev, trykt som etterord i den norske utgaven av *Humanae vitae*. Her uttrykker de stor forståelse for pавens anliggende, men også for begge sider i den pågående strid. De påpeker at ulike typer

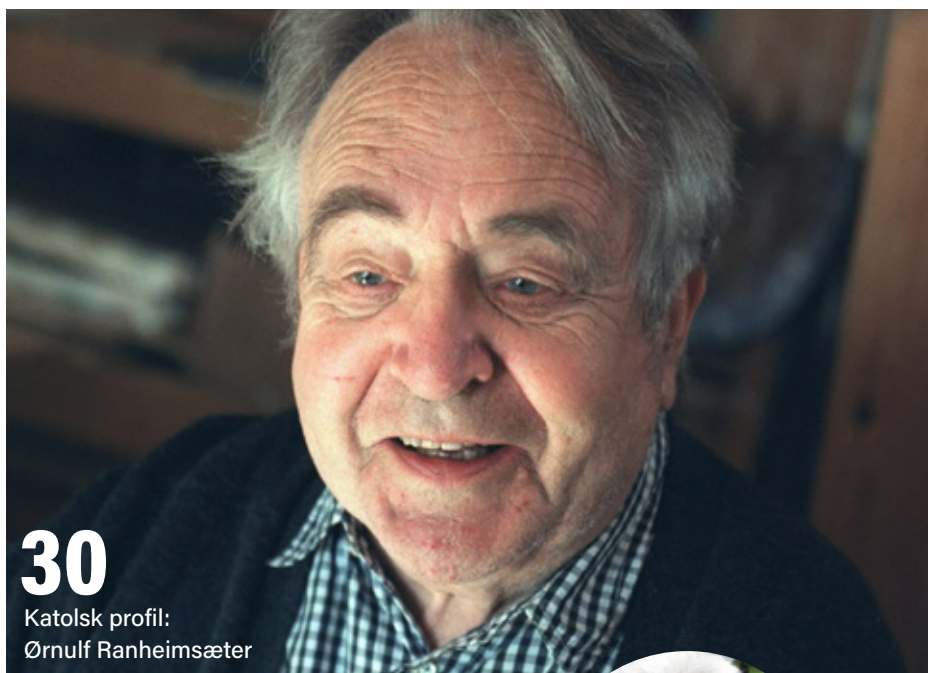
uttalelser fra det kirkelige læreembudet forplikter de troende i ulik grad, og at *Humanae vitae* ikke inneholder noen ufeilbar definisjon av et trosspørsmål. Troende som etter moden overveielse og kritisk refleksjon over encyklikaens argumenter kommer til en annen konklusjon, må ikke bli stemplet som dårlige katolikker. Alle må la sin samvittighet opplyse av Kirkens belæring. Men «ingen, heller ikke Kirken, kan løse noen fra forpliktelsen til å følge sin samvittighet og til å bære det ansvar dette medfører.» Biskopene skriver også at det sannelig gis større problemer i verden enn den nøyaktige reguleringen av ekteskapets mest intime funksjoner.

KIRKENS TROVERDIGHET og omdømme på dette området av menneskelivet er neppe styrket siden da. *Humanae vitae* fikk jo heller ikke den tilsiktede effekt. De som følger Kirkens prevensjonslære, er i mindretall. En undersøkelse for fem år siden foretatt blant 12 000 katolikker i 12 land, viste at på verdensbasis aksepterte 79 % av dem bruk av prevensjonsmidler: i Brasil 93 %, i Spania 90 %, i Italia 84 %, i USA 78 %, i Polen 75 %. Bildet har neppe endret seg vesentlig siden da.

Her har det altså lenge vært en kløft mellom Kirkens lære og de fleste katolikkers praksis. Teologer får drøfte om dette i lengden er en holdbar situasjon. Vi nøyer oss med å konstatere, med lettelse, at meningsforskjellene i dette spørsmålet ikke har ført til den splittelsen som mange fryktet i 1968. Det gir grunn til glede og håp.

Akkurat de ordene, *gaudium et spes*, innledet konsilets erklæring *Kirken i verden av i dag*. Her maner pave Paul og konsilfedrene oss alle til «å fremme den innbyrdes aktelse, respekt og enighet, med anerkjennelse av enhver forsvarlig uensartethet (...) Det som forener de troende, er jo sterkere enn det som skiller dem.» •

NILS HEYERDAHL
REDAKTØR

30

Katolsk profil:
Ørnulf Ranheimsæter

Innhold

- 5** Kardinal Arborelius har ordet
- 6** Min tro: **Peder Sjo Slettebø**
- 10** Norske kirkeskatter: St Sunniva fra Karlsøy kirke
- 12** Aktuelt: Italias ambassadør **Alberto Colella**
- 16** Caritas: Danser med Patience
- 18** De kom og ble: **Mihretab fra Eritrea**
- 24** Sannhetsserum: På dypt vann om svømming
- 26** Kunst: **Diego Velázquez' Kristus i Marta og Marias hus**
- 29** Guds ord: «Stå opp og spis!»
- 30** Katolsk profil: **Ørnulf Ranheimsæter**
- 36** Refleksjoner ved utgangen av Hellighetens år
- 38** Portrett: **Pater Josef Ottersen**
- 40** Alterproduksjon: Et katolsk fredsprosjekt
- 42** Signert: **Jan E. Hansen**
- 43** Aktuelt: Ny nettside om jødedom og jødisk liv i Norge
- 44** Min menighet: **Trondheim**
- 48** Aktuelt: Norge rundt
- 50** Aktuelt: Verden rundt
- 52** Betragtninger: Bioteknologi og etikk
- 56** **Petter Moens dagbok**: Må det være slik at fornuft og vitenskap stenger veien for gudstro?
- 61** Bibelquiz
- 62** Min søndagsmiddag: Pho med biff
- 64** Klostertanker: Livsfarlig velferd
- 66** Film: **Ida**
- 68** Bokomtaler
- 76** Debatt: Om kjønns- og seksualitetsmangfold
- 77** Fredsskapende arbeid i Israel
- 78** Nytt om navn og kalendre
- 82** Utgangsort: *Mormor* av **Jan Erik Rekdal**

Italias smilende ambassadør
Alberto Colella. Side 12

Kunst: Diego Velázquez' *Kristus i Marta og Marias hus*. Side 26

Portrett: Pater Josef Ottersen
Side 38

ST. OLAV

St. Olav - katolsk kirkeblad hvori opptatt «Klippen» (Midt-Norge, 1950–78), «Stella Maris» (Nord-Norge, 1950–68) og «Broen» (Landsdekkende, 1979–2009).

Utgis av:

Norsk Katolsk Bisperåd
Nr. 3–2018, årgang 130
ISSN 0802-6726
Oslo katolske bispedømme
tlf.: 23 21 95 00
Trondheim Stift tlf.: 73 52 77 05
Tromsø Stift tlf.: 77 68 42 77

Adresse:

Akersveien 5, 0177 Oslo
kirkeblad@katolsk.no
www.katolsk.no/kirkebladet

Redaktører:

Nils Heyerdahl
Hans Rossiné (ansv.)

Redaksjon:

Kathrine Låver
Petter Stocke-Nicolaisen
Marta Tomczyk-Maryon

Design og layout: Erlend Lans Pedersen

Gaver til bladet:

Fra Norge:
Kontonr.: 3000. 15. 11110
(gir skattefradrag)

Fra utlandet:
Sparebanken Sør
Postboks 200
4662 Kristiansand
BIC/SWIFT: SPSONO22XXX
IBAN: NO43 3000 2275 321

Signerte artikler står for forfatterens regning.

Dersom intet annet er angitt, er bildene hentet fra katolsk.no

St. Olav kirkeblad redigeres etter prinsippene i Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten.

Redaksjonen tar intet ansvar for ikke-bestilt stoff.

Redaksjonsslutt: 17.09.18

Deadline neste nummer: 01.11..18

Trykk: United press
Opplag: 3500

Forsidefoto: Katolsk.no

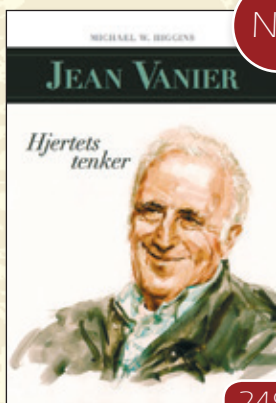
ST. OLAV
FORLAG

S I D E N 1 8 8 9

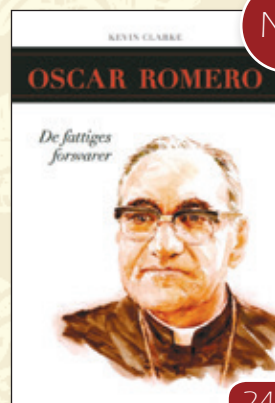
NY!

329,-

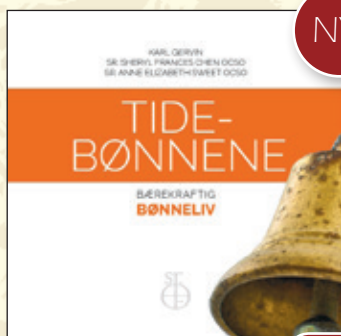
NY!

249,-

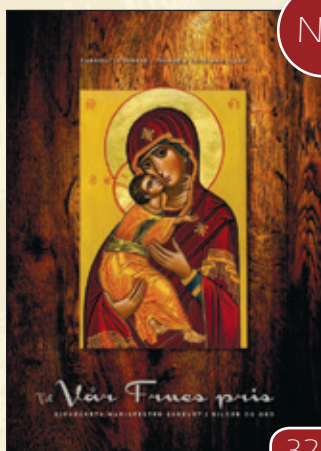
NY!

249,-

NY!

198,-

NY!

329,-

NY
UTGAVE!

229,-

MED OG OM THÉRÈSE

TIL
DAGLIG
LESNING

240,-

SELV-
BIOGRAFI

298,-

MÅ
LESES!

129,-

Kjære søstre og brødre

Vi er mange som er fortvilet over de overgrep som prester har gjort seg skyldige i, og over forsøkene på å skjule dette. Det er en sorg og en skam uten like at uskyldige barn og unge er blitt utsatt for dette i en kirke der de burde være trygge og beskyttet mot alt ondt.

JESU ORD HAR fått en ny og skremmende aktualitet: «Men den som lokker til fall en av disse små som tror på meg, han var bedre tjent med å få en kvernstein hengt om halsen og bli senket i havets dyp.» (Matteus 18,6).

Mange kan kjenne seg maktesløse og oppgitte over det som er kommet frem, men hver og en av oss kan og bør engasjere seg for å hindre fremtidige overgrep, og gjøre Kirken til et trygt sted for alle.

SIDEN 2001 HAR vi i Stockholm bispedømme arbeidet med en beredskapsplan mot seksuelle overgrep på mindreårige, og vi har undervist prester, kateketer og ungdomsledere.

Fra kirkens side kommer vi nå til å legge enda større vekt på at beredskapsplanen virkelig blir fulgt, og vi arbeider derfor med å opprette en heltidstjeneste som utelukkende skal vie seg til forebyggende tiltak mot overgrep i vårt bispedømme. Men for at denne virksomheten skal lykkes, trenger vi alles hjelp, ikke minst til at mistanker om overgrep blir rapportert og politianmeldt.

ALLE TROENDE må be Herren om å beskytte oss mot dette forferdelige, slik at mindreårige ikke kommer i fare. Den onde skal ikke få fortsette å spre sin gift i Kirken. Vi ber for alle barn og unge, at de skal forskånes for alle overgrep. Vi ber for alle biskoper og andre ledere, at de får kraft og besluttosomhet til å bekjempe dette onde. Vi ber for alle prester om Åndens hjelp til å leve et kyskt og hellig liv. Vi ber spesielt for Vår hellige far, at han får Åndens vishet og lys, idet det er fare for at noen utnytter denne vanskelige situasjonen til å underminere hans oppdrag som Peters etterfølger.

ETTERSOM DEN HELLIGE Therese av Jesusbarnets og hennes foreldres relikvier kommer til oss på pilegrimsferd på denne tid, ber vi om deres forbønn. Måtte Therese, Kirkens yngste kirkelærer, beskytte alle barn og unge for alle overgrep og annet ondt!

Med min forbønn og velsignelse

Anders Arborelius o.c.d.

+ANDERS ARBORELIUS OCD

PEDER SJO SLETTEBØ: - Jeg ble vant til å være annerledes, og det har jeg nok tatt med meg inn i politikken.

– Viktig del av min identitet

– *Jeg er femte generasjon katolikk. Det er jo ikke så vanlig her i Norge, men det å være katolikk er en så viktig del av min identitet at jeg ikke kan unngå å være åpen om det, sier Peder Sjo Slettebø, ordfører i Kvinnherad, faglært baker – og katolikk.*

TEKST: KRISTINE BERG FOTO: KVINNHERINGEN

I 1925, i et Norge preget av sterke anti-katolske strømninger, konverterte rektor Lars Eskeland til Den katolske kirke. Det ble sett på som en så stor trussel at det ble tatt opp som en egen sak i Stortinget. Man var redd Eskeland skulle spre katolsk tankegods til studentene sine. Det ble derfor bestemt at han måtte fratrukke stillingen ved Voss Folkehøgskule, som han selv hadde vært med å grunnlegge.

EVIGLANGE SØNDAGER

Nå, flere generasjoner senere, er Eskelands tippoldesønn blitt Høyres ordfører i Kvinnherad kommune, og han bekjenner åpent sin katolske tro.

– Da jeg var liten var det å gå i messe ikke akkurat det beste jeg visste. Jeg satt for det meste og ventet på én setning: «Messen er til ende. Gå med fred.»

Peder Sjo Slettebø ler.

– Å være katolikk i distrikts-Norge betyr at du må reise en del for å komme til messe, sier han, og forteller om eviglange søndager som ble tilbrakt i bil og på ferge for å komme seg til nærmeste katolske kirke.

FRANSISKUSSØSTRENE

I dag er han glad for at foreldrene var flinke til å ta ham med til messe.

– Men jeg kan ikke påstå at jeg har vokst opp i en familie der troen har vært en veldig utpreget del av hverdagslivet. Vi har sunget før maten, og mamma lærte meg å be aftenbønn, men det var gjennom katekesen jeg fikk min kristne oppdragelse. Jeg tror egentlig foreldrene mine kan takke fransiskussøstrene for mye. Mamma og pappa slapp billig unna! Det er synd det ikke er så mange nonner igjen der, for de har gjort en god jobb. De tok nok unna en del for foreldrene mine, sier Peder og smiler.

Som eneste katolikk i klassen og i vennegjengen, ble konfirmasjonen et viktig vendepunkt for ham.

– I niendeklasse skulle alle i klassen konfirmeres i den lokale kirken, utenom meg, som skulle konfirmeres ett år etter i en helt annen kirke. Og det valget tok jeg selv. Jeg valgte å skille meg ut fra de andre, og jeg måtte stå frem og forklare hvorfor jeg gjorde det. Det var først da jeg virkelig tok innover meg at det å være katolikk i Norge, det er å være annerledes.

FORDOMMER

Det katolske miljøet i Kvinnherad var ikke stort; han måtte forholde seg til en del fordommer.

– Det var ikke engang åpenbart for alle at katolikker var kristne, forteller Peder.

Men ved å argumentere og diskutere med dem som gav ham motstand og stilte spørsmål, ble han tidlig bevisst på sin egen tro. >

– Jeg ble vant til å være annerledes, og det har jeg nok tatt med meg inn i politikken. Jeg er ikke redd for å mene det jeg mener.

SAMFUNNSENKASJEMENT

Det går en linje av samfunnsengasjement gjennom familien, helt fra den radikale Lars Eskeland på 1920-tallet, til Slettebøs farfar som satt på Stortinget i flere år på 70-tallet. Det er også flere ordførere bakover i slekten og begge foreldrene jobber i pressen. Det var naturlig for Peder å søke mot politikken.

– Det var alltid diskusjoner om aktuelle saker, nyheter og samfunnsspørsmål rundt frokostbordet, husker han.

Han var bare 17 år da han meldte seg inn i Unge Høyre. Noen år senere ble han fylkesleder i Rogaland, deretter satt han

i sentralstyret i ungdomspartiet. I 2011 stilte han til kommunevalg og kom inn i kommunestyret og formannskapet, før han ble ordfører etter valget i 2015, 28 år gammel.

– Jeg liker å jobbe og få ting til å skje, sier Peder som ikke engang rakk å ta noen politisk relevant utdannelse før han satt med ordførervervet.

– Jeg pleier å si at den høyeste utdannelsen jeg tok, er katolsk konfirmasjonsundervisning. Det har gått bra hittil, sier han og ler igjen.

POLITIKK OG TRO

Tidene har forandret seg siden Peders tippoldefar ble tvunget av Stortinget til å velge mellom karrieren og kirken. Peder forteller at han i hverdagen som politiker sjelden møter annet enn respekt for sitt livssyn.

– Jo Benkow, tidligere stortingspresident og jøde, sa om partiet sitt at han valgte det fordi Høyre var det partiet som sikret ham retten til å være annerledes. Høyre er et mangfoldsparti, og det mangfoldet nyter jeg godt av som katolikk.

Han beskriver et parti med takhøyde og toleranse for ulike verdisyn, men at mangfoldet også fører med seg store spenninger internt. Kompliserte verdi-debatter raser. Nå ved siste landsmøte gikk diskusjonen om hvor partiet skulle stå i sakene om eggdonasjon og surrogati.

– Man gikk ikke inn for surrogati, men man gikk inn for eggdonasjon. Sånn er det i politikken. Man taper noen slag, men vinner andre, og man må leve videre med den beslutningen som fattes. Men jeg endrer ikke nødvendigvis min personlige oppfatning.

«Jeg pleier å si at den høyeste utdannelsen jeg tok, er katolsk konfirmasjonsundervisning. Det har gått bra hittil!»

Peder opplever også Kirken som et sted med takhøyde for ulike standpunkter.

– Norske katolikker er en minoritet, derfor er vi vant til å forholde oss til et samfunn som er grunnleggende annerledes enn det Kirken kanskje ideelt sett ville ønsket. Jeg har aldri følt at det å være katolikk har lagt noen begrensninger på meg, jeg mener det er opp til den enkelte katolikk å håndtere sin egen samvittighet, og forsøke så godt man kan å følge Kirkens lære og det som troen krever.

Han tenker seg om:

– Kanskje burde Kirken blande seg mer? Jeg vet ikke, men jeg tror det er viktig at katolikker har frihet til å være samfunnsengasjerte.

– *Har politikk en plass i Kirken?*

– Ja, og ikke minst omvendt. Kirken er jo en av byggestenene i samfunnet. Jeg

mener det er viktig for landet at Kirken står sterkt. Kirken har en rolle i å forsvare menneskeverdet og den enkeltes frihet. Derfor kan du ikke, etter mitt syn, i Vesten der kristendommen er en del av kulturgrunnet, ta Kirken ut av politikken, eller politikken ut av Kirken.

KATOLSKE RØTTER

For Kvinnherad, som så mange andre steder i Norge, har Den katolske kirke betydd mer for lokalsamfunnet enn mange tror. Flere av de eldre kirkene i området har opprinnelig vært katolske, og på Halsnøy ble det i 1164 bygget et større augustinerkloster.

Munkene brakte med seg ny kunnskap, nye vekster og andre redskaper, de organiserte et sosialvesen og fungerte som en bro fra lille Norge over til det mer moderne

og kulturelle Europa. I dag står det bare ruiner igjen, men de anses som så sjeldent godt bevarte at stedet skal innlemmes i den nasjonale kystpilgrimsleden etter initiativ fra Kvinnherad kommune.

TAKKNEMLIG

– Det er jo forøvrig litt fascinerende at nå vil alle plutselig gå på pilgrimsvandring. Det ligger kanskje ett eller annet latent i befolkningen, sier Peder ertende.

– Mange jakter på det «autentiske», litt som min tippoldefar gjorde i sin tid. I dag kjenner jeg en enorm takknemlighet for at jeg er katolikk. Strengt tatt skulle jeg jo egentlig ikke vært det, vi er en helnorsk familie fra det reformerte Norge. Jeg er glad for at tippoldefaren min gjorde det han gjorde, så jeg kunne bli kjent med Kirken og troen, sier Peder Sjo Slettebø. •

St Sunniva

FRA KARLSØY KIRKE

Når vi nå nærmer oss Allehelgensdagen, er dét en god anledning til å sette fokus på en av Norges egne helgener. Blant flere tusen er det kun syv som er norske, og St Sunniva er den eneste kvinnen.

AV **SENIORRÅDGIVER HEGE SEJNÆS EILERTSEN, RIKSANTIKVAREN**
FOTO: **SVEIN A. WIIK, KHM, UIO**

Vi har mye flott middelalderkunst i kirkene rundt i landet, men en del oppbevares også på museer. Denne gangen har vi derfor valgt å fokusere på et kunstverk som befinner seg på Historisk museum i Oslo og ikke i en kirke.

SAGNET OM ST SUNNIVA

Sagnet om St Sunniva er godt kjent. Sunniva var kongsdatter i Irland en gang på 900-tallet, og kjent for sin skjønnhet og visdom. Etter sin fars død skal hun ha rømt fra en brutal hedningekonge som ville true henne til å gifte seg med ham. Hun og folkene hennes satte seg i båter uten segl, ror eller årer og lot seg lede av Guds vilje. Båtene deres drev nordover, så østover til de kom til norskekysten. En av båtene endte opp ved Kinn, mens Sunniva og de fleste andre gikk i land på øya Selja. Her levde de i gudfryktighet mens de overlevde på det jorda ga dem.

På øya var det også beite for sauer som tilhørte folk som bodde på fastlandet. De anklaget Sunniva og hennes folk for å stjele av buskapen, og Håkon Ladejarl ble tilkalt for å drepe dem. Da Sunniva og følget hennes skjønte at de var i fare, søkte de tilflukt i en hule på øya. Her ba de til Gud om at han skulle beskytte dem fra hedningene. De ble bønnhørt ved et

uvær som førte til at stein raste ned og dekket til inngangen til hulen.

Sagnet sier videre at Olav Tryggvason senere kom til Selja og fant velluktende knokler og Sunniva selv, som fortsatt så ut som hun sov. Det ble bygd en kirke på stedet som ble vigslet til Seljemennene og St Sunniva, og Sunnivas levninger skal ha blitt lagt i skrin i år 996.

Denne første kirken, trolig en trekirke, har senere blitt erstattet av flere steinkirker. Olav Kyrre valgte Selja til et av tre bispesteder rundt 1070, og da ble det reist en bispekirke på stedet. Omtrent på samme tid, eller muligens litt senere, kom det benediktinermunker til Selja, trolig fra England, og fikk bygd et kloster. I dag er Selja, med sitt klosteranlegg, spennende historie og vakre natur et yndet mål for både pilgrimer og turister.

EN AV FÅ BEVARTE SKULPTURER

St Sunniva er en kjent og kjær figur som har blitt avbildet mye, men svært lite er bevart i skulpturform. Denne flotte skulpturen kommer fra Karlsøy kirke i Troms. Nåværende kirke på Karlsøy er fra 1854, men forskere mener det kan ha vært kirke på stedet siden det 13. århundre. Trolig har det stått en stavkirke her.

Som vi ser, er Sunniva fremstilt med langt, bølgende hår og krone på hodet.

Hun har på seg en utringet kjole med høyt belte og vide ermer. Utenpå har hun en drapert kappe. Hun er fremstilt med sitt attributt, en stor klippesten som hun balanserer i sin høyre hånd. Hennes venstre hånd støtter også opp om stenen. I kronen var det tidligere innfelte blomsterornamenter, såkalte fleurons, som alle dessverre er gått tapt.

Skulpturen har tidligere vært bemalt i sterke farger, men disse ble på et ukjent tidspunkt fjernet. Forskere mener allikevel å finne spor etter gullfarge i kjolen. I venstre kinn har et stort hull blitt tettet igjen med en treplugg, og figuren er noe tørr og oppsprukket, men fremstår i det store og hele i god stand.

OM DENNE SKULPTUREN

Det anslås at skulpturen er fra omkring 1520 og at den ble til i Lübeck eller nedre Rhinen i Tyskland. Skulpturen er skåret ut av ett trestykke i eik og er delvis uthult på baksiden. Basert blant annet på at figuren ikke er helt tredimensjonal og har hull etter innfesting, mener forskerne at St Sunniva sto sammen med en tilsvarende figur av Maria Magdalena i et alterskap. Hun og Maria Magdalena står i dag utstilt på hver sin side av en stavkirkeportal i Sverre Fehns middelalderutstilling på Historisk museum i Oslo. •

**NORSKE
KIRKESKATTER**

er et samarbeid mellom
Riksantikvaren og
St. Olav kirkeblad

VÆRT MALT: Skulpturen har tidligere vært malt i sterke farger, men disse ble på et ukjent tidspunkt fjernet. Forskere mener allikevel å finne spor etter gullfarge i kjolen.

FAKTA:

- St Sunniva er en av syv norske helgener.
- St Sunniva-skulpturen sto i Karlsøy kirke og ble tatt inn i samlingen til Historisk museum i 1863.
- St Sunniva sto opprinnelig i et alterskap sammen med Maria Magdalena og muligens flere figurer. Anslås å være fra 1520.

EN GLAD GUTT: Latteren sitter løst og smilet er ikke langt unna hos Italias nye ambassadør til Norge, Alberto Colella.

ALBERTO COLELLA

- Italias ambassadør til Norge siden 12. februar i år
- Født i Napoli i 1962. Gift med Maria Rosario Gallo. Han har fem barn og er praktiserende katolikk
- Utdannelse i internasjonal rett
- Utenrikstjenesten siden 1986. Har vært utstasjonert i Brasil, Sveits og FN i New York. Ledet italiensk UDs visa-enhet 2012-2018.

DEN SMILENDE AMBASSADØREN

– *At nordmenn er lukkede, er jeg ikke enig i! For meg fremstår de som vennlige, godt utdannede, lite stressede og åpne for oss utlendinger, sier Italias nye ambassadør til Norge, Alberto Colella.*

TEKST OG FOTO: **HANS ROSSINÉ**

Ambassadør Colella ser virkelig ut som om han mener det. Den vennlige napolitaneren synes å trives godt, både blant nordmenn og med det engasjerte teamet som hjelper ham i hverdagen på Den italienske ambassade i Oslo.

Starten i februar var ikke fullt så munter. Midt i bitende vinterkulde ankom ambassadør Colella Norges hovedstad alene. Kona var igjen i Italia fordi to barn i skolealder skulle avslutte skoleåret først.

– Heldigvis fikk vi en fin vår og en svært god sommer. Da familien kom på plass i juni, var alt perfekt, smiler Alberto Colella.

FLERE MESSER

Ambassadøren er en troende og praktiserende katolikk. Han fant noen utfordringer som italiensk katolikk i Oslo.

– Det er ikke lett å praktisere religion på eget språk her. Kona ville gå til messe en søndag, så vi satte oss ned med gudstjenesteoversikten i Aftenposten for å finne italiensk mellom alle språkene. Vi fant ut at det bare er messe på italiensk én gang i måneden. Vi endte opp med en engelsk messe.

Det er rundt 4000 italienere i Oslo, forteller Colella.

– Jeg håper å få tatt et initiativ slik at vi kan få til messe på italiensk hver søndag. I de italienske messene ser jeg nye ansikter hver gang. Folk kommer bort til meg og sier at messene er viktige også fordi de møter andre italienere i Norge

her, får snakket italiensk og utvekslet erfaringer med andre. Drømmen er å få til et ukentlig messetilbud i St. Dominikus, innrømmer ambassadøren.

TILRETTELEGGE

– *Hvordan er en ambassadørs dag?*

– Først må jeg få si at jeg jobber med et fantastisk team på ambassaden som legger alt til rette for meg. Dagene er ofte fylt med møter med norske myndigheter og med norsk UD. I går møtte jeg stortingspresidenten. Jeg må også tilrettelegge og gjøre forberedelser for italienske delegasjoner som kommer til Norge. Om kort tid kommer en arktisk delegasjon hit, som jeg skal følge opp til Tromsø. Senere i høst får vi besøk av en forsvarsdelegasjon i forbindelse med NATO-øvelsen med 40 000 soldater. Forsvarsfokuset nå dreier seg mye om cyber-security.

TRE MÅL

– *Har du klare og prioriterte mål for din periode i Norge?*

– Ja, jeg har tre hovedprioriteringer i mandatet mitt. Den første er å styrke de politiske bånd mellom Norge og Italia, og videreutvikle våre gode forbindelser ved for eksempel politiske besøk.

Den andre er å styrke vårt økonomiske samarbeid og våre gode handelsforbindelser. Alle vet at Italia eksporterer mye jordbruksprodukter, olivenolje og vin, men ikke alle er klar over at vi også eksporterer mye høyteknologi, til

helikoptre, ubåter, fly og skip. Norges eksport til Italia er i det vesentlige olje og fisk. Norge importerer mer fra Italia enn vi importerer. Min oppgave er å gjøre italienske produkter bedre kjent. Vi er på vei opp innen italiensk design og møbler.

Den tredje er å få restaurert ambassadebygningen og residensen her i Inkognitogaten. Det er to praktfulle gamle by-villaer fra 1800-tallet, opprinnelig bygget av en rik fiskehandler, men nå trenger de umiddelbar oppgradering. Målet mitt er å få bygningene pusset opp, og så overlevere min etterfølger to nyrestaurerte, flotte bygninger.

– *Du har med andre ord nok å gjøre de neste fire årene?*

– Ja, det skal være visst, ler ambassadør Colella.

POLITIKK

Han er svært engasjert i politikk og internasjonale spørsmål, men som diplomat må han selvsagt avveie sine ytringer.

– Jeg har vært diplomat i 30 år og lært at man først kan evaluere et land etter lang tid. Men jeg mener det finnes visse likhetstrekk mellom italiensk politikk og norsk, sier han og forklarer:

– Begge land har en regjering som støtter seg på flere partier. I Italia har vi to store partier som regjerer, og som er enige om en plattform. Ting fungerer. Men det er én forskjell på oss, og den mener jeg vi italienere kan lære av: nordmenn er flinke til å finne samlende >

NORGES
UNGE
KATOLIKKER

ADVENTSAKSJONSHELG

26.-28. OKTOBER 2018

Hvert år arrangerer Norges Unge Katolikker i samarbeid med Caritas Norge, adventsaksjonen!

Vi skal dele erfaringer, ideer, og sammen komme på gode måter å drive adventsaksjonsarbeidet i lokallagene på.

I tillegg blir det en hyggelig og sosial helg med mulighet til å treffe gamle og nye katolske venner, som akkurat som deg ønsker å gjøre en innsats for sine medmennesker.

SÅ ENTEN DU ER EN ADVENTSAKSJONS-VETERAN
ELLER ADVENTSAKSJONS-FERSKING:

MELD DEG PÅ!

NUKs 18+ Helg

**NUK inviterer alle unge voksne
til retrett på Mariaholm
9.-11. november!**

NORGES
UNGE
KATOLIKKER

VI SKAL FORDYPE OSS I TEMAET «JEG SETTER MIN LIT TIL DIN KJÆRLIGHET, HERRE. LA MITT HJERTE JUBLE OVER DIN FRELSE!» (SAL 13,6).
VI SKAL HA TEMAMØTER, SAMTALER, STILLHET OG TID FOR REFLEKSJON. VI SKAL SELVFØLGELIG OGSÅ BLI BEDRE KJENT MED HVERANDRE
OG HA HYGGELIGE SOSIALE AKTIVITETER. VI SEES PÅ MARIAHOLM!

«Politisk har ikke Vatikanet stor innflytelse lenger.»

AMBASSADØR ALBERTO COLELLA

forlik på basis av hvordan man definerer nasjonal interesse. Det virker som om nordmenn i store spørsmål er dyktige til å diskutere seg frem til svar, som i migrasjonsspørsmålet hvor dere var gode til å definere nasjonal interesse for å finne løsninger. Migrasjonsspørsmålet hadde ingen konsensus i Italia, folk var forvirret og fulle av spørsmål. Partier som ville ha kontroll på innvandringen gikk derfor opp.

TØFFERE

– Er det kontroll nå?

– Det er riktig å si at den nye regjeringen har inntatt en tøffere posisjon. Vi har ikke åpne dører lenger, antall flyktninger er gått drastisk ned. Italia har i år 80 prosent færre asylsøkere enn i fjor. Mario Giro, ledende politiker for generell innvandring, som jeg vet dere intervjuet her i St. Olav kirkeblad i fjor, mener grensene bør være åpne. Men utfordringen er at det fører til illegal innvandring. Mange asylsøkere forsvant inn i det grå og svarte arbeidsmarkedet, som

ITALIA

- **Republikk med 61,5 millioner innbyggere**
- **Valgte ny nasjonalforsamling 4. mars i år.**
- **Giuseppe Contes nye regjering ble tatt i ed den 1. juni.**
Regjeringspartiene er høyrepartiet Ligaen, La Lega, og den populistiske Femstjernerbevegelsen, M5S.
- **Fem millioner utenlandske statsborgere lever lovlig i Italia. En halv million lever ulovlig.**
- **690 000 flyktninger og migranter er kommet sjøveien til Italia siden 2013**
- **Arbeidsledigheten er på 11,7 %, men økonomien er på vei oppover til tross for en statsgjeld på 2300 milliarder euro. Regjeringspartiene lover skatteuttak og økt velferd.**

SKAL SKINNE: Både ambassaden og residensen (bildet) bak Slottet i Oslo skal overleveres etterfølgeren i nyoppusset stand, lover ambassadør Colella.

este ut. Problemet er ulovlig opphold, at ukontrollert og illegal innvandring fører til at innbyggerne blir utrygge. De opplever at det ikke er kontroll i byene lenger.

JUSTERT KURS

Alberto Colella mener også å ha observert at pave Frans og Vatikanet har justert kursen i synet på innvandring.

– Paven og kirken har stor innflytelse i Italia. Kirkens religiøse, filosofiske og etiske innflytelse er fremdeles markant. Pave Frans var veldig prinsipiell i migrasjonsspørsmålet. Han mente katolikker burde ta i mot alle i nød, og dro, som vi husker, selv til Lampedusa og Lesbos.

– Men min vurdering er at også Vatikanet har fulgt med på utviklingen i Italia, og er innforstått med at migrasjon betyr legal migrasjon. Det siste året er pavens taler blitt mer moderate. Det finnes praktiske grenser i samfunnsstruktur og kapasitet i et land for hvor mange asylsøkere og migranter man kan ta imot. 50 000 italienske menigheter ble nylig oppfordret til å ta imot én migrant. Kun en prosent av dem takket ja.

POSITIV

– Hvordan vil ambassadøren beskrive Italias politiske utfordringer?

– Jeg leste nettopp en meningsmåling i en avis hvor 60 prosent av de spurte støtter dagens regjering og dens politikk. Det er

veldig positivt. Jeg tror de fleste har tatt inn over seg at denne regjeringens tilnærming i noen spørsmål er heller uortodoks, og ikke politisk korrekt. Regjeringen jobber målrettet med politikkområder som folk er opptatt av: migrasjon, økonomi og arbeidsledighet.

– Italienerne liker det de nå ser. Italias store utfordring er at vi har en stor gjeld, som må betjenes. Det betyr at vi ikke kan investere så mye vi vil i Italia. Regjeringen ønsker derfor å diskutere en ny investeringspakke med Brussel.

Ambassadøren lener seg frem og understreker viktigheten av investeringer.

– Brokollapsen i Genova minner oss om viktigheten av å investere i en god infrastruktur og godt vedlikehold. Alle land trenger solide investeringer. Italia er et fantastisk land. Jeg er en positiv person og er overbevist om at vi får det til.

PAVEN LYTTES TIL

– Hvordan vil du karakterisere Kirkens innflytelse i dag?

– Italienerne er katolikker. Svært mange av oss er troende og går om ikke ukentlig, så jevnlig til messe. Men Italia har et skarpt skille mellom stat og kirke. Paven lyttes til og han har stor etisk innflytelse, men politisk har ikke Vatikanet stor innflytelse lenger. Dessverre opplever også Kirken i Italia synkende oppslutning, sier ambassadør Alberto Colella. •

Danser med Patience

Næringsrik mat gjør at barn vokser, lærer, leker og bidrar, mens feil- og underernæring stjeler barns fremtid og setter liv og helse i fare. Klimatilpasset jordbruk, gir barn som Patience fra Uganda nytt håp.

TEKST OG FOTO: ALF BERG

Patience (10) er ikke som andre barn. På grunn av et tuberkuloseangrep og stadige komplikasjoner, startet hun først på skolen i fjor høst, tre år eldre enn klassekameratene sine. For mange barn ville utfordringen vært for mye. Men bare ti år gammel, føler Patience seg privilegert:

- Jeg elsker å gå på skole.
- *Hva er det med skolen du liker så godt?*
- Alt. Vi leker og vi lærer. Og så liker jeg å synge.

I første klasse i Bondo-området i Uganda er sang alt. Barna synger om matematikk, de synger om språk, de synger når læreren kommer inn, og de synger når dagen er slutt. Hver dag når Patience kommer tilbake fra skolen, danser hun i timevis sammen med de andre barna i landsbyen under de store mangotrærne.

OVERSKUDD UTEN MAT?

Akudrabo Geoffrey er programrådgiver for Caritas i området der Patience bor. Han er imponert over barnas overskudd, men er samtidig bekymret for deres mattilgang.

– Jeg forstår ikke hvordan de kan holde på sånn i solen. Dette er kanskje det området i West Nile-provinsen hvor flest er rammet av veksthemming på grunn av mangel på næringsrik mat. Kostholdet er ensidig, og det kan være vanskelig å skaffe nok mat.

Geoffrey har akkurat snakket med Patience' mor, Juliet, om barnas kosthold:

– De spiser mye stivelse og lite annet. Mye søtpoteter, kassava, hirse og ris. Det inneholder jo stort sett karbohydrater; det er lite å vokse på for et lite barn.

UPÅLITELIG REGN

Olema Erphas er daglig leder på Bondos helsesenter. Han er bekymret.

– Når tørken vedvarer, går det hardest ut over mer sukkulente planter som belgvekster, urter og salater. Folk sitter da igjen med et kosthold av peanøtter og næringsfattige rotvekster.

– *Hva er konsekvensen?*

– Mangel på vitaminer og mineraler kan føre til mangelsykdommer. Et sammensatt kosthold betyr egentlig alt, særlig når det gjelder barns utvikling.

Helsesenteret har god statistikk på hva matmangelen medfører.

– Helt fra fødselen måler vi barnas vekt, høyde og muskelkvalitet. Vi har derfor god statistikk for både Bondo, West Nile-provinsen og hele Uganda. Tallene for vårt område er ille. Bare 20–30 prosent av barna har normal vekstutvikling. Resten er lavere enn alderen skulle tilsi. Mange får også varige kognitive skader av at de har vært alvorlig underernært i ung alder, noe som kan gi dem lærevansker når de starter på skolen. Her finner vi

HØSTAKSJONEN 2018

Ingen barn skal sulte i en verden med nok mat

Tre millioner barn dør av sult-relaterte årsaker hvert eneste år. Over 200 millioner barn risikerer alvorlige vekst- og utviklingsskader fordi de ikke får nok næring i sine første leveår.

For 200 koner kan du være med å redde liv!

- **SMS: Send Nullsult til 2160 (kr 200) eller Vipps til 12135. Merk betalingen Nullsult.**
- **Gavekonto: 8200.01.93433. Merk betalingen Nullsult**

«Bare 20–30 prosent av barna har normal vekstutvikling.»

OLEMA ERPHAS, DAGLIG LEDER PÅ BONDOS HELSESENTER

TRENGER GOD NÆRING: Tuberkulosen gjør at Patience trenger næringsrik mat. – Det er godt å se at hun klarer seg fint, sier mamma Juliet.

den usynlige sultkatastrofen, den sulten som aldri når nyhetene. Sulten som er så vanlig i Bondo at folk har lært seg å leve med den.

Ifølge Olema Erphas har underernæringen mange årsaker, blant annet fattigdom, lite kunnskap om sunt kosthold og barneekteskap.

– Når barn får barn, ligger det i kortene at de vet lite om kosthold. Dessuten er det vanskelig for svært unge mødre å sikre seg en bra inntekt.

Olema mener man må tenke helhetlig for å løse problemet. Han setter pris på at organisasjoner som Caritas både gir yrkesutdanning for unge kvinner og driver informasjonskampanjer for å forhindre tidlige svangerskap.

KLIMATILPASSET JORDBRUK ER VIKTIG

Programrådgiver Geoffrey Akudrabo fremhever betydningen matsikkerhetsprogrammene har for å skaffe folk i området nok næringsrik mat. Han gir en kort innføring i hvordan de jobber med klimatilpasset landbruk.

Geoffrey forteller at de særlig produktive landbruksgruppene i ulike landsbyer blir støttet spesielt av Caritas. De får også besøk av eksterne jordbrukseksperter, for å maksimere produktiviteten, slik at hvert område produserer mest av det de er best på.

– Målet er at bøndene skal utveksle grønnsaker. Det gir mer mat, og større inntekter fra overskuddssalg når det er gode sesonger. Vi underviser i kjøkkenhagedyrking og fiskeoppdrett, vi lærer bønder å drive med nye næringsrike vekster, men også å re-integrere tradisjonelle vekster, planter som allerede er naturlig til stede i floraen, forteller han.

DET LILLE SKOLELYSET

Skoledagen er slutt, Patience rusler ut fra klasserommet sitt. Ti minutter senere er hun i dansemodus. Hun synger ut, kaster overkroppen i rytmiske bevegelser, mens hun hopper taktfast rundt i sanden. Moren, Juliet, forbereder kveldsmaten; maisgrøt, peanøttsaus og en suppe av sammenkokt sesamfrø. Og i de lange skyggene fra nabohuset sitter to kvinner og renser ur-agurker og bønner. Tradisjonell mat, introdusert på nytt.

Patience gliser stort og spiser med begge hendene. Tuberkulosen gjør at det også i tiden framover vil være spesielt viktig for Patience med bra mat.

– Det er fint å se at hun klarer seg godt, sier mamma Juliet, og legger til:

– Men så håper jeg at vi også kan gjøre det vi kan for å hjelpe henne. Hun trenger mer dodoblader, gresskarblader, bønner og auberginer. Hvis regnet kommer og vi jobber hardt, så tror jeg vi skal få det til. •

– Håpet er drivkraften!

Kanskje satt den mørkhudede mannen ved siden av deg i kirken sist søndag. Du ga ham fredshilsen, men ofret ham ellers ikke en tanke.

Han var en av mange ukjente som et øyeblikk hastet gjennom din bevissthet, for så å forsvinne i glemselen. Men bak hvert ansikt lever det et menneske med en historie som det kan være verdt å lytte til.

Kanskje var det Mihretab som satt der?

TEKST: **ELISABETH SOLBERG** FOTO: **KATOLSK.NO**

Mihretab ble født i Eritrea for 28 år siden og vokste opp som én av syv søsken i landsbyen Segeneiti, 62 kilometer fra hovedstaden Asmara. Faren bodde i en militærleir langt unna og kom bare hjem en gang imellom, for å se til at resten av familien kunne livberge seg av den vesle jordflekken de eide. Moren stod for den daglige husholdningen.

– Jeg hadde en god barndom, minnes han.

– Men far ble tvunget ut i militærtjeneste da han var ung. Militsen kom og tok han med seg, og først nå, som 70-åring, har han fått komme hjem for godt. Det er slik i Eritrea, landet er tvers igjennom militarisert. Fra de er tenåringer blir både gutter og jenter hentet av soldater og satt til «utviklingsarbeid» og pålagt ulønnet jobbing i ferien, for så å tvinges over i en mer eller mindre livslang militærtjeneste.

TROEN VIKTIG

I Eritrea er rundt halvparten av befolkningen kristne. I noen distrikter er

landsbyene ortodokse, i andre katolske. Mihretab kommer fra et katolsk landsbydistrikt.

– For oss er troen veldig viktig. Den gir oss håp. Hjemme ba vi morgen- og aftenbønn og bordbønn, og vi gikk regelmessig i kirken. Hver landsby er viet til en spesiell helgen, og på helgenens festdag pleide vi å feire i stor stil, med folk fra hele distriktet. Da lagde vi alle slags matretter og hygget oss sammen.

Mihretab drømte om å bli katolsk prest. Han gikk på klosteskole da han som tenåring fikk fremtidshåpet knust. Den brutale realiteten innhentet ham:

– En dag kom militsen til vårt distrikt og omringet landsbyene. De hentet ut alle unge fra 15 år og oppover, 20 000 jenter og gutter ble ført til den militære treningsleiren Sawa. Forholdene var kummerlige. På hver sovesal var vi 180 mennesker. Vi hadde ingen frihet og var ofte utsatt for vilkårlig plaging. Unge skoleelever som blir ført til Sawa, får først militær opplæring en viss tid, så fullfører de skolegangen, men de vil alltid forbli under militær kommando. Militærtjenesten i Eritrea er brutal; fengsling, tortur og henrettelser forekommer ikke sjelden.

Hvorfor denne voldsomme militære satsningen? Hvem skal Eritrea beskytte seg mot? «Etiopia», hevder diktatoren.

– Det er et påskudd. Eritrea er ikke formelt i krig med Etiopia, selv om det av og til er trefninger ved grensen. Diktatoren trenger soldatene for å undertrykke all opposisjon i eget land. Han må ha militær kontroll for å holde folket nede. Landets borgere har ingen frihet, menneskerettssituasjonen i landet er elendig. I Eritrea lever du alltid i spenning og frykt.

FENGSLING OG TORTUR

I militærleiren hendte det at folk greide å rømme. Da kunne gjenværende kamerater bli mistenkt for å skjule opplysninger.

– Selv havnet jeg i fengsel på grunn av en slik mistanke. Det var forferdelige forhold i fengselet. I en celle på 25 kvadratmeter satt vi 80 innsatte under ekstremt varme forhold. Kostholdet var dårlig; mange ble syke av vitaminmangel, noen mistet synet. Vi ble også torturert.

For å understreke troverdigheten i det han forteller, ruller Mihretab opp >

det venstre buksebeinet og viser frem et tydelig arr rundt ankelen. Så legger han seg ned på magen på gulvet for å demonstrere hvordan torturen foregikk. Han strekker armene bakover og lar hendene møtes i korsryggen. Så bøyer han knærne, så føttene kommer nesten på høyde med hendene.

– I denne stillingen bandt de sammen hendene og føttene mine og heiste meg opp i taket. Der hang jeg i ett døgn. Dette kalles «helikopter-straff» og er en vanlig torturmetode, som bidro til at mange ungdommer døde eller måtte amputere armene eller leggene. Jeg blødde neseblod under påkjenningen, men var heldig og overlevde.

Kan man beholde sin tro i møte med en slik uhyggelig ondskap?

– Gud ble aldri borte, troen hjalp meg til å overleve. Troen gir en håp i en desperat situasjon. Man ber stadig vekk, men bare i sitt indre, for trosutøvelse er forbudt i leirene. Jeg kjenner folk som har sittet i 15 år i fengsel på grunn av sin tro.

Etter halvannet år som fange slapp Mihretab endelig ut.

NOK ER NOK

Mens den unge mannen forteller om en fortid full av redsel og angst, er blikket fast, og man får nesten lyst til å nikke til svar, selv om man ikke forstår ett ord tigrinja. Han utstråler en engasjerende styrke:

– Etter at jeg ble løslatt fra fengselet, ble jeg forflyttet til en annen leir, der jeg fikk ytterligere militær opplæring i syv måneder. Da orket jeg ikke mer. En dag

besluttet jeg å rømme. På mirakuløst vis kom jeg meg forbi vaktpostene som omga leiren, under påskudd av at jeg skulle hente vann. Med hjertet i halsen tok jeg fatt på den lange veien hjem. Jeg visste at ble jeg tatt, ville jeg bli torturert og drept. Underveis møtte jeg to andre som hadde stukket av fra den samme leiren; sammen vandret vi gjennom det hete, ørken-pregede lavlandet. Mat og vann fikk vi av tilfeldige gjeterne vi møtte på veien. Etter ti dager nådde jeg landsbyen min. Jeg visste at jeg ikke kunne bli der. Hjemmet mitt ville garantert bli gjennom søkt av soldater på jakt etter meg. Så jeg tok igjen farvel med familien min, som nå også var i fare og måtte flytte, av frykt for represalier. Denne gangen dro jeg ut av landet, det fantes ingen annen mulighet.

STADIG VIDERE

I fire netter dro Mihretab til fots i retning Etiopia.

– Om dagen måtte jeg holde meg skjult, så selve flukten foregikk etter mørkets frembrudd. I Etiopia hadde jeg bekjente i en flyktningleir, så jeg dro først dit. Der ble jeg i syv måneder. Vi hadde frihet i Etiopia, men man kan jo ikke bli boende i en flyktningleir over lengre tid. Det er ingen fremtid der. Jeg ville jobbe, så jeg satt på med en bil til Addis Abeba. Der prøvde jeg å få meg arbeid, men det var umulig uten identitetspapirer. Det var ikke jobber å få for folk i min situasjon. Etter fem måneder i hovedstaden innså jeg at jeg måtte dra videre.

Veien fra Addis Abeba til Sudan er lang, og skyssen kostbar:

– Av venner som bor i Israel, fikk jeg låne de 1500 dollarne sjåføren krevde. Den brutale fyren stuet 30 flyktninger sammen på et lasteplan i den lille pickupen sin. Reisen tok to uker i brennende hete.

«Gud ble aldri borte, troen hjalp meg til å overleve. Troen gir en håp i en desperat situasjon.»

MIHRETAB

Det var lite vann å få tak i. I desperasjon kastet vi oss over alt som kunne drikkes; om det så var skittent vann i sølepytter, slurpet vi det i oss. Noen døde av sykdommer under de ekstreme forholdene. Ble du utmattet eller dehydrert, kunne du ganske enkelt bli lempet av lasset. Vi ble behandlet som kveg. Sudanerne slo oss, spesielt var jentene utsatt. De ble både banket opp og voldtatt. I Sudan ble jeg værende i 90 dager, før jeg i januar måned fikk kontakt med en menneskesmugler som skulle kjøre gjennom Sahara.

FARLIG FERD GJENNOM ØRKENEN

Veien fra Sudan til Israel er kortere enn reisen gjennom Sahara til Libya. Så hvorfor dro ikke Mihretab til sine venner i Israel?

– Reiser du gjennom Sinai-ørkenen, har du små sjanser for å komme frem i live. Du risikerer å bli solgt som slave av menneskesmuglerne, og unge folk blir regelrett slaktet og ender som ufrivillige organondonorer. De attraktive, unge og friske organene selges til skyhøye priser på markedet.

De hadde ikke annet valg enn å satse på ruten gjennom Sahara.

– Igjen måtte vi ut med store penge-summer til kyniske menneskesmuglere. Denne gangen skulle tre pickuper laste opp 96 flyktninger, 32 på hvert lasteplan. Vi kom fra forskjellige land, særlig var det mange somaliere blant oss. Folk hadde tatt med seg mat og klær, men vi fikk beskjed om å gi fra oss alt ved avreise. Så ble vi stuert halvnakne opp på et lasteplan. Jeg ble plassert på den første bilen. Siden vi reiste i januar, var nettene kalde, men hadde det vært sommer, ville vi ikke ha kommet levende gjennom den hete ørkenen. Vi stod tett i tett. Skumpet vi for hardt borti sidemannen, kunne vi bli knivskadet. Noen hadde nemlig kniver skjult inntil kroppen og

stakk de passasjerene som presset på. Sjøførene ruset seg under hele turen og drev villmannskjøring gjennom ørkenen. En person på vår lastebil ble rett og slett slynget av og havnet i ørkensanden. Bilene bak gjorde kort prosess og kjørte over stakkaren, som ble liggende livløs igjen midt i endeløse Sahara. En annen gang satte bilen vår seg fast i sanden. Da måtte vi vente i tre dager før noen kom oss til unnsetning.

De berusede sjåførene brød seg ikke om at det var mennesker de fraktet.

– Vi fikk mat bare hver tredje dag, en bitteliten rasjon av et slags melkeprodukt. Situasjonen var helt ekstrem, man drakk og spiste nesten ikke og gikk ikke på do. Heldigvis var det overskyet, men om natten frøs vi. Marerittet varte i 20 dager. Da hadde vi lagt ørkenen bak oss og befant oss i Libya.

MED BÅT OVER MIDDELHAVET

Her skulle menneskesmuglerne ha sin

betaling, det var forutsetningen for å komme videre. Deretter ble de som hadde betalt, stuert i rader inn i et kammer under lasteplanet på en trailer, og der lå de fastklemt i de tolv timene det tok å fraktes til Tripoli.

– I hovedstaden var det allerede mange som ventet på båt over Middelhavet. Sjøen gikk høy, så all trafikk var innstilt. Jeg ble låst inn i et rom der det allerede befant seg 360 andre ventende menn, kvinner og masse barn. Det var knapt med mat og drikke; av og til vanket det en brødblings og noen sardiner, mens det var manko på vann. Rommet var møkkete og hadde ikke noe toalett. Hygienen var elendig. Noen kvinner fødte der, andre aborterte. Mange av oss ble syke på grunn av sanitærforholdene, alle fikk skabb. Jeg fikk sår over hele kroppen.

– Etter et par uker i dette infernoet fikk vi klarsignal. Klokken to om natten skulle vi fraktes ut på havet i små båter, for så å samles i en større. Vi var så mange >

FAKTA

- Eritrea ligger på Afrikas horn og grenser til Sudan, Etiopia og Djibouti. Landet har kyst mot Rødehavet. Hovedstaden er Asmara.
- I lavlandsområdet kan temperaturene stige til nesten 50 °C, og på grunn av det tørre klimaet er det sparsomt med vegetasjon. I det sentrale høylandet er klimaet mer moderat. Det er liten årstidsveksling.
- I 1993 frigjorde Eritrea seg fra Etiopia etter en krig på 30 år.
- Presidenten Isaias Afewerki har styrt Eritrea siden frigjøringen, og det er bare ett politisk parti i landet. Han rår over nasjonalforsamlingen og kontrollerer både utøvende og lovgivende myndighet.
- Eritrea er et av de mest lukkede land i verden. Landet har ingen grunnlov, ingen fri presse, all informasjon skjer gjennom de statskontrollerte mediene. Opposisjonelle fengsles og tortureres.
- Unge helt ned i 14–15-årsalderen tvinges til et liv i det militære eller til statlig tvangsarbeid. Desertører blir torturert og drept.
- På grunn av menneskerettighetssituasjonen anklaget FN i 2015 regjeringen i Eritrea for forbrytelser mot menneskeheten.
- I mange år har den største gruppen asylsøkere til Norge kommet fra Eritrea. De fleste oppgir å ha flyktet fra den nasjonale militærtjenesten. I 2013 innvilget UDI asyl til 93,3 prosent av søkerne.

(KILDER: WIKIPEDIA, NOAS, SSB)

HØSTAKSJONEN 2018

#nullsult

207 millioner barn får ikke nok næring til å utvikle seg normalt.

Hvert år dør 3 millioner barn under fem år av sultrelaterte årsaker.

Ingen barn skal sulte i en verden med nok mat.

Foto: Tommy Trenchard/Caritas Internationalis

200 kr redder liv!

SMS: Nullsult til 2160 (200)

Vipps: 12135. Merk innbetalingen nullsult

Gavekonto: 8200.01.93433

«Nå har jeg fått det bra,
men jeg tenker mye på
hjemlandet mitt.»

MIHRETAB

mennesker at de små båtene hadde problemer med å holde seg på rett kjøll. Noen veltet, folk druknet. I den store båten ble vi stablet lagvis, kan man nesten si, en pulje i bunnen, de fleste på dekket over. Slik reiste vi over Middelhavet i tre døgn.

– Underveis så vi andre båter, fulle av syriske flyktninger. Én drev rundt med motorstopp. Kapteinene kjente hverandre. Menneskesmuglerne er godt organisert, sier Mihretab.

– Når du lever i en ekstrem situasjon over lang tid, er du forberedt på døden. Du ser folk dø hele tiden; mange av dine venner dør, og du vet du kan bli nestemann som mister livet. Jeg ba til Vårherre: «Gud, redd meg fra dette helvetet. Og om jeg dør, la meg komme til himmelen.» Selv om man konstant lever med døden som aktuell mulighet, er håpet likevel den sterkeste drivkraften. Det var en italiensk båt som plukket oss opp og fraktet oss til Sicilia. Der ble vi

godt mottatt. Vi kom til en flyktningleir og fikk endelig mat og klær.»

VEL I HAVN

– Da jeg kom til Sicilia, dro jeg raskt videre til Roma, fast bestemt på å ta meg frem til Norge. Der hadde jeg venner, så jeg kjente litt til landet. I Roma fikk jeg hjelp til å komme meg til Oslo med fly. På Gardermoen ble jeg tatt hånd om av politiet, som intervjuet meg. Deretter oppholdt jeg meg i flyktningmottak en stund og fikk innvilget asyl etter kort tid.

Nå har Mihretab vært i Norge i om lag tre år. Etter knappe halvannet år i ulike mottak fikk han tildelt plass i Ski kommune. Her bor han nå i et bofelleskap med andre unge mennesker, mens han tar norsk kurs og fullfører videregående skole. Den store drømmen er å bli sykepleier.

– Jeg oppsøkte kirken da jeg kom til Norge, og fikk snart mitt annet hjem der. Du vet, jeg tenkte på å bli prest i

tenårene. Jeg har alltid funnet meg til rette i kirken. Det gir meg liv å komme dit. Her i Norge kan jeg fritt praktisere min tro, men ennå har jeg vanskeligheter med liturgien, for alt er på norsk. Det vil endre seg med tiden. Nå har jeg fått det bra, men jeg tenker mye på hjemlandet mitt. Situasjonen er vanskelig der, og derfor deltar jeg aktivt i en eritreisk gruppe som arbeider for at folk i Eritrea kan få et fritt og menneskeverdig liv.

Familien har det ikke godt, forteller han. Tre av søstrene har også flyktet og befinner seg nå i Sverige, USA og Canada.

– Det er sjelden jeg kan ringe og snakke med dem som ble igjen i hjemlandet. Telefonforbindelsen er dårlig, linjen virker nesten aldri. Foreldrene mine vet at jeg har det bra i Norge, men det er sjelden vi har kontakt. Jeg hadde aldri bestemt meg for å flykte fra landet mitt hvis ikke situasjonen der hadde vært uutholdelig. Jeg hadde ikke noe valg, hjemme ville jeg ha blitt torturert og drept. Selv om et stort antall mennesker dør på flukt fra Eritrea, måtte jeg satse på håpet.

Sier Mihretab. Han er én av de mange båtflyktningene vi har sett avbildet i overfylte sjakter på Middelhavet, én av den store mengden vi for lengst har definert som et problem for vår trygge velstand i Europa. Den 5. juni 2018 siterte NRK på sine nettsider den nye regjeringen i Italia: «Festen er over for migrantar i Italia.» Artikkelen var illustrert med en båt full av mørke mennesker.

Så er båtflyktningene altså bare en gruppe «festdeltakere» i manges øyne? I vår uvitenhet er det lett å se på dem som et mangelprodukt som søker lykke i Vesten. Derfor er det så viktig å lære dem å kjenne. Dette er individer med hver sin historie, med ressurser og med menneskeverd, og alt de har igjen som drivkraft, er kanskje håpet.

Om du kaster et blikk på din neste i kirkebenken førstkommande søndag, vil du kanskje oppdage et individ som ser deg rett i øynene med et modig blikk. Det kan være Mihretab. •

På dypt vann om svømming

*Anklager mot Kirken er ikke noe nytt, selv om noen kan være nye.
Det er ingen grunn til å late som ingen treffer, men heller ingen
grunn til uten videre å godta alt.*

TEKST: BJØRN ARE DAVIDSEN

Spesielt ikke når påstandene følger det kjente plottet «fra mørke til lys». I populærvitenskap, TV-serier og offentlige debatter er det opplest og vedtatt at Kirken har bekjempet vitenskap og opplysning siden antikken. Bildet av veien fra middelalderens mørke til opplysningstidens frigjøring sitter så fast i bakhodet at få undersøker fortellinger som følger skjemaet. Stiller noen motspørsmål, viser det bare at vi trenger enda mer opplysningstid.

Det var dermed ikke overraskende at selv det danske Kristelig Dagblad i sommer kunne berette om «Da europæerne glemte, hvordan man svømmer», i stor grad på grunn av Kirken. Som altså ikke bare fratok folk livsglede, men utsatte dem for den største livsfare.

«Siden forhistorien har mennesker lært sig at svømme for ikke å drukne. Men i middelalderen ble svømming ildeset. Først med opplysningstiden begynte vi å sette pris på bølgene».

Grunnen var ikke at Kirken ønsket å plage folk på enda flere måter. Nei, motivet var i og for seg godt, selv om det bygget på overtro. Man advarte mot havguder, nymfer og najader. Folk måtte holde seg unna monstre, inkludert havfruer. Det ble ikke bedre av at vann ble oppfattet som en smittebærer for pest.

PÅSTANDENS OPPHAV

Hvem er så mannen bak påstanden? En historieprofessor? En middelalderspesialist? Nei, en redaktør, journalist – og trener.

SANNHETSSERUM
er en serie der Bjørn Are Davidsen retter kritisk søkelys mot myter og vandrehistorier om vitenskapshistorien og den europeiske middelalderen. Davidsen er knyttet til foreningen Skepsis.

Eric Chaline produserer populærvitenskapelige bestselgere i stort tempo, rundt tredve de seneste tyve årene, om alt fra katastrofer til selvforsvar, samt serier som «50 mineraler som forandret verden», for ikke å si 50 dyr og 50 maskiner. Med et slik tempo er det ikke uventet at man ikke rekker å undersøke alle påstander. Dermed viderefører «Strokes of Genius: A History of Swimming» (2017) ukritisk den franske 1800-tallshistorikeren Jules Michelets beskrivelse av middelalderen som «tusen år uten et bad». Og legger til at den var «femtenhundre år uten en svømmetur». Når han tar så godt i, er det fordi det i følge Chaline også gjaldt perioden før og etter.

En mindre travel forfatter ville nok stusset. Hvordan kan Kirken og middelalderen få skylden for noe som begynte i antikken og fortsatte langt inn i opplysningstiden? Chaline vedgår at mye skyldes økningen i romerbad. Mens soldater tidligere holdt seg rene og i form ved å svømme i Tiberen, satt de etter

BADER: Fra Le Livre des Conquestes et Faits d'Alexandre, 1400-tallet.

hvert stadig stillere i varme bad. I år 33 f. Kr. var det 170 badehus i Roma, rundt år 400 e. Kr. hele 856 stykker.

Og Roma var ikke den eneste byen med bad. Behovet for å lære seg å svømme ble ikke større av stadig flere og tryggere broer, og vanningsanlegg som gjorde landbruk mulig stadig lenger unna vann og elver.

Chaline stiller heller ikke spørsmålet om hvordan flere bad kunne føre til mindre bading. Det enkle svaret er at det ikke skjedde. Middelalderen var ikke tusen år uten bad, like lite som den var femtenhundre år uten svømming. Tvert imot var det etter middelalderen at vi finner mest motvilje, inkludert forbud mot svømming, som i Cambridge i 1571. Mye skyldes velmente medisinske råd i etterdønningene av Svartedauden, altså i ... renessansen.

Men også her med forbehold. Endringene skjedde ikke over natten og var til dels lokale. Det er ikke vanskelig å finne eksempler på bading på 1600-tallet. Selv om det ikke ble installert bad i Versailles,

byttet nok folk flest ikke ut badestamper med speilsaler.

EN ANNEN HISTORIE

Leser vi i stedet hva historieprofessorer sier, som Nicholas Orme i «Early British Swimming» (1983), oppdager vi som så ofte ellers at historien er annerledes og mer nyansert. Ja, det var

«Ingen bør bli overrasket over tegninger av både brystsvømming og noe som ligner på friteknikk i engelske, franske og nederlandske middelaldermanuskripter.»

mindre svømming i middelalderen og ulike kirkelige syn, inkludert kritikk av

offentlige bad der menn og kvinner var nakne – uten at de dermed ble stengt. Enkelte biskoper advarte til og med mot svømming. Noe som er forståelig i land der vannet er kaldere, somrene kortere, strømmene sterkere og stormene flere enn i Middelhavet.

Og mye handlet om krig. Mens det for romerske soldater var stort behov for å kunne svømme, endret dette seg med stadig tyngre utrustning. Det finnes bedre svømmebelter enn ringbrynjer.

Likevel var svømming godt kjent i middelalderen. Det var et ridderideal og ikke omtalt som noe uvanlig. Ingen bør bli overrasket over tegninger av både brystsvømming og noe som ligner på friteknikk i engelske, franske og nederlandske middelaldermanuskripter.

Orme konkluderer dermed med at når det kommer svømmemanualer på 1500-tallet, betydde ikke det at svømming var noe nytt eller revolusjonerende. De var rett og slett beskrivelser av det man hadde praktisert i middelalderen. •

SKYTSELGEN FOR HUSMØDRE: Den hellige Marta av Betania (død ca. år 80) er skytselgen for husmødre. Hennes minnedag er 28. juli.

DIEGO VELÁZQUEZ:
*Kristus i Marta
og Marias hus*

«Du gjør deg strev og uro med mange ting. Men ett er nødvendig.» (Luk. 10.41–42) sier Jesus til Marta, når han besøker Marta og Marias hus i Betania.

TEKST: THERESE SJØVOLL

DIEGO VELÁZQUEZ:
Kristus i Marta og Marias hus,
ca. 1618. The National Gallery,
London.

Jesu besøk hos Marta og Maria, gjengitt i Lukasevangeliet, er temaet for Diego Velázquez' maleri *Kristus i Marta og Marias hus* (ca. 1618). I dette maleriet gir Velázquez oss to bilder og ett valg, innenfor en ramme. Bildet skildrer to parallelle scener og to parallelle virkeligheter: den ene fysisk og dagligdags, den andre åndelig og evig. I venstre billedflate er Marta og en eldre kvinne opp tatt på kjøkkenet, og høyre billedflate utgjør et bilde i bildet, som forestiller Jesus sammen med Maria og en annen kvinne.

Han sitter i en stol og Maria, Martas søster, sitter ved hans føtter for å lytte. En annen kvinne, også en tilhører, står rett bak henne og peker mot Jesus. På bordet i forgrunnen står det et vaskefat og en mugge. Kanskje har kvinnene også vasket Jesu føtter, uten at dette refereres i historien om Marta og Maria.

HVERDAGENS KRAV

Marta står på kjøkkenet. Hun er oss nærmest. Både i bildet og i hverdagen. Vi kjenner oss igjen i hennes strev og travelhet.

Marta er i gang med å forberede et måltid, og med fast hånd støter hun pistillen rundt i morteren. Kanskje lager hun en aioli (hvitløksmajones) til fisken. Flere av måltidets ingredienser refererer til Jesu liv og virke, som fisken, eggene, og leirkannen fylt med enten olje, vann, eller vin.

Marta tenker. Hun trenger ikke se på det hun gjør. Hun har vanen. Denne retten har hun servert mange ganger. Marta irriterer seg over søsteren. De har besøk, maten må på bordet, men Marta må gjøre alt selv. Maria sitter og lytter til Jesu ord, mens Marta arbeider. Marta henvender seg oppgitt til Jesus:

«Herre, bryr du deg ikke om at min søster lar meg gjøre alt arbeidet alene? Si til henne at hun skal hjelpe meg.» (Luk. 10, 40) Jesus svarer henne: «Marta, Marta! Du gjør deg strev og uro med mange ting. Men ett er nødvendig. Maria har valgt den gode del, og den skal ikke tas fra henne». (Luk. 10, 41–43).

Hvor er vi i historien og hvor er Marta i sin tankerekke, i dette maleriet? Marta ser ut i rommet, øyenbrynene er hevet, kinnene er lett røde. For Marta er dette et pregnant øyeblikk. Som råvarene skal forvandles til et måltid ved hennes kyndige hender, så skal også Marta forvandles ved Jesu ord.

MARTAS VALG

Hva skal hun gjøre nå, annet enn å la hånden gå og gjøre ferdig aiolien? Marta må ta et valg. Fortsette sitt travle hverdagsvirke, eller ta seg tid til å lytte til Ham.

Gjennom komposisjonen involverer Velázquez oss som betraktere i Martas valg. Vi kan ikke være sikre på om vi ser episoden med Jesus og Maria gjennom en serveringsluke i kjøkkenveggen, eller i et speil, eller som et bilde. Hvor og når sitter Maria og lytter til Jesus – hvor er de i rom og tid? Skal Marta straks henvende seg til Jesus, eller har han allerede talt og så tenker Marta på hva han sa til henne?

Og hva vil egentlig den gamle kvinnen som står tett inntil Marta? Kvinnen peker mot Jesus og gir Marta og oss en oppfordring og en påminnelse i hverdagen: «Gå til Ham. Lytt!»

VIRKELIGHET OG VISJON

Kjøkkenscenen er naturtro skildret og er så tydelig av denne verden at du nester lukter fisken. Bildet av Jesus og Maria er annerledes. Paletten er lysere og penselstrøkene løsere. Det er en annen verden som er i kontakt med det enkle og dagligdags kjøkken. Realisme møter visjonær virkelighet.

Velázquez har satt disse to virkelighetene, den daglige og den åndelige, side om side i ett bilde som henvender seg direkte til oss. Martas valg er vårt valg. Vi er Marta.

Og selv om vi strever og uroer oss med mange ting, må vi – lik Marta – huske på det ene nødvendige. Vi må lytte til Hans ord. Vi må bli disipler. •

«Stå opp og spis!»

TEKST: **PATER MARCIN ZYCH, ST. PAUL KIRKE, BERGEN**

Disse ordene fra 1. Kongebok (19, 6) hører profeten Elia fra en engel som forklarer ham hvordan han skal utføre en oppgave. Vi trenger ikke å være ekspert eller ekseget for å forstå hva som her skjer.

Bibelsens beretninger er ikke statiske historier der enkeltpersoner spiller sin rolle og så forlater scenen. Her er kontinuerlig dynamikk og bevegelse. Den første bevegelse er Gud selv. Det er Han som skapte verden, det er Han som lette etter ham som hadde trosset Guds bud: «Adam, hvor er du?». Mannen prøvde å gjemme seg bak Gud: «Jeg hørte lyden av deg i hagen og ble redd fordi jeg er naken, og jeg gjemte meg» (1 Mos 3,11). Det finnes mange eksempler på en slik dynamikk i Bibelen.

I våre dager er ideen om den stadige bevegelse like aktuell, hva enten det siktes til at Gud stadig kommer mennesker i møte, eller til at menneskene stadig søker Gud. Men denne bevegelse, denne vandring, ville vært umulig eller bare uttrykk for en slags aktivisme om ikke evangeliet fortalte oss dette: «Jeg er det levende brød som er kommet ned fra himmelen. Den som spiser av dette brød, skal leve til evig tid. Og det brødet jeg vil gi, er mitt legeme, som jeg gir til liv for verden» (Joh, 6, 51).

Det er brødet som gir mening til alle våre handlinger. Brødet gir en styrke som vi ikke kunne få fra annen slags føde.

Mennesker som levde av eukaristien – brødet fra himmelen – kunne sette sitt liv til for brødre, de elsket og de tilga, alt takket være det brødet de tok imot og som vokste ut av Guds kraft og kjærlighet for mennesket.

Guds ord forteller oss også hvorfor vi skal motta denne føden. Det var dette Elia hørte: «Stå opp og spis! Ellers blir veien for lang for deg» Vi leser videre: «Og styrket av maten gikk han førti dager og førti netter til han kom til Guds fjell, Horeb» (1 Kong, 19, 9). Horebfjellet er stedet hvor mennesket møtte Gud. Men hvorfor skal vi spise dette brødet?

Svaret gir Paulus oss: «Ja, bestreb dere på å ligne Gud, som hans kjære barn, og følg kjærlighetens vei, på samme måte som Kristus viste at han hadde dere kjær, da han hengav seg for oss, som en «offergave, en velluktende duft for Gud». (Ef 5, 2).

Slik gir Gud hele tiden av seg selv. Han gir oss Kirken, der han metter og styrker oss ved eukaristien. Her helbreder han våre sår – våre synder – med dåp og skriftemål. Her styrker han også våre fysiske krefter med sykesalvingen.

Gjennom vår mor, Kirken, helliggjør Gud oss ved nattverd, ordinasjon og ekteskap. Og alt dette er uatskillelig fra eukaristien, selve kilden i Kirkens liv og misjon. Så er da vår pilegrimsvandring til dette Guds fjell ikke en vei i ensomhet og sult, men i fellesskap med andre, styrket av føden fra himmelen.

La oss slutte med en bønn: «Allmektige, evige Gud, vi våger å kalle deg Far. Fyll våre hjerter med din Sønns ånd, så vi lever som dine barn, og får gå inn til den arv du har lovet oss».

Stå opp og spis, for du har en lang vei å gå! •

Ørnulf Ranheimsæter

Som katolsk forfatter hadde billedkunstneren Ørnulf Ranheimsæter en posisjon i norsk åndsliv som han kanskje bare delte med skrivende katolikker som Sigrid Undset og pater Hallvard Rieber-Mohn. Hans fremstilling av katolsk tro og lære er preget av robust realisme og en ofte djerv humor.

TEKST: **LIV BLIKSRUD**

Ørnulf Ranheimsæter (1919–2007) var en av norsk etterkrigstids ypperste grafikere og tegnere, og gjorde seg særlig gjeldende som bokkunstner. På dette feltet var han gjennom mange år en monumental skikkelse. Hans kunstnerskap var ellers stort og mangfoldig, blant annet omfattet det dekorasjonsarbeider av mange slag – fra det lille tresnittet som i tyve år prydet diplomene til Nobels fredspris, til store utsmykninger i gravert glass i representative lokaler av typen Grand Hotel og Rikstrygdeverket.

Ranheimsæter gjorde seg også gjeldende som forfatter av kunstfaglige og filosofiske artikler og som en høyt skattet lærer ved Statens Håndverks- og Kunstindustriskole, der han også hadde tatt sin utdanning. Allerede som student gjorde han seg bemerket som en lysende begavelse.

KATOLSK TRO OG TRADISJON

Som emne for diplomoppgaven i bokkunst valgte han å gjennomillustrere det mektige visjonsdiktet fra norsk middelalder, *Draumkvedet*, som skildrer sjelens vandring etter døden, inn i «den andre heimen». Dette var et ærgjerrig og krevende valg av emne, som skulle vise seg å peke frem mot Ranheimsæters senere sterke engasjement i katolsk tro og tradisjon, både som kunstner og forfatter. Diplomoppgaven ble utstilt og beundret av så vel lærere som elever,

og samme år som han ble uteksaminert, i 1943, ble han hyret som hjelpelærer ved skolens bokkunstlinje.

To år senere debuterte han som illustratør på Dreyers forlag og var noen år bokkunstnerisk konsulent der. Studiene avsluttet han med to år på Kunstakademiet (1949–51) under bl.a. Aage Storstein og Jean Heiberg. I 1964 ble han ansatt ved Statens Håndverks- og Kunstindustriskole, først som leder av skolens bokkunstklasse, dernest som overlærer i frihåndstegning, og endelig som landets første professor i tegning.

DET MORALSK ANSVAR

Om Ranheimsæter som bokkunstner skriver kunsthistoriker Sidsel Helliesen innsiktsfullt i *Norsk Biografisk Leksikon*: «Som lærer, foredragsholder og forfatter forfektet Ranheimsæter bokens verdi som et autonomt formet hele. For ham var ikke bokkunst det samme som illustrasjon og en illustrert bok ikke en trykksak pyntet

med bilder. Boken har et eget liv som et samspill mellom forfatterens budskap, skrifttyper, format, satsspeil og marger, papir, omslag og bind samt eventuell dekor og bilder. Bokens utforming skal være en resonansbunn for det tekstlige innholdets karakter og illustrasjonene et akkompagnement. De skal støtte og utdype forfatterens fortelling. Med sin bokkunst videreførte Ranheimsæter en europeisk tradisjon, som for ham hadde gyldighet ut over det å være 'gammel og god'. Den var forankret i en tro på de estetiske verdiers etiske grunnlag, på at utøvelse av kunst som handling setter krav til refleksjon som innebærer et moralsk ansvar. For Ranheimsæter hadde dette ansvaret en religiøs dimensjon, som han personlig knyttet til den katolske tro».

I et intervju forteller han at han allerede som ganske liten var bergtatt av bokkunsten, ikke minst gjaldt det illustrasjonene til Asbjørnsen og Moes eventyr. Han minnes en episode fra fireårsalderen: Erik Wærnskiold var gjest ved samme hotell som hans familie. Da moren fortalte at den gamle mannen med hvitt skjegg var han som hadde tegnet i eventyrbøkene, ble den lille gutten full av undring: «Det ble noe opphøyet over bokkunsten etter dette barndomsminnet og kanskje medbestemmende for at jeg holdt fast ved den hele livet», sier han.

FRA WERGELAND TIL EVANGELIENE

Ranheimsæters virksomhet som >

FOTO: RAM GUPTA/ULO

LIV BLIKSRUD er professor em. i nordisk litteratur ved Universitetet i Oslo. Hun har skrevet en rekke bøker og artikler om eldre og nyere norsk litteratur, med særlig vekt på Sigrid Undsets forfatterskap.

«For ham fremstår Bibelens Kristus like mye som en dunkel og taus skikkelse, som en talende skikkelse.»

bokkunstner innrammes av to viktige arbeider, debutboken Wergelands *Lyriske digte* (1945) og storverket *De fire evangelier* (1970). Disse to meget ulike arbeidene viser noe av spennet i emner, stil og teknikk. Mens Wergelands dikt er illustrert med blyanttegninger i en lett og luftig stil, med omhyggelige, poetiske tegninger av blomster og vemodige kvinneportretter, er bildene til evangeliens tekster utført stramt og strengt som trestikk, som er en grafisk høytrykksteknikk.

De over hundre stikkene er innordnet i en fast komposisjon, som samtidig både usentimentalt og beveget nagler Kristus-mysteriet inn i kraftige og kantede illustrasjoner i svart og hvitt. Ranheimsæter forklarer sitt valg av grafisk teknikk slik:

«Jeg har våget å kalle den nimbus som omgir menneskesønnen for et *lysende mørke*».

For ham fremstår Bibelens Kristus like mye som en dunkel og taus skikkelse, som en talende læremester. Han minner om at Bach i sine pasjoner ikke legger Kristi replikker til en lysende tenor, men til «en mørk baryton omgitt med glorie av sitrende strykerklanger».

Den teknikk som skulle beskrive Kristus måtte derfor bli tregravyrer, som om «en lysverden graves opp av natten», av treblokkens mørke. Evangeliet handler om ånd og mysterium, men det er i gripende grad et «tinglighetens mysterium» og må tolkes slik: «Sten og mur, kornaks og

oliven, fiken og drue, tistel og lilje, fugl og blomst står frem i en selsom hverdagslighet som de broer hvorover Han vandrer, og de instrumenter hvormed Han når oss».

Med evangelieillustrasjonene utførte Ranheimsæter en oppgave han lenge hadde avvist som umulig. Det var Henrik Sørensen som nærmest hadde pålagt ham den, men selv etter at avtalen var inngått, gikk det år med nøling og telling på knapper, forteller han. Alt i alt brukte han tyve år på dette arbeidet, som utvilsomt må betraktes som hans hovedverk.

De fire evangelier gjorde inntrykk i det kunstfaglige miljøet. Dette gedigne verket fortjener honnør, skrev kunstkritikeren Ole Mæhle, det er av en slik art at det kan «glede selv en gammel hednings hjerte».

«På en uforklarlig måte er alt hevet opp på et magisk plan, i et billedrom med så å si overnaturlige dimensjoner», mente maleren Johan Fredrik Michelet.

Ranheimsæters arbeider som bokkunstner spenner ellers over et stort register, avhengig av de forskjelligartede oppdrag. Blant annet illustrerte han Knut Fægri bok om krydder og Asbjørnsen og Moes eventyr med fantasifulle og detaljerte tegninger. Til Anne-Cath. Vestlys *Barnas store sangbok* laget han flere hundre illustrasjoner, varierende fra romantisk idyll til barsk humor. Karin Bangs diktsamling *Auksjonskatalogen* fikk frodige helsides tusjtegninger utført med myk og bred penn. Og Joseph Bédiers

ridderroman *Tristan og Isolde* illustrerte han med tresnitt i kraftige svart-hvitt kontraster. Svarte figurer er satt på svart bakgrunn, med detaljer og konturer i hvitt og svart.

KUNSTEN OG RELIGIONEN

Billedkunstneren Ranheimsæter var også språkkunstner, og i hans stil er *bildet* hele tiden bærende og inngår som et nødvendig instrument i tankens tjeneste. Hans uttrykksform er det filosofisk-poetiske essay, som er en kresen og krevende sjanger innenfor sakprosaen. Han var også i beste forstand en intellektuell forfatter. For ham hørte utøvelsen av kunsten og den intellektuelle refleksjon over kunsten uløselig sammen. De fleste av hans essays er mediterende betraktninger over de to mest fundamentale uttrykk for den menneskelige ånd, kunsten og religionen. Som katolsk forfatter med vidt perspektiv på kunst- og kulturliv innehadde han en høy posisjon i norsk åndsliv, en posisjon han kanskje bare delte med skrivende katolikker som Sigrud Undset og pater Hallvard Rieber-Mohn.

I en større sammenheng må imidlertid hans forfatterskap ses i forhold til den katolske renessanse som bygger på Jacques Maritains nythomisme som en av sine forutsetninger. Denne renessanse har båret frem en rekke store forfatterskap i det 20. århundre: Georges Bernanos, Francois Mauriac, Paul Claudel, T.S.Eliot. For Ranheimsæter, som for Undset, synes

LYSENDE MØRKE: De over hundre stikkene i *De fire evangelier* har en fast komposisjon. Kristusmysteriet tegnes i kraftige og kantete illustrasjoner. Ranheimsæter forklarer sitt valg av grafisk teknikk slik: «Jeg har våget å kalle den nimbus som omgir menneskesønnen for et lysende mørke». Faksimile fra boken.

imidlertid G.K. Chesterton å være den nærmest beslektede.

A.H. Winsnes har gitt en karakteristikk av Chestertons forfatterskap som like gjerne kunne passe på Ranheimsæters: «Det sprudler av vidd, humor og jordnær menneskelighet i Chestertons eggende apologi for kristendommen».

Også Ranheimsæters fremstilling av katolsk tro og lære er preget av robust realisme og en ofte djerv humor som gjør lesningen til en lyst og glede.

I 1998 ble Ranheimsæter hedret med Fritt Ords Honnør for sin skrivekunst, fordi han gjennom den har beriket den norske skriftkultur på en fremragende måte. Samme år ble det utgitt to samlinger med hans essays, begge i Thorleif Dahls kulturbibliotek. Den ene var *Om tro og vantro* fra 1954. Boken hadde lenge vært fraværende fra den offentlige oppmerksomhet og var blitt etterlyst av Ranheimsæters mange Liebhabere. Det andre verket var *Kunstnerens etiske ansvar og andre essays*. Det er en samling essays som var skrevet i løpet av årene mellom 1954 og 1996, og som ikke tidligere hadde vært utgitt i bokform.

TO VIKTIGE BØKER

Om tro og vantro ble skrevet under den beryktede «helvetesstriden» i Den norske kirke, som i 1953 utspilte seg mellom biskop Schjelderup og professor Hallesby. Det var en strid som av et voksende antall vantro nordmenn ble betraktet med skrekkblandet fryd og ikke uten en viss munterhet. Ranheimsæter hadde siden han var barn undret seg over kirkesamfunnenes uforsonlige mangfoldighet, noe han hadde hatt god anledning til å studere i hjembyen Skien. På 1950-tallet gikk han til katolsk undervisning hos dominikanerpater Lutz.

Han arbeidet grundig og systematisk med sin konversjon og tilegnet seg en katolsk forståelse av Kirkens syn både på forholdet mellom himmel og helvete og mellom tro og tanke.

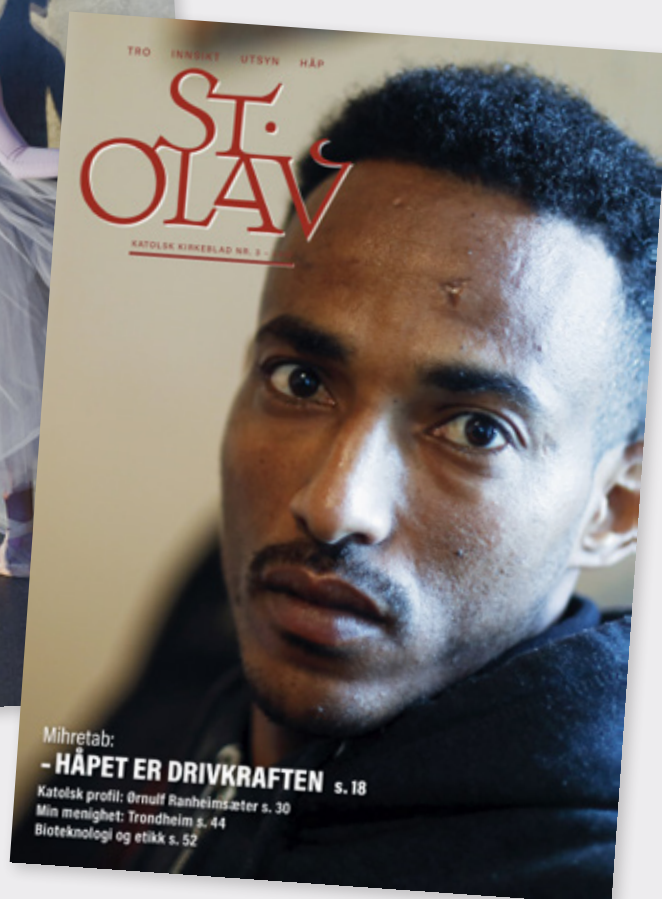

Boken vakte oppsikt. Av mange ble den lest som et polemisk verk med brodd mot moderne vantro. Noen oppfattet det endog som et uttrykk for «den katolske fare» – dette var jo to år før den såkalte jesuitterparagrafen ble opphevet. Flere lesere fant imidlertid fornyelse og utdypning av sin kristne tro i dette verket.

Mer innsiktsfullt og mer medrivende har ingen skrevet om troens liv på norsk, var det mange som mente. Lest i våre dager er det lettere å se at boken ikke bare er ute etter å harselere over vantroen. I etterordet til utgaven i 1998 skriver professor Hans Aaraas at boken først og fremst er «en storslått takksigelse og en hyldning til den Store Giver som har skjenket mennesket troens gave og skjernet det i sitt hus».

I *Kunstnerens etiske ansvar og andre essays* er perspektivet betydelig utvidet. Essayene dekker et stort område, fra betraktninger over Kirkens liturgi til refleksjoner over forholdet mellom litteratur og illustrasjonskunst. Også i denne bokens tankeunivers er takknemligheten og livsgleden byggende stener. Som når Ranheimsæter skriver med Chesterton: «Vi takker for de julegaver vi finner i våre strømper, men hvem skal jeg takke for de to deilige ben jeg hver eneste morgen finner i mine strømper?»

Synet på denne verdens ting som *gaver*, opplevelsen av livet som en ubetalelig gjeld, tingene som noe overraskende, og som ikke må tas for selvsagt – alt dette er bakgrunnen for at mennesket til alle tider har foretatt religiøse offerhandlinger >

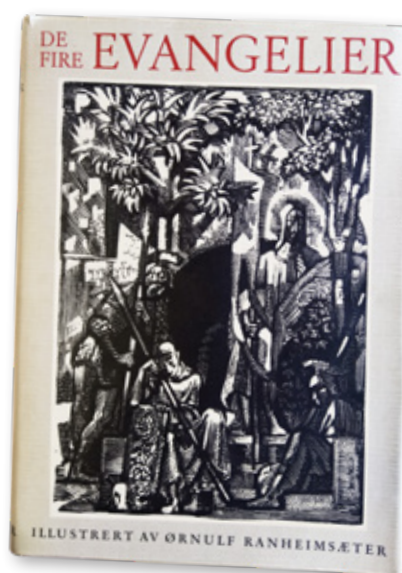
Få bladet rett hjem!

Ønsker du å motta St. Olav kirkeblad **gratis** i posten, kan du registrere deg som abonnent på en av følgende måter:

- Send en **SMS** til nr. **417 16 052** med kodeord **STOLAV** etterfulgt av **navn og adresse**
- Send en E-post med **navn og adresse** til **abonnement@katolsk.no**
- Ring 23 21 94 21
- Registrer deg på **katolsk.no/services/stolav**

«Ranheimsæter hadde siden han var barn undret seg over kirkesamfunnenes uforsonlige mangfoldighet.»

STORVERK: Et av Ranheimsæters viktigste arbeider som bokkunstner er storverket *De fire evangelier* fra 1970.

og sunget takksigelseshymner, skriver Ranheimsæter. Han fremhever sterkt at modernitetens store misere er at den har mistet dette perspektivet.

I den sentrale artikkelen om kunstnerens etiske ansvar er utgangspunktet at kunstnerens talent er *begavelse* i ordets egentlige betydning, en ufortjent gave og et pund som skal forvaltes, og som kunstneren skal stilles til ansvar for. Essayet ble til under striden om Mykles roman *Sangen om den røde rubin* og er et høydepunkt i Ranheimsæters skriftproduksjon («Den ansvarsfulle frihet», 1958). Han behandler forholdet mellom kunst og moral på en sjelden usnerpet og klok måte, og – heldigvis kan man vel si – uten direkte referanser til den aktuelle debatten om Mykles bok. Det synspunkt som her legges frem, hever seg over den debatten.

KUNSTENS TO KRAV

Av respekt for kunsten som et eget gyldighetsområde hevder Ranheimsæter dens rett til å følge egne lover. Det tjener en kunstner til ære at han setter seg utover tidens fordommer når de hindrer ham i å utføre sitt verk. Han gir ingen tributt til en moraliserende og «borgerlig» kunstoppfatning. Men han faller ikke

for den romantiske myte om kunstneren som et fristilt unntaksmenneske, som under kunstens dekke har rett til å såre og krenke folks bluferdighet. I såkalte vanlige folks negative reaksjoner på det nye og provoserende, ser han ikke bare en mangel på dannelse, men også en form for verdighet, et uttrykk for forestillinger om ære og hederlighet. Derfor lar han dilemmaet mellom kunstens autonomi og kunstnerens etiske ansvar bli stående.

Han skriver at kunstneren er utspent mellom to absolutte krav, for «den samme strenge og urimelige herre som spør ham hva han gjorde med sine talenter, denne samme herre skal også stille ham til regnskap for hva han gjorde mot disse hans minste. Dypere sett er dette de to poler som betinger kunstnergjerningens etiske spenning og dens moralske konflikter». Her, i et tillegg «Om tukt og ære», berøres også spørsmålet om den rett kunsten i våre dager har tillatt seg «utilslørt» tale. «Klærne, legemets omsvøp er ikke bare beskyttende, de er også et verdighetstegn», heter det i den forbindelse. «Således aner vi langt mer om vår tantes hemmelige drømmer, håp og lengsler når hun triner frem i fjærhatt og boa enn om vi skulle overraske

henne som ribbet høne på badevekten. Det som gjør Michelangelos profeter til profeter og ikke bare til nakne kjemper, er draperiene».

I et par betraktninger over påskepasjonen parallellfører Ranheimsæter scener fra verdenskunsten med scener fra vårt nære dagligliv, som i betraktningen over apostlenes søvn i Getsemane – «og han fant dem sovende», eller Peters svik før hanegal i «Et calefaciens se» (og han varmet seg). Han analyserer evangelietekstenes psykologiske realisme og viser at de speiles i vår egen altfor menneskelige natur, som når vi gripes av den uimotståelige trang til å være som «de andre», noe som forener oss med svikeren Peter.

Med en så illusjonsløs forståelse av menneskenaturen står Ørnulf Ranheimsæter fjernt fra all hjemlig apologetikk, skriver Anne-Lisa Amadou i forordet til dette verket. Hun minner om Ranheimsæters tilknytning til fransk spiritualitet, og fremholder at hans apologetikk snarere må ses i lys av en tenker som Pascal, hvis berømte forsvar for troen også hviler på en dyp innsikt i menneskenaturen. Og hun konkluderer slik: «Det er intet mindre enn en begivenhet når en slik stemme i dag lar seg høre i vårt land.» •

HELLIGE THERESE – VÅR LEDESTJERNE

Den lille kjærlighetens vei

Biskop Eidsvig har utropt et hellighetens år. Hans håp er at menighetene bruker 2018 til å reflektere over hva det innebærer å svare på Jesu kall om å følge ham. Biskopen har et tydelig ønske og håp for menigheten: at den gjenoppliver gleden i vårt felles kall til hellighet.

TEKST: **KIM LARSEN**

Som en hjelp til å svare på dette tydelige kallet, arrangerer Den nordiske bispekonferanse i høst en nordisk relikviealfart med den hellige Therese av Lisieux og hennes helligkårede foreldre, Louis og Zélie Martin.

GLEDER OSS

I Bergen, hvor jeg bor, er det mange i menigheten som gleder seg til denne begivenheten, og forbereder seg til å møte de hellige relikviene. Selv er jeg en litt for «fersk» katolikk til å henge med på denne begeistring, men betrakter det hele med undring og respekt fra sidelinjen.

Likevel har jeg lært meg å bli glad i hellige Therese. Hun var «favoritthelgenen» til munken, forfatteren og presten Wilfrid Stinissen. Og gjennom mine studier av hans tekster ble jeg indirekte kjent med denne lille piken fra Lisieux.

Det som gjorde mest inntrykk på meg, var hennes enkelhet i møte med Gud, og ikke minst hennes oppmerksomhet på Guds kjærlighet for menneskers svakhet, litenhet og skrøpeligheit. Ifølge Stinissen er Therese «vår ledestjerne» og har befridd kirken «fra angst og hardhet». Hun har bidratt til et større rom for budskapet om Guds kjærlighet som en «barmhjertig kjærlighet». Therese skrev mange personlige og sterke tekster, og ett av hennes temaer handler om hennes tenkning knyttet til menneskelig svakhet, og den barnlige tilliten til Gud.

Hun har ikke den samme systematiske prosesstenkingen som vi er vant til å finne hos hellige Johannes av korset og hellige Therese av Avila, men hun snakker likevel om en vei til himmelen som mennesker er kalt til å gå på.

«SMELTEOVN»

For Therese er denne hellighetsreisen høyst individuell, og ved bønn og veiledning kan den enkelte få større klarhet i veiens retning. Det er en selvovergivelses vei, som fører til «kjærlighetens smelteovn», forteller hun oss. For å nå frem trengs et barns tillit til sin far.

Min lille vei er den åndelige barndoms vei, veien som består av tillit og absolutt selvovergivelse ... min lille kjærlighetens vei... Jesus peker ut for meg den eneste veien som fører til Kjærlighetens smelteovn – selvovergivelses vei. Det er tilliten hos et lite barn som sover uten frykt i sin fars arm.¹

Thereses enkle og tillitsfulle kjærlighet til Gud, hvor menneskers svakhet blir sett på som en nødvendighet i møte med Den hellige, er nedfelt i flere av hennes brev og i hennes selvbiografi. Reisen hun tar til orde for blir omtalt som en «heis» til himmelen. Therese har innsett at hun selv, i sin svakhet, ikke klarer å «klatre opp fullkommenhetens bratte trapp».

Heisen blir derfor forstått metaforisk. Det er Jesu armer som løfter oss opp til Gud. Hun konkluderer derfor med at på reisen opp fullkommenhetens bratte trapp, er det nødvendig å forbli liten og svak. Therese lærer oss derfor at det gledesfylte arbeidet med å bli hellig, handler om å bli mindre og svak, slik at Gud lettere kan overta. For nettopp i vår svakhet og «vår intethet» er det Gud rekker oss en hånd og holder oss oppe.

BLIKK MOT HIMMELEN

Mitt håp er derfor at høstens relikviealfart hjelper oss til å reflektere over forholdet mellom svakhet og tillit. For nettopp i vår svakhet og vår barnlige tillit til Gud, blir bønn slik Therese så fint beskriver det: «et blikk mot himmelen, et rop av takknemlighet og glede, både i sorgmodige og glade tider» Ja, den blir for henne noe edelt, «noe overnaturlig, som utvider sjelen og forener den med Gud.» Kanskje Thereses «nærvær» til høsten kan bidra til å «gjenopplive gleden i vårt felles kall til hellighet» som biskopen skriver i sitt hyrdebrev. La oss håpe og be om det. •

¹ Thérèse av Lisieux og Michael Hollings, Med kjærlighet alene: daglige lesninger med Sta. Thérèse av Lisieux (Oslo: St. Olav forlag, 2003), 87, 13, 58

Den hellige Therese og de hellige Louis og Zélie Martin i Norge

ST. GUDMUND, JESSHEIM

LØRDAG 6. OKTOBER

- 22.00 Velkomstandakt med biskop Bernt Eidsvig.
22.30 Vigilie med ungdomsfestivalen (NUK) og vake gjennom natten

SØNDAG 7. OKTOBER

- 07.00 Messe og velsignelse av roser

ST. JOHANNES, OSLO

SØNDAG 7. OKTOBER

- 08.45 Velkomsteremoni
09.00 Messe på polsk
11.00 Pontifikalmesse med biskop Bernt Eidsvig
13.00 Messe på vietnamesisk
15.00 Messe på engelsk
17.00 Messe på tamilsk
18.30 Høytidelig Vesper med ordensfolk og prester
19.00 Foredrag ved p. Hallvard Hole OFM
19.30 Sakramentsandakt
21.00 Ulike grupper har bønnvaker gjennom natten.

MANDAG 8. OKTOBER

- 07.00 Messe og avskjeds-seremoni

ST. SVITHUN, STAVANGER

MANDAG 8. OKTOBER

- 16.00 Mulighet for skriftemål
17.00 Velkomsteremoni og høytidelig Vesper
18.00 Internasjonal messe og velsignelse av roser
19.15 Sakramentsandakt
20.00 Andakter med spansk, burmesisk og vietnamesisk gruppe
22.00 Messe på polsk
23.00 Vigilie med ungdom, fra midnatt bønnvaker gjennom natten

TIRSDAG 9. OKTOBER

- 09.30 Laudes
10.00 Rosenkrans med hellige Therese
11.00 Messe og avskjeds-seremoni

ST. PAUL, BERGEN

TIRSDAG 9. OKTOBER

- 17.00 Velkomsteremoni
17.30 Høytidelig Vesper
18.00 Tilbedelse/Rosenkrans
19.00 Messe på norsk
20.00 Messe på polsk etterfulgt av stillhet/tilbedelse

ONSDAG 10. OKTOBER

- 10.00 Åpen kirke med bønnvakter gjennom dagen
17.00 Messe på engelsk (filippinsk)
18.00 Rosenkransandakt på vietnamesisk

- 19.00 Messe på vietnamesisk
20.00 Sakramentsandakt og skriftemål

ST. TERESIA, HØNEFOSS

TORS DAG 11. OKTOBER

- 15.00 Stopp i Ål
18.00 Velkomsteremoni og Vesper
19.00 Høymesse til ære for den hl. Therese av Jesusbarnet
20.00 Arrangement v/ Teresiaforeningen
22.00 Bønnvaker gjennom natten

FREDAG 12. OKTOBER

- 06.00 Laudes
07.00 Messe til ære for den hl. Louis og den hl. Zélie Martin
07.45 Avskjedsandakt

ST. OLAV DOMKIRKE, TRONDHEIM

FREDAG 12. OKTOBER

- 16.30 Relikviene ankommer
17.15 Høytidelig Vesper
18.00 Messe
21.00 Kompletorium
21.30 Rosenkrans
22.00 Matutin
LØRDAG 13. OKTOBER
08.00 Høytidelig Laudes
09.00 Ters
09.30 Foredrag om familien
10.30 Høymesse
12.00 Sekst
13.00 Messe på polsk
15.00 Non
15.30 Messe på vietnamesisk
17.15 Høytidelig Vesper
18.00 Messe på engelsk
19.00 Våkenatt ved ungdom og nasjonale grupper
21.00 Kompletorium
21.30 Rosenkrans
22.00 Matutin

SØNDAG 14. OKTOBER

- 08.00 Høytidelig Laudes
09.00 Messe på latin
10.00 Høymesse og avskjed (Relikviene fortsetter gjennom Sverige før de kommer til Tromsø stift)

KRISTUS KONGE KIRKE, NARVIK

FREDAG, 19. OKTOBER

- 14.00 Velkomstandakt og messe
Bønnvake

LØRDAG 20. OKTOBER

- 07.30 Avskjedsliturgi

ST. SUNNIVA KIRKE, HARSTAD

LØRDAG 20. OKTOBER

- 10.00 Velkomstandakt og messe
12.00 Avskjedsliturgi

VÅR FRUE KIRKE, TROMSØ

LØRDAG 20. OKTOBER

- 19.00 Velkomstandakt og messe v/biskop Berislav Grgić

KARMEI «TOTUS TUUS», TROMSØ

TORS DAG 18. OKTOBER

- 18:30 Seminar: «Relikvier og relikviekult i går og i dag»

FREDAG 19. OKTOBER

- 18:00 Lovprisningskveld, skriftemål
Film og møte for unge

LØRDAG 20. OKTOBER

- 19:00 Høytidelig Vesper
20:30 Relikviene ankommer
Karmelittklosteret
21:00 Bønnvake ved ungdom
23:30 Kompletorium
24:00 Høytidelig avslutning

SØNDAG 21. OKTOBER

- 07:00 Stille bønn
08:00 Angelus, høytidelig Laudes og Ters
09:00 Pontifikalmesse v/ biskop Berislav Grgić
Velsignelse av roser
12:00 Angelusbønn, Sekst og Non
15:00 Bønn for og med familier
17:30 Rosenkrans med Den hellige Therese
19:00 Høytidelig Vesper og Angelus
19:30 Bønn for og med eldre og syke
21:00 Kompletorium, lesningsgudstjeneste, høytidelig avslutning

MANDAG 22. OKTOBER

- 07:00 Stille bønn
08:00 Angelus, Laudes, Ters
09:00 Den hellige messe
12:00 Angelus, Sekst
14:00 Non
15:00 Avskjedsandakt
17:40 Vesper, Angelus

ST. MIKAEL KIRKE, HAMMERFEST

TIRSDAG 23. OKTOBER

- 05.30 Velkomstandakt
11.00 Bønnvake
15.00 Bønnvake
18.00 Messe med lovsangkveld

NORDKAPP - ØKUMENISK KAPELL

ONSDAG 24. OKTOBER

- 12.30 Velkomstandakt
13.30 Avskjedsliturgi

Endringer kan forekomme.
For mer detaljert program,
kontakt menighetene.

JOSEF FRA ASSISI

– At Gud valgte meg, er det største mirakel, sier Josef Ottersen, nyviet prest i Kirken.

TEKST OG FOTO: **PETTER STOCKE-NICOLAISEN**

Pater Josef Ottersen er født i Assisi og vokste opp på Tromøya. I juni ble han viet til troen, håpet og kjærligheten: Kirken.

I 1205 skulle Frans av Assisi ut på felttog, han ble syk og hørte de berømte ord: «Hvor vil du hen, Frans?». Det handlet om å oppdage sitt kall. Når gjorde du det? Når begynte du å tenke på «hvor Josef vil hen?»

– Jeg har ikke hørt noen slike stemmer, og Frans hadde vel også flere episoder, så kallet kom til ham stegvis. Jeg har også opplevd at Guds vilje for meg har blitt tydeligere over tid. Tolv år gammel var jeg med på ministrant-valfarten til Roma. Det var en uke rundt nyttår 2001–2. Vi hadde audiens hos paven, noe som var overveldende i seg selv. Tilfeldighetene gjorde at jeg ble blant dem som fikk kysse hans ring. Det var en opplevelse som gjorde sterkt inntrykk, sier p. Josef.

Noen dager senere, da p. Josef hadde kommet hjem til Tromøya igjen, snakket han med sin eldre bror om den inspirerende reisen – og om hva han skulle bli når han ble stor.

– Da sa jeg at jeg kunne tenke meg å bli prest. Jeg vil ikke legge for mye i utsagnet, for jeg visste jo ikke hva slags forsakelser det innebærer. Men det å tjene Kirken var uansett i mine tanker som en mulighet allerede da.

LYSENDE KRAFTSENTER

P. Josef er født 1. november 1989 i Assisi, Italia.

– Har ditt fødesteds helgen, Frans av Assisi, betydning noe spesielt for deg?

– Han har nok betydning mer for meg enn jeg er meg bevisst, konstaterer p. Josef.

Hans foreldre har levd som ganske radikale kristne, og alltid satt Gud på førsteplass i livet. Josefs far er kunstmaler, og foreldrene fant seg etterhvert til rette i Assisi.

– De merket seg atmosfæren der, den er så harmonisk, og så blir man aldri lei at det spennende lyset der. Pappa fant kunstnerisk inspirasjon og mamma var fascinert av Frans – der kunne drømmen realiseres, forteller p. Josef.

Og så elsker familien naturen, bønner, fred og kunst.

– Sammenhengen mellom skjønnheten i skaperverket, i mennesket og det guddommelige har preget hele mitt liv. Jeg vokste opp på Tromøya, som er naturskjønt, men barndomsårene i Assisi har også satt spor. Jeg ble døpt i San Francesco-basilikaen, og det var spesielt å besøke Frans' grav igjen som pretestudent.

Han er født inn i en internasjonal søskenflokk på åtte barn; de er født i Sveits, Norge og Kirkens moderland, Italia. Men p. Josef romantiserte ikke tilværelsen i Assisi.

– Vi var ikke turister, men bodde der. Mange barn og lite penger blir et nøysomt liv.

Det var ikke en landlig luksustilværelse som trakk mine foreldre til Italia, men det vakre landskapet og spiritualiteten. De ser på Assisi som et slags kraftsenter for det gode i verden, forteller p. Josef.

EKSISTENSIELT DRAMA

P. Josef har studert film, arbeidet med filmproduksjon og fullførte sin mastergrad i film- og videoproduksjon våren 2015.

– Var det vanskelig å velge bort filmen til fordel for Kirken?

– Det er fristende å vise til Frans av Assisi igjen: Da han i et glimt så sannheten, tok han konsekvensen av det. Noe av det samme skjedde med meg. Jeg så disse glimtene, men jeg forsøkte lukke øynene for dem. Etterhvert turte jeg å se nøyere etter, og å tenke tanken: «Er det prest jeg vil bli?» Da jeg innså at det kanskje er dette som vil gjøre meg lykkelig, søkte jeg opptak på St. Eystein presteseminar. Det var akkurat som om ting falt på plass i det valget. Jeg var ikke usikker på egne vegne, men kanskje på hvordan mine omgivelser ville reagere.

– Hvorfor det?

– Tja ... det var ikke det at livstilen min ikke lot seg forene med et kristent liv, men jeg tror ikke vennene mine skjønte hvor mye Kirken og troen betød for meg den gang. Jeg var aktiv i Studentersamfundet i Trondhjem og var en av gjenglederne på studentfestivalen UKA. Jeg var kanskje ute til langt på natt, men mange visste jo ikke at jeg gikk i 11-messen etterpå.

P. Josef følte en dragning mot kallet gjennom studenttilværelsen, men forsøkte å kompensere for det med to løfter overfor Gud: – For det første ville jeg stadig gjøre mer for kirken og ungdomsarbeidet. Og så ville jeg bruke min karriere i filmbransjen til å fremme det gode, sanne og vakre. Jeg tror at Gud ville velsignet det valget også, men jeg følte at det ikke var nok. Jeg ville gi meg helt.

«En ting er at jeg har valgt Gud ... det største miraklet er at Han i løpet av disse seks årene har valgt meg.»

KALLET GIR FRIHET

Etter ministrant-valfarten til Roma sa p. Josef for første gang at han kunne tenke

«Sammenhengen mellom
skjønnheten i skaperverket, i
mennesket og det guddommelige
har preget hele mitt liv.»

— P. JOSEF OTTERSEN —

seg å bli prest. Så gikk det mange år før tanken dukket opp igjen, og da med ny styrke og kraft.

– *Så, hvordan bestemte du deg for å bli prest?*

– Jeg satt i Norges Unge Katolikkers arbeidsutvalg, og på våren var vi på en årlig retrett sammen. Retrettholderen utfordret oss blant annet på spørsmålene «Hva lengter du etter?» og «Hva lengter Gud etter i deg?». Med denne pausen fra den hektiske hverdagen, hadde jeg plutselig rom til å tenke – og tid til stillhet. Jeg innså at det bare er som prest jeg kunne gjøre det jeg elsker mest resten av livet. Så å si på vei ut døren fra klosteret var det at jeg ringte til p. Sigurd Markussen og sa «Vi må snakke sammen!», forteller p. Josef.

– *Hva gjør deg trygg på at dette er det rette valget for deg?*

– Først og fremst at dette er et valg jeg har fortsatt å gjøre i seks år. Men jeg er

ydmyk overfor min nye gjerning, og jeg føler meg ikke verdig.

– *Hvorfor det?*

– Det handler om det menneskelige, tror jeg – mange ser nok på prestene, og tror at de er av et annet kaliber enn andre mennesker. Jeg kan også slite med å be så mye som jeg ønsker, jeg kan være ukonsentrert i messen, eller glemme å se mennesker rundt meg ... «Hvordan skal jeg kunne bli prest og handle på vegne av Kristus? Hvordan kan jeg berøre det Allerhelligste?», tenker jeg. Da finner jeg trygghet i å tenke på at til tross for at jeg ikke er perfekt, så vil Gud bruke meg. Én ting er at jeg har valgt Gud ... det største miraklet er at Han i løpet av disse seks årene har valgt meg. Jeg kunne aldri gjort dette av meg selv ... Det er nesten et gudsbevis i seg selv, humrer den nyviede presten.

Pater Josef Ottersen har arbeidet med

høstens relikvievalfart i lang tid. Han er opptatt av å gi informasjon om hva dette egentlig dreier seg om, og forteller at det kommer ut en valfartsbok som bringer tekster av Therese og forklarer hva relikvier og avlat er.

– Vi prøver å legge til rette for en sakramentsandakt, med Kristi legeme utstilt på alteret, dit ungdom inviteres spesielt. Det er viktig å huske på at vi kommer for å tilbe Kristus, ikke relikviene. De hellige peker på Jesus. De lever ikke for å få oppmerksomheten over på deg selv. Et godt bilde på hva en hellig er, er glassmaleriet som lyser. Ikke av seg selv, men fordi lyset stråler gjennom. Slik er det med de hellige også. De er et medium som formidler Gud, som Gud stråler gjennom. Ser du på en helgen og det stopper der, så funker det ikke – du må se gjennom dem, se på hva som ligger til grunn for det de har fått til. •

12 STJERNER I MARIAS KRONE *Et katolsk fredsprosjekt*

Ideen om å skape 12 fredsbønnesentre over hele verden oppsto i Polen. Først ble stiftelsen *Communita Regina della Pace* (Fredsdronningens forening) grunnlagt i 2008. Målet var å utbre Kristi eukaristiske bønn, og støtte alle freds- og forsoningsinitiativer, inspirert av den hellige Johannes Paul II's liv og gjerning, samt pave Benedikt XVI's oppfordring i 2007 til alle kristne om å bygge fred.

Foreningen har oppført Maria-altre i kirker og kapeller over hele verden. Foran altrene tilbes det hellige sakrament hele tiden. «Tanken er at den evige tilbedelse på tolv steder skal binde jorden sammen» sa Mariusz Drapikowski, en av opphavsmennene til dette prosjektet.

Altrene er laget i Polen, ved «Drapikowski Studio» i Gdańsk. De er et resultat av gruppearbeid og bønner. Sentralt på hvert alter er en statue av Jomfru Maria. Den hellige Johannes Paul II kalte henne «Eukaristiens kvinne», «Den første monstrans» og «Stjernen som fører Kirken til hennes sønn». Altre som *Communita Regina della Pace* har laget, er fysiske og legemlige tegn på dette. Under Marias hjerte er eukaristien. Altrenes symboler og deres antall (12) refererer til Johannes' åpenbaring.

Hvert alter blir velsignet i Vatikanet av paven, og for det settes på plass, foretas en pilgrimreise i Polen og andre europeiske land. Tanken er at disse verkene skal fylles med de troendes bønn og Guds nåde på vei til deres bestemmelsessteder. Når et slikt bønnesenter innvies, er det alltid en nasjonal begivenhet der landets biskoper og statens myndigheter deltar. •

PÅ Plass i Sør-Korea: Adoratio Domini in Unitate et Pace (2017). Namyang, Sør-Korea.

SEKS AV TOLV

Hittil er seks sentre ferdige:

- Jerusalem Triptyk (2009), på fjerde stasjon av Via Dolorosa i Jerusalem, ved Den hellige gravs kirke
- Fredsdronningens helligdom (2011), Medjugorje i Bosnia-Hercegovina
- Kasakhstans stjerne (2013), i Vår Frue Fredsdronningen i Oziorne i Kasakhstan
- Forsoningens og fredens lys (2016), Vår Frues helligdom i Kibeho i Rwanda
- Donum Caritas et Pax (2016), Vår Frue Fredsdronningen i Yamoussoukro i Elfenbenskysten
- Adoratio Domini in Unitate et Pace (2017), i Namyang, Sør-Korea.

Snart blir altre i Niepokalanów i Polen og i Dagupan på Filippinene ferdige.

VÅR HELLIGE HVERDAG

Et par år har det vært på tale å ta inngangspenger av alle dem som besøker Pantheon her i Roma. De står allerede i lang kø for å komme inn i et av verdens viktigste og vakreste interiører. Ettersom det i 1900 år har vært gratis adgang, har man ikke eksakte tall, men i våre dager kan det dreie seg om 3 millioner besøkende årlig. Hvis alle disse skal betale 3 euro for å komme inn under den sensasjonelle kuppelen, vil de ansvarlige italienske kulturmyndigheter kunne innkassere en betydelig sum, forhåpentlig til bevaring av monumentet, men køen vil trolig også øke i lengde, og de besøkende vil av den grunn kanskje bli færre.

I SKRIVENDE STUND, juli 2018, er ordningen ennå ikke innført. En vaktmann fortalte meg i våres at det skyldes et praktisk problem: hvor skal billettluken være? Skal man kunne kjøpe billett via internett? Og hvordan skal man organisere køen? Pantheon har kun én inngang; den er identisk med utgangen. Det overveldende kaos som råder på Piazza della Rotonda er allerede stort nok.

Men det finnes et annet problem: Pantheon er et hellig rom. Da det keiserlige tempel bare var litt mindre enn 500 år gammelt, ble det i 609 ominnviet til kristent gudshus, til kirkerom, hvilket det fortsatt er. Det er ett av de sterkeste og klareste uttrykk fra senantikken for den avgjørende forvandling som fant sted fra keiserlig til pavelig, fra pagan til kristen, romersk middelalder. Idag er Pantheon ikke bare det best bevarte byggverk fra gresk-romersk oldtid, men også ett av de mest signifikante monumenter fra tidlig kristenhet.

Skal det koste noen mynt å tre inn der? Skal vi måtte betale for å gå inn i Pantheon, på de gamle gulvlegemene hvor millioner av sandaler og skosåler har subbet gjennom århundrene?

Mitt svar er nei! – Til et hellig rom skal adgangen være gratis. Det er tusen grunner til å ville entre Pantheon, for første eller tyvende gang, men det er bare én grunn til at det skal være gratis: at rommet er sakralisert.

I MANGE ÅR reiste jeg i Sør-Europa, med og uten grupper

som jeg holdt foredrag for, og oppdaget at stadig flere kirker tok inngangspenger. En av de første gangene var i katedralen i Toledo, få mil sør for Madrid, hvor erkebispesetet for den katolske primas i Spania var blitt definert som museum med mindre det ble feiret messe der. Senere opplevde jeg at det samme skjedde i katedralen i Siena, og i domkirken i San Gimignano, i Italia.

Jeg var rystet. Og er det ennå. Kirken selv relativiserer altså det hellige. Kirkerommet er hellig når hellige handlinger finner sted, men er nærmest verdslige, kommersielle museumssaler til andre tider av døgnet. Da er det hellige, det sakrale, underlagt en klokke man kan skru av og på. Som i vårt samfunn forøvrig. Og like uholdbart.

SÅ OFTE JEG KAN, triller jeg i min rullestol inn i kirker i Roma, med og uten hjelp, gjerne til messe. Men også ved en innskytelse, et akutt behov. Hvis jeg vil sitte foran et alter, tenne et lys, be en bønn, skal det ikke koste meg 3 euro å komme inn. Heldigvis er kirkedørene stort sett åpne hele dagen i Roma, de fire store pavelige basilikaene likeså, og ingen spør hvorfor du vil inn i helligdommen. Du har frihet til å oppsøke Gud, knele i stillhet, folde dine hender og gjøre korsets tegn en tirsdag morgen, en torsdag ettermiddag.

Derfor må ikke kirkerommene være stengt, derfor må det heller ikke tas inngangspenger. Et hellig rom er alltid hellig, hele døgnet, uansett hvem som trer inn i det, uansett hva som foregår der av liturgisk seremoniell.

Det hellige forsvinner ut av horisonten, særlig i vår hverdag. Hvor mange ber Herren om å velsigne måltidet? De daglige måltider, som er en gave for mange av oss, men ikke for alle? Hvor mange takker Herren for de daglige gleder? At vi kan åpne et vindu? Kjenne duften av nybakt brød, nytrukket kaffe? Livet er hellig. Særlig det lille, det daglige. Det hellige er ikke fjernt, det koster ikke adgangsbilletter. Det hellige er her og nå, oss imellom, i vår hverdag, i våre vennskap, i Guds kjærlighet.

Paven utnevner helgener. De er ikke få. Men de er de tydelige. De fleste hellige kvinner og menn sitter foran eller bak deg på

JAN E. HANSEN er journalist og forfatter, tidligere kulturredaktør i Aftenposten, og bosatt i Roma.

bussen, og blir kanskje aldri sett i en større offentlighet. Det er for dem de tydelige blir utnevnt, som eksempler på at det finnes mange flere. For å komme nær det hellige – de hellige – må hverdagen helligholdes.

DET HJELPER IKKE å kjempe for naturen, for klodens ressurser og overlevelse, hvis ikke også menneskelivet holdes hellig. Dette har de to seneste paver understreket sterkt. Frans fra Assisi visste ikke at fugler kan spre influensa, men han visste at mennesker kan forvalte Guds skaperverk på uheldig vis. Hva er det hellige? – Alt som har Guds vilje i seg, og som vi lever for å prise og takke for.

I en tid da det meste dreier seg om det profane, eller den profanerte hellighet, sitter mange mennesker i Vesten fattigere tilbake. De ser ikke det hellige, ikke engang i sitt eget og sine nærmestes liv. De ser TV-bilder av andres hellige krig, fundamentalistisk blindhet, som medfører lite annet enn vold. Og de ser sekulariseringens like aggressive motstand mot det kristent hellige.

DET MER ELLER mindre tenkende vestlige menneske står i en klemme mellom fundamentalistisk islam og vestlig sekularisering, hvor det hellige lider daglige nederlag. En hellig handling behøver ikke innebære et stort offer. Det kan være å dele det daglige brød med en venn, tenne et lys for en avdød, be en bønn for en syk.

Men da må også kirkene være åpne. Og inngangen til dem være gratis. Også i Pantheon. Det er min bønn til pave Frans, til Den hellige Stol, at det blir slutt på inngangspenger til alle katolske kirker i verden. Amen!

Jan E. Hansen

JAN E. HANSEN

BEKJEMPE FORDOMMER: Forstander Ervin Kohn håper et nytt nettsted om jødedommen og norske jøder kan bidra til å bekjempe fordommer. FOTO: Tore Meek / NTB scanpix

Ny nettside

Med en ny nettside om jødedom og jødisk liv i Norge håper Det Mosaiske Trossamfund å forebygge myter og stereotypier.

Den nye nettsiden jødedommen.no ble lansert i menighetshuset tilknyttet synagogen på St. Hanshaugen i Oslo i slutten av august.

– Vi lever i en tid med et hav av tilgjengelig informasjon. Men det vi ser, er at mange av påstandene som spres, er uriktige, og de sprer seg uhyggelig raskt. Da er det enda viktigere at seriøse aktører kan komme ut med riktig kunnskap – og at den er lett tilgjengelig, uttalte kommunal- og moderniseringsminister Monica Mæland (H) under lanseringen.

Det nye nettstedet har fokus på jødedommen slik den praktiseres blant norske jøder – sett innenfra.

MANGE MYTER

Forstander i Det Mosaiske Trossamfund, Ervin Kohn, fastslo i sin innledning at det finnes svært mange myter om jøder.

– En forestilling jeg selv ble konfrontert med som barn, var at det jødiske samfunn søkte å isolere seg og at vi så på oss selv som bedre enn andre. Vi var jo Guds utvalgte folk, må vite, fortalte Kohn.

FOREBYGGE

Han mener nettsiden kan være et bidrag til å forebygge antisemittisme.

– Kunnskap og kjennskap er fundamentalt i alt forebyggingsarbeid og særlig i forebygging av frykt og fordommer. Den som ønsker å få gehør for myter og stereotypier om jøder, vil rett og slett få en vanskeligere jobb når færre er tonedøve, sa Kohn.

Nettsiden er en del av regjeringens handlingsplan mot antisemittisme som ble lansert i 2016. Det var Kristelig Folkeparti (KrF) som fikk gjennomslag for en slik plan etter å ha jobbet for dette i en årrekke. (©NTB) •

ST. OLAV MENIGHET

- Jesu Hjerter menighet i Trondheim ble opprettet i 1872 og St. Olav menighet i 1902. Disse to ble i 1929 sammenslått til St. Olav menighet.
- Det har totalt vært bygget tre domkirker i menigheten ved navn St. Olav. Den første ble vigslet 23. februar 1902 (og ble domkirke i 1953), den andre i 1973, og nye St. Olav domkirke, slik vi kjenner den i dag, ble innviet 19. november 2016 av erkebiskop emeritus av Westminster, kardinal Cormac Murphy-O'Connor. Som domkirke er St. Olav hovedkirke for Midt-Norge Stift, det vil si Trøndelag og Møre og Romsdal. Samtidig er den sognekirke for det som nylig var Sør-Trøndelag fylke.
- I dag er det p. Egil Mogstad som er sogneprest for de 6502 personene som sogner til menigheten.
- Det er bosatt en kommunitet innenfor menighetens grenser, Birgittasøstrene på Tiller. De etablerte seg i menigheten i 1998.

EGIL MOGSTAD

- P. Egil Mogstad ble født 29. juni 1949 i Trondheim. Han studerte teologi i Oslo, og ble viet til prest i Den norske kirke i 1974. Han arbeidet så som hjelpeprest i Nidaros Domkirke, men allerede i 1976 konverterte han til Den katolske kirke.
- Han var så fire år, 1976–1980, i dominikanerordenen i Frankrike, som novise og student. Han vendte tilbake til Norge og var deretter lektor ved Trondheim Katedralskole i 32 år, og underviste i fransk, latin, historie og religion. I tillegg til dette underviste han i liturgihistorie og liturgikk ved NTNU i Trondheim.
- P. Egil ble presteviet av biskop Bernt I. Eidsvig 26. januar 2014 i Nidarosdomen. Etter prestevielsen ble han først utnevnt til kapellan i St. Olav domkirkemenighet i Trondheim, deretter sognadministrator, og 29. oktober 2015 til sogneprest.

« Folk må møte hverandre for å forstå hverandre.»

En ny start

Etter at den nye St. Olav domkirke sto ferdig i 2016, har menigheten i Trondheim vokst enormt. – Både på et åndelig og et praktisk plan er vi på mange måter i startgropen, sider pater Egil Mogstad.

TEKST OG FOTO: **KATHRINE LÅVER**

Pater Egil Mogstad har vært sogneprest for St. Olav domkirkemenighet i tre år.

– Det har vært veldig hyggelig, men også slitsomt. Når jeg sier det siste så har det bakgrunn i underbemanning, noe som sikkert mine kolleger i hele landet også kan si seg enige i. Det er ikke så lett å få til noen fridager i løpet av uken. Allikevel prøver jeg å være litt proaktiv, selv om jeg ikke liker det ordet, og ta en uke fri hver annen eller tredje måned, og da reiser jeg bort. Det å ha mye å gjøre er også spennende, for man vet jo aldri hvordan en dag vil arte seg. En må gripe de øyeblikkene man har for å gjøre noe annet.

– Hva er det beste med å være sogneprest for denne menigheten?

– At folk er så hyggelige, og at det er en veldig god stemning her. Mange hjelper til, og gjør sitt beste for menigheten. Vi har for eksempel to koordinatorene for kjøkkenet. De har oversikt over bruken av kjøkkenet og alt det praktiske. På den måten sørger de for at alle vet hvordan kaffemaskinen og andre ting fungerer, når ulike grupper ønsker å benytte lokalene. Det å få det til å gå rundt av seg selv på denne måten, er mitt mål for menigheten.

– Hva er mest utfordrende?

– Både på et åndelig og et praktisk plan er vi på mange måter i startgropen. Det å finne gode strukturer og få dem på plass

er veldig viktig. Jeg har vært borte fjorten dager på ferie, og det var veldig deilig å se at ting har fungert mens jeg var borte. Det er litt typisk for en sogneprest og gå etter og sjekke at dører er låst, og se etter at alt er i orden. Det å delegere ansvar og stole på at det går bra, er viktig. Også er jo alltid spørsmålet der om man gjør nok for alle nasjonalitetene. Det er ikke alltid lett å få kabalen til å gå opp. Langsomt, men sikkert kommer ting på plass.

– Hva slags type mennesker besøker St. Olav domkirkemenighet?

– Alle slags mennesker, men menigheten er påfallende ung og fargerik. Det er veldig flott.

– Hvordan vil du karakterisere miljøet i menigheten?

– Folk må møte hverandre for å forstå hverandre. Vi ser det etter våre felles arrangementer. Vi hadde for eksempel en felles fest for p. Paul Opata da han kom, med afrikansk sang og dans, og det syns alle var veldig flott. Jeg er veldig glad for at vi har fått p. Paul hit, for han visker ut grensene, og har fått afrikanerne mer frem. 52 % av menigheten er polsk, så de er en veldig stor gruppe. Men folk møter hverandre, og det er god stemning, selv om det er et mangfold.

– I 2016 sto St. Olav domkirke ferdig. Hvordan har byggeprosessen vært, og >

GJENNOM DAGEN
P. Egil Mogstad

ANTALL E-POSTER

30 ✉

ANTALL RINGEMINUTTER

40 ☎

ANTALL KOPPER TE

2 ☕

ANTALL MØTER

3 💬

BYVANDRING: Mogstad er født og oppvokst i Trondheim og kjenner byen godt. Hvert år, under Olsokfeiringen, viser og forteller han om Hellig Olavs historie i byen.

STIKLESTAD KIRKE: Under Olsokfeiringen ble det holdt messe i Stiklestad kirke.

EN TYPISK SØNDAG

- 06:00** Står opp.
- 08:00** Er tilstede i kirken for å gjøre klar dagen.
- 09:00** Feirer messe, og etterpå er det skriftemål. Så forbereder jeg til høymessen.
- 11:00** Feirer høymesse, og etterpå prøver jeg å være litt tilstede under kirkekaffen for å hilse på, ordne med ting og snakke med menigheten. Da er det full fart, og jeg rekker ikke å sette meg ned.
- 12:30** Trekker meg tilbake og går på kafé med noen venner.
- 14:00** Den polske messen er ferdig, og jeg går tilbake til menigheten. Da er det å starte på kollekten: å kjøre rundt til innskuddsautomatene og kvittere ut beløpene.
- 17:00** Tid for middag og et pusterom.
- 22:00** Legger meg.

ÅTTE RASKE

Kristus er: Livet.

Tro betyr: Å kaste seg i Kristi armer.

Kirken gir meg: Godhet.

Ett bibelvers: «Herre, lær meg din vei, så jeg kan vandre i din sannhet! Gi meg et helt hjerte, så jeg frykter ditt navn!» (Sal 86, 11).

Favoritthelgen: Olav den hellige.

Favorittforfatter: Fjodor Dostojevskij.

Det å være sogneprest er: Hyggelig og strevsomt.

Jeg vil gjerne bli husket for: At jeg har åpnet for troen, og respektert de enkelte menneskene.

er det noen forskjeller i menigheten nå, fra hvordan det var før?

– Vi har vokst enormt. Det er på et vis helt nye mennesker som nå preger sognet. Den gamle kjernen har blitt eldre, og det kommer nye ansikter til. Det var en sprengt menighet med den gamle kirken. Den hadde også med seg assosiasjoner til en sår og vanskelig tid for mange. Det viktige for meg som sogneprest nå er ikke å komme med vurderinger av fortiden, men sikte på fremtiden og det jeg kan gjøre nå.

– Menighetene i Norge er ofte sammensatt av mennesker fra mange ulike land og kulturer. Hvordan fungerer det her i Trondheim?

– Det tydeligste er de nasjonale messene, som skiller oss. Vi i vår situasjon må alltid leve med nasjonale messer, men man må ikke gjøre dem til et for selvfølgelig skille. Det som er viktig er at andre- og tredjegerasjon føler at det er greit å være katolikk her i Norge. Det blir vanskelig for dem hvis de voksne og prestene her i Norge kun snakker om hjemlandet, og hvordan det er der. De unge vil da ta avstand, fordi de er norske og trenger en kirke i norsk kontekst. For å si det litt symbolsk; hvis kirken her lokalt var et epletre, må den ha røtter som *kan* den norske jorden. Men det er veldig flott å ha innpodede grener fra andre trær, som gir god frukt.

– Hva i menighetens virksomhet er du mest stolt/glad over?

– Det er mye. Det som kanskje er viktigst å dra frem, er at vi her i menigheten har gjort et grundig liturgisk arbeide. Vi er den eneste katolske menigheten i Norge som har et fullt verk på norsk for alle søndagene og høytidsdagene i de tre leseårene. Så nå har liturgikommisjonen blitt veldig interessert, og vært her for å se på alt materialet. Så begynner kanskje flere å bruke dette. Allikevel må vi huske på at kirken er i Norge, men vi er ikke Den norske kirke. Så det er viktig også å bruke noen av de faste og kjente latinske leddene. Det er også flott at vi har fått i gang katekesen, både på polsk og andre språk. Når resten av lokalene i underetasjen står ferdig, vil det bli enda

KIRKEKAFFE: – Etter høymessen prøver jeg å være tilstede på kirkekaffen for å hilse på, ordne med ting og snakke med menigheten. Da er det full fart, og jeg rekker ikke å sette meg ned, sier Egil Mogstad.

enklere å få til mer, som for eksempel barnekor. Men vi er i gang.

– Hvordan er integreringen med lokal-samfunnet?

– Jeg er født og oppvokst i Trondheim, så jeg kjenner veldig godt de lokale forholdene. Det er en veldig viktig del av min jobb å gjøre vår menighet til en mer selvfølgelig del av byen. Det skal være lav terskel for å komme hit. Vi får mange forespørsler fra skoler, grupper og foreninger som ønsker å komme på omvisning i kirken, og lære mer om hva vi driver med. Vi har også et veldig godt samarbeid med andre trossamfunn. Mange har beliggenhet i dette kvartalet, så vi kjenner hverandre godt.

– Du ble ordinert til prest i en alder av 65 år. Mange går av med pensjon rundt den alderen, men du ville bli katolsk prest. Hvorfor det?

– Etter at jeg hadde tatt artium på katedralskolen her i Trondheim, dro jeg til Paris for å studere, men så havnet jeg i dominikanerordenen. Der fikk jeg gode, inspirerende samtaler med blant andre (senere) kardinal Yves Congar, som var en av de store teologene bak Det annet

vatikankonsil. Etter dette vendte jeg tilbake til Norge for å studere teologi. På slutten av 60-tallet var det ikke så lett for en nordmann å bli katolikk, så etter studiene ble jeg ordinert til prest i Den norske kirke. Men etter to år konverterte jeg 4. september 1976 til Den katolske kirke. Jeg påbegynte deretter et novisiat hos dominikanerne i Frankrike, men måtte reise hjem på grunn av sykdom. Det var hele tiden meningen at jeg skulle reise tilbake, men så gikk årene med sine hindringer. En dag ringte jeg til min gamle studiekamerat, biskop Bernt Eidsvig, og sa at nå er tiden inne. Så ble det slik.

– Har du gjort noen endringer siden du ble kalt til å være sogneprest?

– Vi har jo fått ny kirke, og jeg har selv fått vært med på å bestemme hvordan den skulle utformes.

– Hvis noen flytter til Trondheim, eller kommer på besøk, hvorfor vil du anbefale dem å besøke menigheten?

– Alle er hjertelig velkommen hit. Vi prøver etter beste evne å ta godt imot folk. Det er mange frivillige som hjelper til for at det skal være hyggelig for alle her i menigheten. •

1 OSLO

Barnas egen dåpsbok

► St. Olav forlag er ute med ny minnebok, «Barnas egen dåpsbok». – Det er viktig at vi ikke glemmer at det som skjer i dåpen er virkelig; det er ikke bare symbolsk, sier p. Pål, sogneprest i St. Olav domkirkemenighet og biskoppelig vikar for pastoralt arbeid i Oslo katolske bispedømme. Boken er en minnebok illustrert av den italienske kunstneren Maria Christina Lo Cascio, og er del av den katolske «Barnas egen»-serien. Teksten egner seg både for høytlesning og for barn som vil prøve å lese selv.

3 NORGE

FLYTTING AV MINNEDAG

► Den hellige Marta av Betanias minnedag i den universelle helgenkalenderen er 29. juli. Dette er på samme dag som Olav den hellige, noe som gjør at feiring av den hellige Marta kolliderer med feiringen av Norges nasjonalhelgen. Derfor ble det foreslått at kalenderen blir endret slik at den hellige Marta kan feires en dag tidligere i Norge enn ellers i verden, nemlig 28. juli. Etter fullmakt fra pave Frans den 21. mars 2018, gav Gudstjeneste- og sakramentskongregasjonen tillatelse til å flytte minnedagen for den hellige Marta. For Oslo katolske bispedømme og Trondheim Stift, trer endringen i kraft fra 30. august og vil bli innarbeidet i kalenderen ved liturgikommisjonens forestående gjennomgang av den liturgiske kalender for Norge.

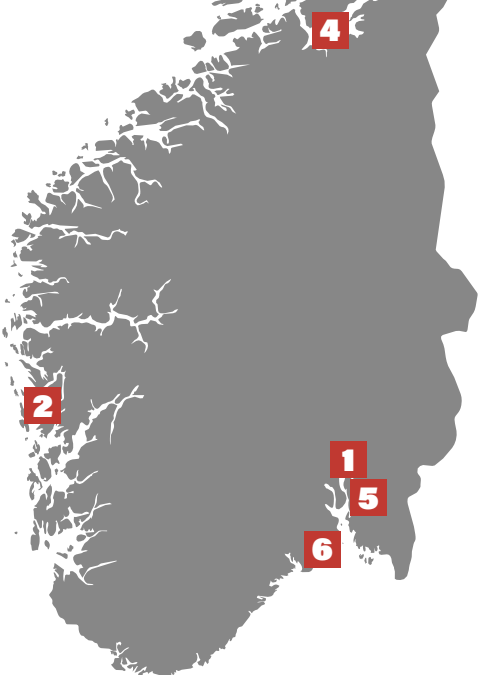

Norge rundt

2 BERGEN

Orgelbrus faller i smak

► Orgelklubben Ferdinand i Bergen kom ut med dobbelt-CD-en «Colours of St. Paul» i 2017. Den første platen består av innspillinger fra elever i denne klubben (den yngste er bare 8 år gammel), samt to tidligere elever. Den andre platen inneholder innspillinger av lærere og profesjonelle organister. CD-en vekker fortsatt begeistring. Anmelder Nils Larsson i det svenske musikkmagasinet Orgelforum beskriver albumet som en «glädje att lyssna på» og resultatet som «synnerligen imponerande». CD-innspillingen er blitt til etter initiativ fra Dom Alois Brodersen, sogneprest i St. Paul menighet. – Han har entusiastisk heiet frem Casavantorgelet som har kommet til St. Paul, og han forstår dybden og bredden av arbeidet i Orgelklubben Ferdinand, sier Amund Dahlen, organist i St. Paul kirke og leder av Orgelklubben Ferdinand og Orgelmisjonen.

KART: FREEVECTORMAPS.COM

4 FROSTA

STORE PLANER PÅ TAUTRA

► Søstrene på Tautra Mariakloster arbeider iherdig for å realisere planene om en ny fløy til klosteranlegget. De har til nå samlet inn 7,9 av 25 millioner kroner. Den nye klosterfløyen skal bygges inn i landskapet og vil ikke forstyrre utsikten. Det er 12 år siden søstrene flyttet inn i dagens klosterbygning. Da trodde de at de hadde bygget seg ferdig for noen hundre år, men allerede nå trenger de faktisk mer plass: Antallet søstre er fordoblet! Når den nye fløyen står ferdig, vil Tautra Mariakloster ha rom for 26 søstre.

1 OSLO

St. Olav bokhandel er blitt ny på nett

► St. Olav bokhandel i Oslo har fått ny nettside. Når man klikker seg inn på den nye nettsiden, skulle man ikke tro at man besøker en av Oslos eldste bokhandlere. Det nye designet er ikke bare moderne i formen, det gir oss en helt ny handleopplevelse, til glede både for den som jakter gamle katolske bokskatter og den som jager aller siste boknytt.

Bokhandelen har fått et mer moderne uttrykk, for å kunne være mer synlig, men også legge ut flere bøker og tilby kunder en attraktiv nettløsning. Dertil var det en del tekniske grunner til at det var på tide med en ny nettside.

–Brukervennligheten er mye bedre enn i det gamle systemet. Så vi bruker mindre tid på teknikk og mer tid på kundene, sier Terje de Groot i St. Olav bokhandel. Sjekk ut den nye siden på stolavbok.no.

5 MARIAHOLM

NUKs landsmøte 2018

► Helgen 7.–9. september ble Norges unge katolikkere (NUK) landsmøte 2018 avholdt på Mariaholm. Flere viktige saker ble behandlet, slik som: NUKs arbeidsprogram for 2018/2019, aktivitetsplan og budsjett for 2019, tema for adventsaksjonen 2019. Valget for adventsaksjonen falt på Caritas' prosjekt for yrkesopplæring av ungdom i Colombia for økt inntekt og fred. En av de større endringene som ble vedtatt i løpet av helgen, var nytt navn på NUKs styre. Før het det AUV, nå er navnet Hovedstyret (HS). Til arbeidsutvalget stilte åtte kandidater til valg, hvorav fire var nye. Jakob Voigt ble gjenvalgt til NUKs leder. Katherine Esquivel ble valgt til nestleder. Øvrige medlemmer: Anja Zawadzka Persvold, Cornelia Ramse, Snit Ghebriel, Vivian Jensen, Vo Martin Bao Anh og Øyvind Johannes Vardenær Evenstad.

St. Olav kirke i Tønsberg.

6 TØNSBERG/SANDEFJORD

Grenseendring

► Med virkning fra 24. juni 2018 har det blitt foretatt en grenseendring mellom St. Olav menighet i Tønsberg og St. Johannes døperens menighet i Sandefjord. Dette fordi Oslo katolske bispedømme er gått over til å definere sine grenser etter de offentlige grunnkretser. St. Johannes døperens menighet vil derfor omfavne hele Sandefjord kommune. Det overførte området fra St. Olav menighet i Tønsberg er bestemt ved grunnkretstabell. Les mer på katolsk.no.

1 VATIKANET

Paven beklager

► I et brev til Guds folk om overgrepssakene skriver pave Frans at vi som hellig fellesskap ikke var der vi skulle vært, at vi ikke handlet tidsnok, eller forsto omfanget og alvoret i skaden som er påført så mange liv. Han skriver også at alle døpte bør engasjere seg i den kirkelige og sosiale endring som vi nå sårt trenger. Denne forandringen krever en omvendelse både personlig og i fellesskap, slik at vi ser ting slik Herren gjør.

Hele brevet finner du på katolsk.no.

6 JAPAN

Til Japan?

► I et møte i Vatikanet med en japansk organisasjon 12. september sa pave Frans at han håpet å kunne foreta en reise til Japan i løpet av neste år.

3 RUSSLAND

KATOLIKK BAK FOTBALL-VM

Tre milliarder mennesker fulgte årets Fotball-VM i Russland, men visste du at alt begynte med en katolikk? Advokaten Jules Rimet grunnla sportsklubben Red Star i Paris i 1897, en av de første klubbene som blåste i folks klassebakgrunn. Den dypt troende Rimet ble påvirket av pave Leo XIII's encyklica, Rerum Novarum, om sosiale spørsmål, og ville virkeliggjøre idealene i den. Han forsto at fotball forener mennesker og var med å grunnlegge fotballforbundet FIFA i 1904. Han ble deretter en pådriver for VM. Første Fotball-VM ble avholdt i Uruguay i 1930. VM-pokalen hadde påskriften: Jules Rimet Trophy.

Verden rundt **2**

2 PERU

Perus biskoper hjelper venezuelanere

► I juli åpnet den peruvianske bispekonferansen et informasjonssenter for migranter fra Venezuela. Senteret skal bistå migrantene i kontakten med offentlige instanser og bidra til å forbedre deres levekår. Msgr Cabrejos sier til Vatican News at senteret skal samarbeide med Scalabrini-kongregasjonens hus, Casa del Migrante. I høst har 4000 venezuelanere daglig flyktet til nabolandene på grunn av krisen i hjemlandet. Totalt har 1,6 millioner venezuelanere forlatt landet siden 2015 i den største folkevandringen i Latin-Amerika i nyere tid. (Vatican News/NTB)

4 AFRIKA

Caritas-innsats for å utrydde sult

Over 815 millioner mennesker verden over lider av sult og har ikke nok å spise. I Afrika er hvert tredje barn underernært. Derfor går en rekke Caritas-organisasjoner, som Caritas Norge, inn for #nullsult: å oppfylle FNs bærekraftsmål nummer to: å utrydde sult innen 2030. Caritas er involvert i en rekke prosjekter i Afrika, for «å gjøre den skandalen det er at folk sulter i dag til historie,» som Caritas østerrikske utenlandssjef, Christoph Schweifer, sier det.

1 VATIKANET

Pave Frans fikk Vespa

En stor gruppe italienske scooter-entusiaster overrakte pave Frans en klassisk Vespa 50R-scooter fra 1971 på den første søndagen i september, under Det andre Roma Caput Vespa Rally. Scooteren var skiltet med B.F. 36.2.9.18 (Bergoglio-Frans-pavens fødselsår/dato for overrekkelse). Mens kardinal Konrad Krajewski testet veteran-scooteren, takket pave Frans for gaven, og lovet at den i tråd med ønsket vil bli auksjonert bort til inntekt for velledighet. Scooterentusiastene parkerte så sine 600 scootere utenfor Petersplassen og deltok i pavens Angelus. (Vaticannews.va)

7 EGYPT

Kristne i Egypt må beskyttes

Etter nye angrep på koptiske kristne i Egypt, slår nå menneskerettighetsorganisasjoner alarm. «Også koptere ute i distriktene i Egypt må kunne få utøve sin religion og være beskyttet av stat og politi,» sier Ulrich Delius, direktør i Foreningen for forfulgte folk (GfbV) til kathpress. Flere hendelser den siste tiden har avdekket at lokalt politi ser bort når ekstreme islamister angriper kristne. I begynnelsen av september stormet islamister fire kristne hus i provinsen Minya og tente på. (kathpress)

5 MYANMAR

ROHINGYAER FÅR CARITAS-BISTAND

Caritas i Bangladesh er den bistandsorganisasjonen som er mest engasjert i å hjelpe muslimske rohingya-flyktninger fra Myanmar. Caritas har delt ut mat til over 46 000 flyktninger, støttet byggingen av 12 000 boenheter, gitt ut 12 000 gassbeholdere og satt opp solpaneler i flyktningleiren i Cox's Basar. I motsetning til andre ikke-statlige organisasjoner, har Caritas fått myndighetenes tillatelse til å bistå og har til nå gjennomført syv store prosjekter. Til nå har 700 000 flyktet til Bangladesh. «Vi kjenner deres smerte og vil fortsette å hjelpe rohingya-flyktningene», skriver Caritas. (Vatican News)

BIOTEKNOLOGI OG ETIKK

Teknologiske fremskritt har gitt menneskeheten mange velsignelser og formet den verden vi lever i. Men ikke alt har vært til det gode.

TEKST: **GEORG FR. RIEBER-MOHN** ILLUSTRASJON: **MALGORZATA PIOTROWSKA**

Den teknologiske utvikling har bare gått raskere og raskere. Drivkreftene har som regel vært sterke nasjonale og menneskelige behov og utsikter til stor fortjeneste for kapitalister. Men denne utviklingen har ikke bare vært til det gode for menneskeheten.

HJELP TIL DE BARNLØSE

Mitt tema i dag er bioteknologiens stadige fremskritt. Også på dette punkt har forskerne og beslutningstakerne utvilsomt gode intensjoner. Mest aktuelt er fertilitetsområdet, der hensikten er å hjelpe barnløse med å få barn. Det kan være grunn til å minne om hva som er lovlig i dagens Norge.

Inseminasjon av sæd er en gammel ordning. Der mannen er uten evne til å befrukte sin kone, har dette vært tillatt og i bruk i over 80 år. Den gjeldende bioteknologiloven tillater dette også når mannen er «bærer av alvorlig arvelig sykdom» og videre «når to kvinner er gift eller samboere i ekteskaplignende forhold». Også assistert befruktning – utenfor kroppen – er tillatt etter norsk lov. Det betyr at kvinnens egne egg kan befruktes på denne måten, enten av en ektemanns eller samboers sæd, eller ved hjelp av donor-sæd, og deretter plasseres inn i hennes livmor. Slik befruktning kan bare utføres på kvinne som er gift, eller som er samboer «i ekteskaplignende forhold», også likekjønnede sådanne. Det barn som måtte bli frukten av at donor-sæd benyttes ved assistert befruktning, har etter bioteknologiloven rett til å få vite navn på donoren – dets biologiske far – når det fyller 18 år. Det samme er ikke uttalt for barn født etter inseminasjon av donor-sæd, men det må bero på en inkurie. Det

er ingen grunn til å skille mellom assistert befruktning og inseminasjon på dette punkt. Videre forbyr loven enhver form for eggdonasjon fra en kvinne til en annen, hva enten sistnevnte lever i ekteskap eller ikke. Og befruktete egg kan ikke innsettes i livmoren til en annen kvinne enn den som eggcellen stammer fra. Loven åpner heller ikke for noen form for surrogati, altså at en «erstatningsmor» bærer frem et barn på vegne av andre, hva enten dette skjer ved inseminasjon av sæd eller eggdonasjon fra «bestilleren».

LOVENDRINGER I VENDE

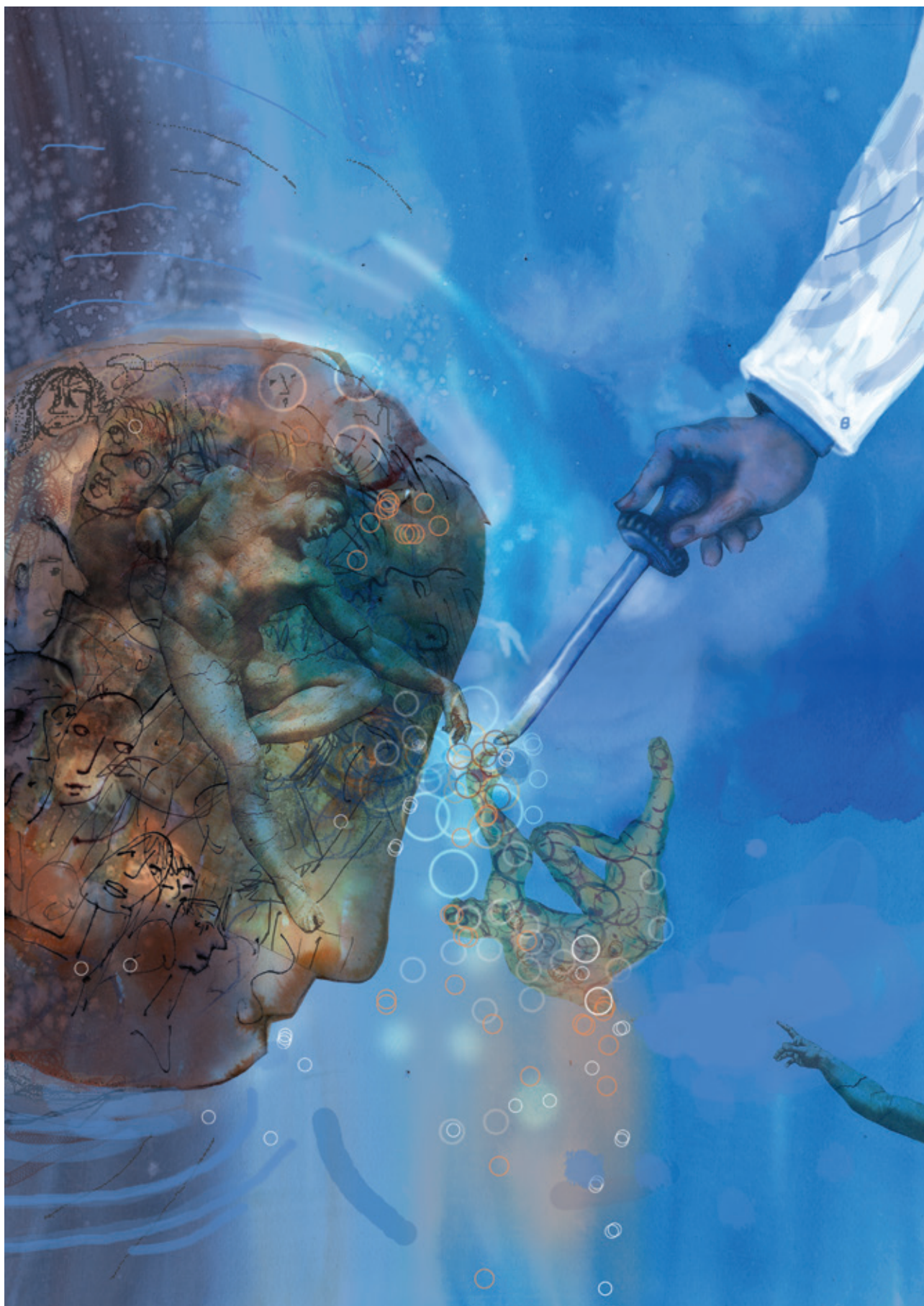
Da Stortinget behandlet stortingsmeldingen om bioteknologi i vår, stemte flertallet for å tillate eggdonasjon etter samme retningslinjer som ved sæddonasjon. Enslige skal få rett til assistert befruktning, på lik linje med par. Det skal bli tillatt å donere bort overtallige befruktete egg til par som selv ønsker å få barn. Flertallet sa derimot nei til surrogati. Stortinget vil også tillate lagring av egg for friske kvinner. Nå skal Helse- og omsorgsdepartementet utrede disse spørsmål, og regjeringen skal deretter fremme et forslag til lovendringer i samsvar med stortingsflertallets ønsker. Det kan gå flere år før lovverket blir endret.

ETISKE DILEMMAER

Dette bærer bud om at vi bare har sett begynnelsen på en radikal endring av verdier og etikk, som høyst sannsynlig vil følge etter en stadig utvikling i bioteknologien. Fra en kristen-etisk synsvinkel, og i alle fall fra en katolsk sådan, er det lite av det som er tillatt i dagens norske bioteknologilov som er akseptabelt. Tradisjonell katolsk lære er at seksuell omgang utelukkende

hører til i det heterofile ekteskap, og at menneskelivet starter i befruktningsoyeblikket. Et befruktet egg er derfor potensielt et fullverdig menneske og har et absolutt krav på beskyttelse. Følgelig blir f.eks. all forskning på og destruksjon av befruktete egg uakseptabel. Det ligger utvilsomt en god hensikt bak de bioteknologiske fremskritt og de lovregler vi har om befruktningshjelp. Mange mennesker – også blant dem som fra naturens side ikke kan få det – har et naturlig og sterkt ønske om egne barn. Kombinasjonen av det teknisk mulige og sterke ønsker fra ulike befolkningsgrupper, er blitt vanskelig å motstå i vårt liberale velstandssamfunn, som ellers legger til rette for behovstilfredsstillelse for folket på de fleste livsområder.

De som ser betenkeligheter ved at den bioteknologiske utvikling styrer etikken, overdøves i media, som ofte fylles av tårevåte reportasjer om lesbiske par eller enslige som sterkt ønsker seg barn, eller lykketårer fra dem som har fått sine barn og beskriver den harmoniske familien. Jeg vil på ingen måte bestride oppriktigheten i disse ønsker, men den slags individuelt-sentimentale reportasjer fører gjerne til at etiske prinsippsspørsmål forsvinner i tåken. Når så reportasjen avsluttes med uttalelser fra velmenende psykologer, familieterapeuter mv. om at «intet tyder på at barn som vokser opp hos lesbiske par, eller hos single for den saks skyld, får en dårligere oppvekst enn hos den vanlige heterofile familien», er gjerne siste ord sagt. Slike uttalelser har et begrenset grunnlag i empiri. Og det er noe selvmotsigende i den norske debatten på dette punkt. Når temaet er fars rolle i barns oppdragelse, som i debatten om pappapermisjoner, understreker fagfolk og

«Min hovedbekymring ved de metoder for befrukningshjelp som i første rekke er aktuelle, er identitetsbehovet til barna.»

andre hvor viktig han er som rollemodell ved siden av mor. Men er det tale om at lesbiske par eller enslige kvinner skal få befrukningshjelp, hører vi ikke en døyt om fars betydning i barnets utvikling. Vi vet lite om de langsiktige virkninger av disse radikale endringer av tradisjonelle familiemønstre.

KOMMERSIELLE INTERESSER

I Klassekampen 10. april 2018 kommenterte redaktør Bjørgulv Braanen debatten. Han var ikke urolig for at enslige «ikke kan være like gode omsorgspersoner som ektepar», men for at hvert skritt vi tar på dette området «kan føre oss nærmere et samfunn der barn produseres løsrevet fra menneskene og deres mellommenneskelige relasjoner». Braanen er først og fremst opptatt av at det kan oppstå «et marked, ikke bare for sæd, men også for kjøp og salg av egg, i kombinasjon med innleide surrogatmødre». Det er den kommersielle utnyttelse som primært uroer Braanen. Jeg skal ikke underkjenne at dette kan bli et problem. Foretak tjener allerede store penger på organisert surrogati, sæd- og eggdonasjon, ikke minst i USA. Og nordmenn benytter seg av slike tilbud, endog surrogati, selv om det er ulovlig her til lands.

Min hovedbekymring ved de metoder for befrukningshjelp som er aktuelle, er identitetsbehovet til barna. Hvem er jeg, hvor kommer jeg fra, er fundamentale spørsmål i menneskers liv. Flere partier på Stortinget vil åpne for at et donor-egg kan befruktes av donor-sæd og deretter innføres i en kvinne som lever i et partnerforhold, heterofilt eller likekjønnet. Barnet vil i så fall få fire foreldre, og de som barnet vil oppleve som foreldre, har det ingen genetisk tilknytning til. Dette er ganske ekstremt.

Gjeldende lov åpner for at barnet som er resultatet av donor-sæd, har krav på å få vite donorens identitet når det er fylt

18 år. I Norge er det satt en grense for hvor mange barn en sæd-donor kan bli opphav til: Øvre grense er åtte barn. Men sæd-donasjon ved inseminasjon til ektepar har eksistert i mange år, og tidligere var sæd-giverne anonyme, så mange barn er avskåret fra å få vite hvem deres far er. Med de begrensninger norsk lov har satt for assistert befruktning, egg-donasjon og surrogati, har utlandets mer liberale regler vært løsningen for mange. Resultatet er at mange barn fødes uten å kunne få vite om sin biologisk fars identitet, og noen fødes uten mulighet for å vite hvem som er deres genetiske mor. I diskusjonene har barnets identitetsbehov spilt en underordnet rolle i forhold til de barnløses ønsker. Men vi vet at det kan være av en eksistensielt avgjørende betydning for mange mennesker å få kjennskap til sitt biologiske og genetiske opphav.

Det vil neppe være en lykkelig oppdagelse om en ungdom får vite at biologisk/genetisk far eller mor er opphav til tallrike barn spredt rundt i verden, og at de har inngått et kommersielt samarbeid med et foretak som utfører ulike former for befrukningshjelp. Og situasjonen er neppe så mye bedre om avkommet får vite at dets biologiske far er en sæd-donor som har gitt opphav til syv halvsøsken av ukjent identitet. Jeg kan ikke skjønne annet enn at kunnskap som nevnt, tilført en ungdom fra dem han trodde var far eller mor, vil virke sjokkartet og hos mange traumatiserende. Dette kan tale for at anonymitet for opphavsførelse tross alt er det beste. Den retten barnet har i Norge til å kjenne biologisk fars identitet, begrenses for øvrig av at det ikke foreligger noen plikt for foreldrene til å fortelle barnet at det er resultat av sæd-donasjon fra en ukjent mann.

Anonymiteten reiser nye spørsmål. Den samme mann eller kvinne (ved eggdonasjon) vil kunne være opphav til

en rekke barn, som altså blir halvsøsken. Risikoen for at disse barna havner i parforhold med hverandre er kanskje liten, men den er på ingen måte fraværende.

KRAV OM EGENSKAPER

Et annet dystert scenario er dette: Når mennesket er gitt muligheter for å velge genetisk opphav til sitt barn, vil det lett tvinge seg frem krav om bestemte egenskaper hos donorene. Våre vellykkethets-idealer vil bli bestemmende for valget. Noen ønsker spesielt intelligente barn, andre ønsker idrettstalenter, kunstneriske begavelser osv. Og alle ønsker vakre barn. Dette er allerede en realitet i det internasjonale markedet på dette området. Vi er i den vestlige verden inne på et skråplan på det bioteknologiske feltet. Når f.eks. noen tar til orde for såkalt altruistisk surrogati, f.eks. en erstatningsmor som uten godtgjørelse påtar seg å føde et barn for en barnløs venninne, er veien kort over til surrogati i kommersielt øyemed. Slik arter skråplaneeffekten seg. Velmenende forslag bærer i seg kimen til neste skritt i en stadig farligere utvikling.

Det er altså et sterkt ønske om å få barn som driver frem den utvikling vi her taler om. Det er i utgangspunktet meget naturlig og forståelig. Samtidig drepes det hvert år ca. 15 000 potensielt fullverdige menneskebarn ved provosert abort. Disse er altså uønsket av mødrene. Det er noe paradoksalt i dette. Og det er naturligvis helt utopisk å tenke seg at de uønskede fostre ved offentlige stimuleringstiltak får leve og fødes, for så å adopteres av dem som sterkt ønsker barn. Men det er lov å tenke seg en slik bro mellom dem som vil abortere og dem som sterkt ønsker seg barn. Det ville ha vært et fremskritt i humanitet og sivilisasjon. Det er bare en drøm, og jeg kan ikke annet enn å slutte meg til Ciceros utbrudd: «O tempora, o mores!».

FEM PÅ KIRKEKAFFE

ST. OLAV KIRKE, TRONDHEIM

Hva tenker du om temaet i «Bioteknologi og etikk»?

Navn: Unn Lindgard Madso
Alder: 71 år
Fra: Trondheim

1. Jeg er svært negativ! Jeg har gjennom mitt arbeid med adopsjon/ barneverntjenesten, fått mye erfaring med barn som ikke har kjennskap til sine biologiske foreldre. De strever, ofte hele livet, med sin identitet. De har et stort «hull» i sin opplevelse av seg selv.

2. De som er positive til eggdonasjon eller surrogati, sier de har så mye kjærlighet å gi sitt barn, slik at det kompenseres for en ukjent forelder. Jeg vet at det sjeldent stemmer. Biologien er viktig.

3. Barn trenger å kjenne sin historie, også biologisk. Hvem ligner jeg på? Ved sykdom kan man lure på om den er slektsbetenget, eller ikke? Har jeg fått talenter og personlighet fra mine foreldre? Voksne vil ha «egne» barn, og barn vil ha «egne» foreldre. Det har voksne rett til å få, mens barnets rettigheter står svakt.

Navn: Rolf Jensen
Alder: 65 år
Fra: Moss

1. Det er tilsynelatende lett å få hjelp til å få barn på den måten. Imidlertid er det ingen menneskerett å få barn. Å gripe inn i Guds skaperverk på den måten er etter min mening helt feil.

2. Å få hjelp til sykdommer.

3. Det er feil å gripe inn i Guds skaperverk.

SPØRSMÅL

1. Hva tenker du om bioteknologi (som assistert befruktning, organisert surrogati, eggdonasjon)?
2. Hva mener du kan være de positive sidene?
3. Hva mener du kan være de negative?

Navn: Randi Storset Pierre
Alder: 70 år
Fra: Trondheim

1. Det viktigste i dette spørsmålet, er at politikere og fagfolk drøfter og tar stilling til de etiske sidene og konsekvensene i fremtiden, før teknologien får lov til å «tilby» tjenestene. Kirken må være med i disse prosessene. Denne diskusjonen/ refleksjonen er blitt fraværende som autoritet - ledestjerne og politisk beslutningsgrunnlag. Kirken må lede an i å påpeke argumentene og behovet for bevisstgjøring, snarest.

Navn: Ingrid Karin Hegvold
Alder: 67 år
Fra: Trondheim

1. Bioteknologi er vidt, og som forskning har den ulike sider. Innskrenket til det som er nevnt i parentes, gir den i hvert fall store etiske utfordringer.

2. Barn er en berikelse for oss alle. At ektepar som ikke kan bli gravide, får hjelp, er positivt. Jeg begrenser meg i midlertid til assistert befruktning.

3. Surrogati, egg- og sæddonasjon mener jeg strider mot våre etiske normer, og naturens gang.

Navn: Bente Duckert
Alder: 65 år
Fra: Moss

1. Det er ingen menneskerett å få barn. Det er en gave fra Gud, og gaver får man når Gud vil gi dem, ikke når det passer mottakeren.

2. Hjelp for flere sykdommer og lidelser.

3. Mangfoldigheten i skaperverket blir svekket. Kvinner venter for lenge med å få barn, og må ha medisinsk hjelp for å bli gravide.

FORNUFT OG VITENSKAP:

Hjelp eller hinder for troen?

I forrige nummer av St. Olav fortalte Hans Christofer Børresen om motstandsmannen Petter Moen, som skrev dagbok i 1944, da han satt i enecelle på Møllergt. 19. Han hadde en brennende lengsel etter en personlig, kjærlig, tilgivende og frelsende Gud, men hans fornuft og vitenskapelige innstilling stengte veien fra gudslengsel til gudstro. I denne artikkelen stiller Børresen spørsmålet: Må det være slik?

TEKST: **HANS CHRISTOFER BØRRESEN**

Pave Johannes Paul II drøftet forholdet mellom tro og fornuft i rundskrivet *Fides et ratio*. Her beskrives Thomas Aquinas' syn: Først forstå så langt vi kan, for deretter å kunne tro. Pater Finn Thorn slo fast i debatten om Petter Moens dagbok at om «noe ligger for høyt for vår intelligens, betyr (det) ikke at det i seg selv er ufornuftig». Augustin siteres på at det er forkastelig å tro uten fornuftsgrunner.

Pater Thorn sier at «Muligheten for en filosofisk, rasjonell bevisførelse for Guds eksistens må fastholdes». Uten dette fundament kan ikke et rasjonelt menneske stole på at Gud gjennom åpenbaringen har villet undervise den som søker troen.

Thorn anklaget den «luthersk pietistiske oppdragelse» for å ha ført mennesker som Petter Moen og Arne Garborg «inn i tragiske konflikter» ved å se helt bort fra at fornuftens grunnmur må bygges før troens byggverk kan reises. Troen blir falsk dersom den bare begrunnes med at «det står i Bibelen».

Tro og tanke fremtrer som samvirkende tilnæringsmåter til Gud. De

STØTTER VITENSKAP: Med Thomas Aquinas støtter Romerkirken autentisk vitenskap fordi den umulig kan stride mot åpenbaringen. Her ser vi Thomas Aquinas slik han fremstår på alteret i kirken San Domenico i Ascoli, Italia.

tilbyr hver for seg erkjennelse som bare er «glimtvis», slik Paulus uttrykker det, men man kan se for seg at de i samklang kan gi den totale innsikt Paulus drømmer om. Det er ikke nok for troen at anstøtsstenene i vitenskap og tanke er fjernet. Det skal mer enn en viljesakt til for å oppnå troen.

Religiøs tro fremtrer som ønsketenkning og selvbedrag med mindre den kommer som en guddommelig nådegave i forlengelsen av den klare tanke.

NOEN FYSIKERES TANKER OM GUD

Nobelprisvinneren i kvantefysikk, Richard

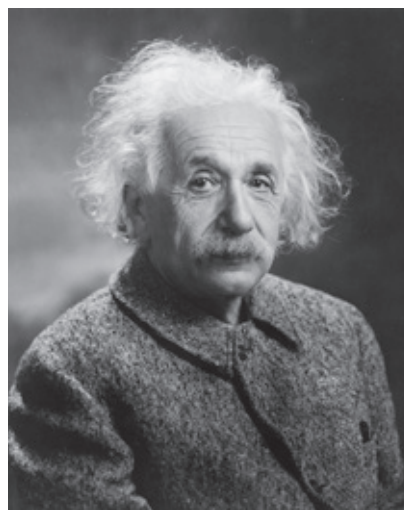
Feynman, hevder at det er lite sannsynlig at kosmos er kommet i stand som en arena for Gud til å overvåke menneskets bidrag til kampen mellom godt og ondt. Særlig fysikken har imidlertid vist at tingene og de fundamentale lover i naturen ikke er helt slik som våre hverdags erfaringer får oss til å tro.

Et eksempel på det er den spesielle relativitetsteorien fra 1905 som forutsier at en partikkel blir tyngre jo større fart den får, og at lysets hastighet er den samme enten måleapparatet beveger seg mot eller fra lyskilden. Feynmans eget fagfelt har dokumentert at eksakt sammenheng

«Hvis Gud skapte verden, var det åpenbart ikke Hans hensikt å gjøre det lett for oss å forstå den.»

ALBERT EINSTEIN

IKKE ATEIST: Einstein trodde på en kosmisk intelligens bak de harmoniske lover i alt eksisterende – men han tok avstand fra en personlig Gud som liknet mennesket.

mellom årsak og virkning bare gjelder for store antall partikler. For enkeltpartikler i den kvantemekaniske mikroverden er det alltid et minste slingringsmonn definert av Werner Heisenbergs usikkerhetsprinsipp. Skaperverket synes å unndra seg fast styring.

Albert Einstein var ingen ateist, men påpekte at «Hvis Gud skapte verden, var det åpenbart ikke Hans hensikt å gjøre det lett for oss å forstå den.» Han kunne tro på den Gud som filosofen Spinoza viser til: en kosmisk intelligens bak de harmoniske lover i alt eksisterende. Derimot var han fremmed for en Gud som lignet mennesket og var opptatt av dets skjebne og gjerninger. Også Einsteins danske kollega Niels Bohr tok avstand fra idéen om en personlig Gud. Problemet med å frakjenne Gud bevissthet og egenskaper som noen mennesker har, nemlig kjærlighet, medfølelse og barmhjertighet, er imidlertid at man da gjør Gud mindre enn Hans eget skaperverk.

Kvantemekanikkens opphavsmann, Max Planck, så ingen konflikt mellom vitenskap og religion: Vitenskapen beskriver det som er, mens religion handler om noe som fenomenet bevissthet brakte inn i verden; nemlig hva som bør være,

altså om godt og ondt, glede og sorg, vakkert og heslig.

KOMPLEMENTARITET, OPPSTANDELSEN OG TREENIGHETEN

I sitt første brev til korintierne (Kor 15: 51–53) lanserer Paulus en tenkemåte om oppstandelsen og det evige liv som minner sterkt om komplementaritetfenomenet i fysikken. Niels Bohr påpekte at samme «substans» kan ha to helt forskjellige ytringsformer. Den materielle partikkel veksler således mellom bølgenatur og

partikkelegenskap. Det samme gjelder fotonet, altså lyspartikkelen, som er en slags utfelling fra det elektromagnetiske felt.

Ifølge Paulus dør mennesket i sin forgjengelige skikkelse, men gjenoppstår i en komplementær uforgjengelig form. Kristus gjenoppsto etter dette ikke i sin jordiske forgjengelige form, men i sin komplementære uforgjengelige skikkelse. Den nikenske trosbekjennelse antyder at Faderen og Sønnen er komplementære manifestasjoner av samme «substans». Treenigheten bygger så videre på dette.

Dr. med. Hans Christofer Børresen er tidligere overlege ved Rikshospitalet og professor ved Høyskolen i Oslo (nå OsloMet – storbyuniversitetet). Han er spesialist i medisinsk biokjemi og nukleærmedisin. Som pensjonist har han forelest og skrevet om emner som kjernefysikkens historie i krig og fred, kvinnebevegelsen, ugifte mødre og «uekte» barn, morsmelk og amming, «tyskerjentene» og krigsbarna.

ROMA, ISLAM OG DEN KRITISKE FORNUFT

Pave Benedikt XVI har uttalt seg i svar med pater Thorns oppfatninger fra 1950. Paven ser kristendommen som en syntese av bibelsk tro og gresk tanke. Reformasjonens anti-intellektualisme skader denne syntesen ved å fjerne den greske arv fra Kirken. I sin berømte tale ved Universitet i Regensburg 12. september 2006 fremhever pave Benedikt at samvirket mellom tro og fornuft er et fundamentalt og uunnværlig element i Kirkens tro. Fornuften er gitt oss av Gud som et speilbilde av Hans natur. Ifølge paven er mennesket forpliktet ikke bare på sin samvittighet, men også på sin >

BENEDIKT XVI: – Kristendommen er en syntese av bibelsk tro og gresk tanke.

fornuft. Forutsetningen er dog at man samvittighetsfullt innhenter kunnskap som vern mot ufornuft og snusfornuft.

Med Thomas Aquinas støtter Romerkirken autentisk vitenskap fordi den umulig kan stride mot åpenbaringen. Johannes Paul II distanserte seg på Kirkens vegne fra motstanden mot Darwins utviklingslære. Kirken har omsider tatt litt, men bare litt, lærdom av prosessen mot Galileo Galilei: Teologisk tankekraft på toppnivå kan aldri gi noen garanti mot villfarelser.

Noen islamske teologer frakjenner derimot fornuften enhver verdi som en vei til Gud, ut fra et syn på Guds ufattbare natur som minner om Jobs bok. Martin Luther ville nok kjent seg igjen i dette. Men for Romerkirken kan mennesketanken, tross begrensningene i vår fatteevne, likevel lede oss et stykke på vei mot troen. Åpenbaringen markedsføres som Guds pedagogiske middel til å overvinne fornuftens begrensninger.

MIRAKLER OG NATURLOVER

Hvis Gud eksisterer, da uttrykker naturens lover nettopp Hans natur. Er det ikke slik, har Gud lansert et skaperverk med andre lover enn dem som bor i Ham selv, og det virker absurd. Det er derfor

vanskelig å tro på underen siden de bryter naturlovene. På den annen side: den som første gang holder sin førstefødte i armene, eller som går overveldet ut etter å ha hørt Matheus-pasjonen av Johann Sebastian Bach, blir gjerne litt lavmælt i sin forkastelse av underet. Det kunne jo tenkes at miraklet i virkeligheten avdekker ellers ukjente sider av naturens lover.

Det kan være dette Jesus sikter til når han presiserer at «*din tro har frelst deg.*» Jesus fremholder troen som en selvstendig naturkraft. Nå er vel dette likevel ikke uproblematisk, siden det nok forekommer at inderlig troende ikke blir bønnehørt.

FORNUFT, KOSMOS OG ATEISME

Ateisme er en fristelse for den vitenskapelig innstilte. Men som vitenskapelig hypotese er ateismen beheftet med den svakhet at den hverken forenkler eller gir svar på noen av de grunnleggende spørsmål. Universet er evig, men bare i retning fremover. Gud, derimot, er evig både fremover og bakover. Fortiden begynte ved the big bang for 13,7 milliarder år siden.

Ateisten må akseptere at universet oppsto av absolutt ingenting da hverken tid, rom, bølger, krefter eller partikler fantes. Dette er selvsagt en tanke som i absurditet overgår det meste av det religionene har å fare med. Ateismen bare benekter at gåtene er reelle, og bygger på den illusjon at det vi i prinsippet ikke kan fatte, heller ikke eksisterer.

Tror man på Gud, kan man fortolke *the big bang* som en slags «utfelling» fra det guddommelige kraftfelt, omtrent som partikkelen eller fotonet utfelles fra

bølgefeltet. Troen på en skapende Gud fortøner seg som mindre absurd enn ateistens kosmos. Den nikenske trosbekjennelse beskriver i sin innledning en slik evig og skapende «kosmologisk» Gud, for deretter å identifisere Ham som kristendommens Gud.

TANKENS BLINDE FLEKKER

Kan det være noe nærliggende som vi ikke ser, men som kunne tenkes å bygge ned hinderet mot religiøs tro? Det mysterium at noe eksisterer i det hele tatt, og hvorfor, er for eksempel noe vi sjelden tenker over, og som vitenskapen umulig kan si noe om. Ved nærmere ettertanke er Guds eksistens neppe stort mer mystisk enn universet og livet selv.

Det finnes også en blind flekk som skjuler et annet fundamentalt mysterium, nemlig bevisstheten. Med den kom gleden, skjønnheten og kjærligheten inn i skaperverket, men prisen ble høy, nemlig lidelsen, hesligheten og ondskaper. Det merkelige er at en slik immateriell mental prosess påvirkes av og styrer materielle prosesser, samtidig som denne vekselvirkning mellom materie og bevissthet er absolutt uforståelig. Den er hinsides vitenskapelig metode. Vekselvirkningen må bety at materien, og dermed det materielle univers, har visse egenskaper og krefter som fysikken ikke har den fjerneste anelse om.

Verdensaltet, livet og bevisstheten er altså bare delvis fattbare for vårt sanse- og begrepsapparat, men eksisterer likevel. Man bør derfor være tilbakeholden med skråsikkert å hevde at Gud ikke finnes med den begrunnelse at heller ikke Han er til å fatte for vår tanke. •

Bibel-quiz

VED: JON SELÅS

FRA DET BIBELSKE KJØKKEN

1. Vi kjenner godt kornsartene hvete bygg og rug. Hvilken kjenner IKKE Bibelen?

- a) Hvete b) Bygg c) Rug

2. Det står mye om vin i bibelen. Men står det noe om øl?

- a) Ja b) Nei

3. Det står mye om salt i bibelen. Men står det noe om pepper?

- a) Ja b) Nei

4. I Mosebøkene leser vi om det lovede landet, som skal flyte av melk og honning. Hadde rekognoseringspatruljen blant annet dette med tilbake da de spionerte i Kanaans land?

- a) Ja b) Nei

5. Johannes verken spiste eller drakk, i følge Matteus 11. men hva sier samme kapittel han spiser, likevel?

- a) Fiken og druer b) Melk og urter c) Gresshopper og honning

6. Ute i ørkenen begynte hele Israelsfolket å murre mot Moses og Aron, fordi de savnet mat fra tiden i Egypt. Hva var de de savnet?

- a) Kjøtt b) Vin c) Grønnsaker

7. Under ørkenvandringen ga Gud israelittene kjøtt. Hva slags kjøtt?

- a) Storfekjøtt b) Fugl c) Geit

8. Da Jesus gjorde vann til vin, er det hos Johannes nevnt hvem som var den første som smakte på vinen. Hvem var det?

- a) Brudgommen b) Brudens far c) Kjøgemesteren/toastmasteren

9. Profeten Joel snakker trøstefullt om løfteslandet som skal komme, der «fjellene skal dryppe av druesaft». Men hva skal haugene flomme av?

- a) Melk b) Vin c) Vann

10. Krydderduft er ikke ukjent for Bibelen. I Johannes åpenbaring nevnes et spesielt, velkjent - for oss - krydder i forbindelse med Babylons fall, fordi kjøpmennene ikke lengre får solgt sine varer. Greier du det?

- a) Pepper b) Karri c) Kanel

NOEN BIBELSKE KVINNER

11. Hvem av disse kvinnene i Det gamle testamentet har IKKE en bok oppkalt etter seg?

- a) Rut b) Ester c) Sara

12. En av kong Davids koner - mor til kong Salomo, var opprinnelig gift med krigeren Uria, som kongen sørget for ble drept i krig. Hva het hun?

- a) Betseba b) Salome c) Judit

13. I den tidlige historien til israelsfolket, før kongetiden, spilte Debora en bemerkelsesverdig rolle. Hvilken da?

- a) Hun var eneste kvinnelige dommer.
b) Hun var det første kvinnelige profet.
c) Hun er regnet som stammor til kongeriket som senere skulle inneholde folk som David og Salomo.

14. Slavekvinnen Bilha er nok en av de tidligst beskrevne «surrogatmødrene» i verdenshistorien. Hva het hun som hadde store vanskeligheter med å bli gravid, og derfor sendte Bilha til sin ektemann for at hun skulle få barn på hennes vegne?

- a) Tamar b) Ester c) Raket

15. Hvem var Sippora?

- a) Kona til Moses b) Kona til Aron c) Kona til Josva

16. Maria Magdalena vet vi sto Jesus meget nær. Evangelisten Markus nevner en spesiell hendelse som kan ha vært årsaken til at hun bestemte seg for å følge Jesus

- a) Jesus drev ut sju onde ånder fra henne.
b) Jesus helbredet hennes mor. c) Jesus reddet hennes familie fra sultedøden.

17. Hennes navn, Salome, er ikke kjent fra Bibelen; det har vi fra andre kilder. Men hun var dronningdatteren med store danseferdigheter som utløste en grusom hendelse. Hvilken hendelse?

- a) Hun forlangte at 100 prester skulle henrettes. b) Hun var en ivrig pådriver for å forfølge og drepe Jesus-tilhengere. c) Hun sørget for at døperen Johannes ble halshugget.

18. I tempelet i Jerusalem befant det seg en 84 år gammel kvinne ved navn Anna, som ble kalt profet. Hva profeterte hun?

- a) Om barnet Jesus' fremtidige virke. b) Om kristendommens utvikling. c) Om Jerusalems ødeleggelse.

19. Den huslige, flittige og gjestfrie Marta var en av tre søsken som åpenbart tilhørte kretsen av Jesus-tilhengere. Hvem av disse var IKKE i søskenflokket.

- a) Simeon b) Lasarus c) Maria

20. Johanna og Susanna er to navngitte kvinner som hadde noe felles med Maria Magdalena. Hva da?

- a) De sørget for mat og drikke under Jesu vandring. b) De profeterte. c) De var alle blitt helbredet av Jesus.

Fasit finner du på side 80

VIL DU DELE DIN
FAVORITTOPPSKRIFT
PÅ SØNDAGSMIDDAG
MED ST. OLAVS LESERE?

Kontakt Kathrine Låver:
kathrine.laver@katolsk.no

Navn: Kim Chi Vy

Alder: 46 år

Fra: Vietnam

Yrke: Daglig leder og eier av Vy Orkide
Café og Restaurant

- Hvilken rett ønsker du å anbefale?

- Jeg vil anbefale den vietnamesiske retten pho med biff. Vi lanserte denne retten i restauranten i fjor, og jeg var litt usikker på om den ville bli populær, siden kundebasen består for det meste av pensjonister. Men den har blitt godt tatt imot.

- Hvorfor denne retten?

- Den er lettspist siden det er en suppe, og den inneholder mange sunne ingredienser. I Vietnam er pho hverdagskost.

- Hva sier folk når de får servert denne retten?

- De synes at den smaker veldig hjemmelaget. Jeg lager alt fra bunnen av, og kraften til denne retten koker jeg i 5-6 timer. Jeg bruker altså ikke buljong. Vietnamesere som besøker templet her på Jessheim, kommer hit til restauranten for å spise etterpå.

- Hvilke ingredienser er mest typiske for det vietnamesiske kjøkken?

- Kokos, koriander, lime og ris.

- Hvilken type mat liker du best å lage?

- Jeg synes det er veldig spennende å lage vietnamesisk mat. Min mor har lært meg opp, selv om jeg er oppvokst i Norge. Vietnamesisk mat tar tid å lage. I hverdagen lager jeg ikke så mye mat, siden jeg tilbringer mye av tiden i restauranten. Det blir mest i helgene. Jeg holder også stengt på søndager, for jeg må jo i kirken. Selv om kundene vil at vi skal holde åpent, er troen viktigere for meg. Jeg er også aktiv i menigheten. På søndager har vi kun åpent for barnedåp, for da kan vi først gå i kirken, og servere middag i restauranten etterpå.

Vietnamesisk nudelsuppe med biff

Finn frem spisepinner og skje! Den vietnamesiske retten pho står på menyen.

VED **KATHRINE LÅVER**

PHO MED BIFF

DU TRENGER (4 PERS.):

2–3 kg kraftbein
 3 skiver ingefær (tommeltykk)
 4 liter vann
 1 liten kanelstang
 1 rødløk
 1/2 ss fennikelfrø
 3 nellikspiker
 3 ss salt
 2 ss sukker
 3 ss fiskesaus
 biffkjøtt (kan bruke bankekjøtt)
 1 pakke risnudler
 4 stjerneanis
 bønnespirer
 fersk koriander
 vårløk
 thai basilikum

SLIK GJØR DU:

Fyll kjelen med vann, og kok oksekraft av kraftbein. Når det koker, sett ned temperatur og la det småkoke i ca. 1 time eller mer. Tilsett 0,5 liter vann etter en time.

Rist stjerneanis, nellikspiker, og fennikel frø i noen minutter i en middels varm stekepanne. Hell krydderne og ingefær opp i en gryte sammen med oksekraften. Tilsett salt, sukker og fiskesaus. La det koke i ca. 30 minutter. Sil deretter ut kraften fra bein og krydder.

Kok risnudler i ca. 2–3 minutter og sil av.

Skjær opp tynne biffskiver og rødløk. Grovhakk fersk koriander og vårløk.

Fordel risnudlene i suppeskåler. Legg tynne biffskiver, rødløk, koriander og vårløk over nudlene.

Rett før servering, sett opp temperaturen på gryten med oksekraften. Øs over den varme kraften til kjøttet dekkes i suppeskålene. Den varme kraften gjør at kjøttet varmebehandles og blir helt topp.

Server med bønnespirer, thai basilikum, limebåter og eventuelt hoisinsaus, sriracha eller annen sterk chilisau.

«Jeg lager alt fra bunnen av, og kraften til denne retten koker jeg i 5–6 timer.»

NÅR VELFERDEN BLIR LIVSFARLIG

Vi kan til en viss grad velge hvilket vindu vi vil se verden gjennom. Selv gikk jeg for førti år siden i kloster, til et liv som får sin puls og daglige rytme gjennom tidebønnene, der de fleste tekstene er Davids tre tusen år gamle salmer i Bibelen.

TEKST: PATER KJELL ARILD POLLESTAD OP ILLUSTRASJON: MALGORZATA PIOTROWSKA

Klosterkirken synger vi Davids salmer som vekselsang, i lønnekammeret kan vi velge om vi vil synge eller mumle dem. Gjennom alle tider og på alle steder har ordene vært de samme, om enn på ulike språk, men vi som har tatt dem i vår munn, har vært høyst forskjellige, enten vi har sunget eller mumlet. Vi har alle vært barn av vår egen tid, og så lenge vi lever, finnes det ingen farbar vei ut av vår egen tid. Vi er i verden, som Johannes sier. De fleste nøyer seg også med å være barn av sin tid, og søker ikke noe høyere utsiktspunkt eller noen dypere erkjennelse.

HVORDAN FORTONER SÅ TIDSÅNDEN SEG, sett fra klostervinduet og eremitasjen? Vi får alle stadig høre at vi bor i verdens beste land. Sett fra «velferds-kuvøsen» kan dette være riktig, for vi velter oss jo i velferd, men sett fra et vindu innrammet i Davids salmer og Bibelens ord, er det et absurd utsagn. Fra et åndelig synspunkt kan det godt tenkes at vi lever i et livsfarlig land. Kanskje har vi hendene for fulle til at det kan skje noe under i de tomme. Vi skjønner ikke hvor farlig det er å være så rike at vi ikke trenger det egentlige.

Tidsånden villeder oss. Den vil for eksempel, for å nevne noe av det mest kuriøse, ha oss til å tro at de to kjønn er like. Men sett fra naturens synspunkt, hvilket burde være hovedsynspunktet i disse økologiske tider, er det *ulikheten* som er poenget i forholdet mellom de to kjønn. Det er den det bokstavelig talt blir barn av! Men i feminismens tankesmie er naturen like uvelkommen som Gud.

DEN ALLTID ÅRVÅKNE forfatteren Kaj Skagen trakk for noen år siden frem et uhyggelig dokument, utgitt med støtte av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Det var en «håndbok» for barnehagene, med et opplegg for å «utvide barns kjønnsidentitet», slik at også de aller minste skulle bli innforstått med «seksuelt mangfold». Målet var å forandre både de ansattes og barnas bevissthet på et «dypt nivå». De skulle gjøres «kjønnsensitive» under ledelse av en «ekstern profesjonell samtalepartner», de voksne skulle ligge på yoga-matter og «granske seg selv» mens de lyttet til «stillferdig musikk» og veilederen langsomt leste opp spørsmål for at de skulle finne ut om de i barndommen hadde vært utsatt for «kjønnsstypiske læringsstrategier». Etterpå skulle de filmes i samvær med barna av et overvåkende videokamera – for senere analyse. I en «leke-situasjon» med en dukke skulle barna hemmelig intervjues for å avsløre om de hadde «kjønnsstereotypiske holdninger». For disse «fagfolkene» var det selvsagt helt uakseptabelt at kjønnene oppførte seg ut fra sin natur, siden kjønnsforskjellen i deres tabeller bare er en sosial formid.

Dermed kunne «prosjektgruppa» slippes løs på de stakkars små: Guttene ble isolert på et «separat og rolig område», der de «fokuserte på å utforske følelser gjennom dans, musikk og tegning» og ble utsatt for «fysisk kontakt og massasje». De fikk høre historier der heltene var redde, de lekte med å passe småbarn og stryke klær, og de ble kledd i jenteklær for å få anledning til å «utforske karakterer og identiteter til det andre kjønnnet.» Jentene ble tatt med utendørs, der man lot dem spille fotball, klatre i tau og overvinne fysiske hindringer. For jentene førte dette til «signifikant framgang», med større selvbevissthet, mens guttene oftere spontant lekte at de strøk klær. Som et middel mot «tillært homofobi» foreslo håndboken å la dem fremføre kjente fortellinger, men med ombyttede roller. Eventyret om Rødhette burde dramatiseres med en gutt som Rødhette, og andre eventyr burde ende med at en prins fikk en annen prins i et «likekjønnet ekteskap». Slike forsøk på manipulering av personligheten hos forsvarsløse barn burde kalles med sitt rette navn: de er overgrep, og burde straffes. Retten til å ha sitt eget kjønn og utfolde seg i samsvar med det, burde tilføyes som en egen paragraf i menneskerettighetene etter at en slik barnemishandling i statlig regi er avslørt. «Mildt press og støtte» er kamuflerende ny-språk for makt, og det kan «være nødvendig» å bruke makt mot gutter som nekter å opptre som Rødhette. Man skyr åpenbart intet middel for å fremme «likestillingen». For å lykkes, må barna være minst mulig i foreldrenes varetekt. Derfor snakkes det nå også stadig høyere om «heldagsskolen».

HJEMMET ER SELVSAGT DET STERKESTE hinder for ideologisk ensretting, og dermed er det politikk i pakt med tidsånden å holde barna lengst mulig unna foreldrenes uheldige innflytelse. De kan til og med påvirke dem religiøst. Religionsfriheten får i det hele tatt stadig trangere kår. To politiske partier vil nå forby omskjæring av gutter. Dermed vil jøder og muslimer måtte nektes å praktisere sin religion i Norge. Derimot er det stadig færre i alle partier som har motforestillinger mot at en fjerdedel av årskullet årlig avlives som en følge av abortlovgivningen. Halvparten av disse er gutter, og de fleste av dem ville nok vært mer enn villige til å gi avkall på forhuden for å få beholde livet. Men de nektes å bli født i «verdens beste land», der folk flest er mer opptatt av hvordan minken har det i buret sitt, enn av det vi ikke engang har lov å nevne, nemlig vår egen tids grusomhet, vår uhyggelig «rasjonelle» tidsånd, som er kommet så langt bort fra det egentlige at vi ikke nøler med å frata andre livets rett for å sette i scene vår egen «frigjøring». •

Om å velge sin vei

Pawl Pawlikowskis «Ida» fra 2013 er en film som bærer mesterverkenes fremste kjennetegn: Så innholdsrik, så mangefasettert, så dypt tenkt og gjennomført, at den faktisk ser meget enkel ut.

TEKST: JON SELÅS

Filmen er i svart/hvitt, den har et gammeldags firkantformat a la «svart/hvitt-TV», nesten ingen musikk – før det er helt nødvendig. Den dyrker antydningens kunst og de små blikks og forsiktige gesters betydning i fantastisk grad.

NOVISE

Filmen er fra 2013, men historien fra Polen i 1962. Anna er en foreldreløs

18-åring, oppvokst i et kloster, nå novise, helt beredt til å avlegge sitt klosterløfte. Dette er det livet hun kjenner, dette vil hun vie sin fremtid til.

Priorinnen er imidlertid et menneske som *ser*; det er noen seende mennesker i denne filmen. Priorinnen har fått en henvendelse fra kvinnen Wanda, som sier hun er Annas tante. Og Wanda vil ha kontakt med sin niese.

Priorinnen ser at dette er nødvendig for Anna, og overtaler henne til å dra.

ETTERKRIGSTID

Anna drar altså ut i Polen anno 1962. Ennå er det etterkrigstid med all sin lidelse og sine uoppgjorte verkebyller, kommunistpartiet har allmakt over statsapparatet. Nød finnes, men også livsglede og glimt av lys mellom menneskene.

Annas kyske fromhet får en effektiv kontrast i Wandas destruktive forbruk av sigaretter, vodka og menn. I skiftende rekkefølge.

Tross forfallet er Wanda også høyt oppe i det juridisk-politiske apparatet. Hun er en betrodd dommer med respekt og legitimitet fra motstandsarbeid under krigen. Hun har ord på seg for en effektiv, totalitær og «nødvendig» lovanvendelse overfor fiender av samfunnet.

Men hun er personlig på vei til under-

gangen. Mens niesen er, tilsynelatende, på vei til opphøydheden. Kan de møtes?

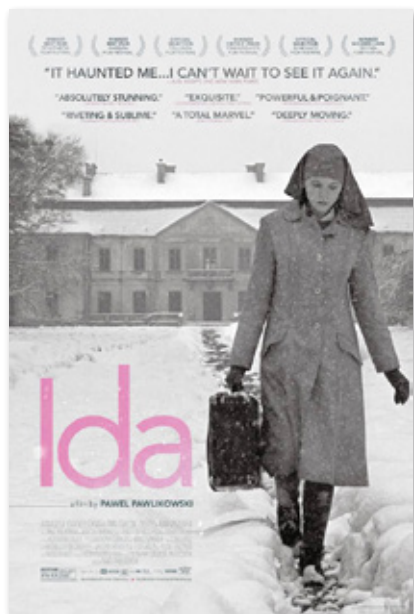
INNSIKT

Ja, men uten at noen av dem egentlig gjør noe annet enn å utvide sin – unnskyld uttrykket – skjebne. For dette handler om innsikt, innsikt mellom to kvinner, innsikt i det totalitære samfunnspremisser, innsikt i de historiske tragedier som Polen unektelig har hatt sin rikelige del av.

For Wanda kan fortelle Anna at hennes egentlige navn er Ida, hun er jøde og hele resten av familien ble drept under krigen. Å finne ut hvor og hvordan og hvorfor foreldrene til Ida ble drept, er målet med den odysseen de to kvinnene legger ut på.

Forstår de to noen gang hverandre? Det kan man tvile på. Men de fordømmer hverandre i alle fall ikke. Og de har begge det til felles, at to små kvinner lett kunne blitt dråper i historiens gigantiske tsunami. De observerer fordomsfritt fra hver sitt ståsted. Og avsløringen av den politiske absolutismens gigantiske svakheter, menneskenes ubegrensede evne til rasjonalisering samt den virkelige ondskaps absurde banalitet, blir et konsentrert og begripelig stykke filmkunst. I alle sin enkelthet.

Her kan man stanse et øyeblikk med de få filmene som tidløst viser sin kvalitet:

EKSTREMT TALENTFULL: Agata Trzebuchowska debuterte som filmskuespiller i rollen som novisen Anna i Pawl Pawlikowskis «Ida».

«Fordi virkemidlene er så nedtonet og begrenset, blir det mye plass til å fortelle enormt mye.»

Alle filmer er nemlig laget i en tid, har premiere i sin tid og tolkes ut fra den tid de presenteres i. Sånn sett er de samtidskunst. Og ikke mange tåler virkelig godt at tiden går; at de skal vurderes og verdsettes inn i en stadig skiftende samtid.

HOLDER MÅL

Men noen holder. «Ida» synes å holde i grensesprengende grad – ikke minst midt oppe i den nasjonalistiske hang til totalitære virkemidler og historisk revisjonisme som akkurat nå synes å vinne sørgelig terreng mange steder i verden – også øst i Europa.

«Ida» er en sånn, generelt avdekkende film. I lang, lang tid etter man har sett den, rystes man av avgrunnene i det som egentlig fortelles. Fordi virkemidlene er så nedtonet og begrenset, blir det mye plass til å fortelle enormt mye; dette er

en pregnans som dyrkes alt for sjelden i moderne filmer.

FRISTES

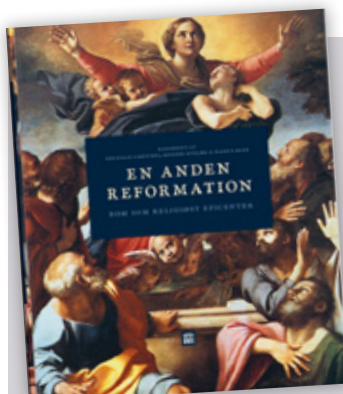
Joda: Ida – eller Anna – fristes, hun fristes sterkt av et annet liv. Dette er jo unektelig en av Jesus-historiens absolutte urtemaer.

Men gjennom sin menneskelige utvikling, som mirakuløst nok blir godt nok forklart og tydeliggjort gjennom amatører Agata Trzebuchowskas åpenbart helt medfødte, ekstreme talent for mimisk og emosjonell uttrykkskraft, vinner hun den innsikt som hennes seende priorinne i utgangspunktet mente hun trengte for å ta sin avgjørelse.

Så hennes avgjørelse blir logisk og menneskelig, på en måte som vil irritere mange – og glede ikke så få. Ida/Anna er uansett blitt en figur man tror på, identifiserer seg med, forstår i forbausende grad. Og blir inderlig glad i. •

PAWEŁ PAWLIKOWSKI (født 15. september 1957 i Warszawa) er en polsk filmregissør og manusforfatter. Hans film *Ida* vant Oscar for beste fremmedspråklige film i 2015. I 2018 vant han prisen for beste regi for filmen *Cold War* under filmfestivalen i Cannes.

PERNILLE CARSTENS, MOGENS NYKJÆR, HANNE ROER (RED.)

**EN ANDEN REFORMATION
ROM SOM RELIGIØST
EPICENTER**

FORLAGET ORBIS, 2017
368 SIDER, KR 250

ELSE-BRITT NILSEN O.P. er generalpiorinne for kongregasjonen Notre-Dame de Grâce og har vært priorinne ved Katarinahjemmet i Oslo i to perioder. Hun ble mag. art i sosiologi i 1971, Dr. theol i 1990 og fra 2010 professor II ved MF. Hun har utgitt en rekke bøker om katolske ordenssøstre i Norge.

**«Bokutgivelsen
En anden reformation
er en gagnlig
horisontutvidelse
etter reformasjons-
året.»**

Katolsk reformasjon

OMTALT AV **ELSE-BRITT NILSEN**

Det indgår i den lutherske reformasjons propaganda ... at middelalderens kristne kirke svigtede befolkningen og blot udnyttede den til egne magtformål. Misbrug af læren om skærsilden ses som udgangspunktet for et folkeligt oprør, med Martin Luther som dets talerør ...

Slik innleder middelalderhistorikeren Brian Patrick McGuire sitt bidrag i boken *En anden reformation*, og trekker frem den danske statsministers ord under fjorårets markering, om at reformasjonen skaper det moderne Danmark, hvor danskene selv bestemmer over sin skjebne. Det manglet ikke på unyansert festretorikk i reformasjonsåret.

I det offentlige rom har dette overskygget de tyngre og langt mer nøkterne bidrag fra fagfolk som har undersøkt reformasjonens betydning for landene i Nord-Europa. Her kunne flere nevnes, men *En anden reformation* skiller seg ut og burde nå mange. Bokens innfallsvinkel er hva som samtidig skjedde i Roma, og presenterer en katolsk kirke som etter Luthers kritikk innledet en intern reformasjon og et vidtrekkende selvoppgjør. Ikke tilfeldig presenteres Roma som «religiøst episenter» i bokens undertittel, for hendelsene kan så absolutt gi assosiasjoner til jordskjelv.

MOTREFORMASJONEN

Bokens 15 artikler er skrevet av eksperter i musikk, billedkunst, arkitektur, sykepleiehistorie, kirke- og kunsthistorie; ja, og i retorikk. Hvert bidrag kan leses for seg, men noen trekker linjer som også kan være nyttig før man fordyper seg i egne interesseområder. McGuire velger reformasjon som nøkkelord i «Et andet Europa», og minner om at ordet kommer fra det latinske *reformatio* som betyr omdannelse eller omskapelse. Han trekker linjene bakover med tesen om at europeisk middelalder var vitne til flere reformasjoner, og dens siste reformasjon, konsilbevegelsen, vedtok en plan for ny administrasjon av kirken og oppgjør med avlatspraksis og andre former for misbruk. Men konsilets gode hensikter ble ikke til noe. Hvis middelalderens siste

reformasjon hadde lyktes, ville kanskje Luthers reformasjon ha vært overflødig og verden ville ha sett annerledes ut i dag.

Emnet for boken er begivenhetene i Roma som gjerne kalles «motreformasjonen». Betegnelsen stammer fra det 18. århundres Tyskland, og brukes både i protestantisk og katolsk kirkehistorie-skrivning om den katolske kirkes kamp for å gjenvinne folkegrupper som var gått tapt gjennom reformasjonen, og å konsolidere sin egenart ved å avvise og slå ned reformatoriske tendenser innenfor kirken. En regner gjerne at bevegelsen strakte seg fra religionsfreden i Augsburg (1555) til slutten av trettiårskrigen (1648).

NYTTIG BEGREPSAVKLARING

Else-Marie Wiberg Pedersen foretar en nyttig begrepsavklaring i sin artikkel. Hun mener at den anerkjente katolske historiker Hubert Jedin setter begrepene noenlunde på plass med utsagnet: «Den katolske reform er kirkens selvbesinnelse på det katolske livsideal gjennom indre fornyelse, motreformasjonen er kirkens selvhevdelse i kamp mot protestantisme». Sebastian Olden-Jørgensen bekrefter relevansen av denne begrepsavklaringen ved å nærme seg Tridentinerkonsilet (1545-63) «mellem modreformation og katolsk reformation».

Konsilet var utgangspunktet for motreformasjonen, og derfor et viktig referansepunkt for boken. Det tok stilling til utfordringen fra de protestantiske reformatorer og traff en rekke avgjørelser om tros lære og kirke disiplin. Det la også grunnlaget for misjonsvirksomhet i Asia og Amerika. Olden-Jørgensen betviler at et konsil på 1520-tallet kunne ha forhindre Luthers brudd med kirken, men utelukker ikke at et slikt konsil kunne ha gitt reformasjonen et annet forløp. Det er en spekulasjon artikkelforfatteren stort sett avstår fra når han fastslår at Luthers teologi hurtig utviklet seg til et generelt oppgjør med katolsk teologi og til en grunnleggende annerledes kirkeforståelse.

Samtidig som konsilet ble en katalysator i retning av større alvor, mere sjelesorg, flere preker og mer disiplin og orden,

forbindes det ofte med uttrykk for et vitalisert katolsk kirkeliv uttrykt f.eks. i kirkekunst og musikk. Mogens Nykjær skriver om Altemps-kapellet i Santa Maria i Trastevere, og fire andre romerske kirker.

Hans-Jørgen Fredriksen belyser «Billedet i den etterreformatoriske katolske kirke». Alle disse artiklene er behørig illustrert, men overgås av det praktfulle billedmaterialet som følger Pernille Carstens' høyst lesverdige «Pilgrimsvandring med øjnene – Fromheten i de hellige bjerge».

PALESTRINA OG KIRKEMUSIKK

Tridentinerkonsilet hadde en mening om musikk: «Man skal især fjerne sådan musik fra kirkerne, i hvilken der er iblandet noget løssluppet eller urent, hvad enten musikken er for instrumenter eller sunge». Med dette sitatet åpner Peter Woetmann Christoffersen sitt bidrag om Palestrina – «Den katolske reformbevegelse og kirke-musikken». Når det gjaldt prekevirkosomhet var ikke tonen moderasjon, men tvert om;

biskoper og prester skulle som minimum preke på søn- og helligdager «og således pleje deres forsømte menighed». Allerede det femte Laterankonsil hadde innskjerpet det i 1516. Det forutsatte utdannelse av prester og forkynnere på alle nivåer. Hanne Roer tar opp dette viktige emnet i «Modreformationens retorik: Talekunst og retorikundervisning».

Ikke overraskende refereres det ofte til jesuittene. Den historiske sammenheng jesuittene oppsto i, var nettopp preget av reformasjonen. Andreas Rude gjør ordenen til hovedsak i «På vej mod det moderne: Jesuitterne og deres undervisning». Det utfylles i Maria Cecilia de Miranda Coelhos analyse av fader Antonio Vieiras prekener.

Else Marie Wiberg Pedersen og Mette Birkedal Bruun viser med artikler om henholdsvis den spanske karmelittnonnen Teresa av Avila (1515–1582) og den franske cistercienserabbeden Armand-Jean Rancé (1626–1700) at det også skjedde reformer i retning av streng disiplin, fattigdom og

tilbaketrekning innenfor klostervesenet. I det minste for kvinner samsvarte tilbaketrekning med Tridentinerkonsilets dekret om streng klausur i klostrene. På et samfunnsmessig nivå var bestemmelsen en sosial katastrofe fordi nonneklostrene ble fratatt muligheten til å fortsette sin praksis med å ta omsorg for samfunnets fattige og syke. Dette påpeker Susanne Malchau Dietz i sitt bidrag om nonner og sykepleie i den katolske kirkes moderniseringsprosjekt – De Barmhjertige Døtre. En ny type nonneorden ble til.

En bok om begivenhetene i Roma etter Luthers og de andre evangeliske reformasjonene ville være ufullstendig om ikke også inkvisisjonen ble nevnt, og det blir den med Gert Sørensens artikkel «Den romerske inkvisisjon. Den katolske kirke i Italiens historie».

Det er alt blitt sagt, men jeg gjør ordene til mine: Bokutgivelsen *En anden reformation* er en gagnlig horisontutvidelse etter reformasjonsåret. •

PRESSE- KLIPP

«Nedlegginga av kyrkjene på austkanten [i Oslo] er eit nederlag for integreringsarbeidet. Det sender eit forvirrende signal til våre nye landsmenn om at vi, som oppmuntrar til fleirkulturell integrering, avskaffar våre eigne åndelege tradisjonar. Groruddalen og andre austkantstrøk blir eit slags parallellsamfunn i det store norske fellesskapet. Vi utviskar dei særegne trekk som viser korleis det norske samfunnet er forma gjennom historia, av kristendomen, som 70 prosent av folket i Norge framleis vedkjenner seg til.»

EDVARD HOEM I KLASSEKAMPEN

«Har katolikkene i sin teologi om hva kirken er, bevart noe som vi protestanter har mistet? Jeg tror svaret er ja. For protestantisk kristendom har en bakside: Oppsplitting og subjektivisme. Ikke bare er vi splittet i lutheranere, pinsevenner, baptister, misjonskirkefolk, metodister og reformerte. Splittelsen kan være like stor mellom konservative og liberale, høykirkelige og lavkirkelige. Alle fløyer påberoper seg sannheten. Hva er da sant? Den enkelte blir overlatt til å definere sin egen kristendom og sin egen Jesus.»

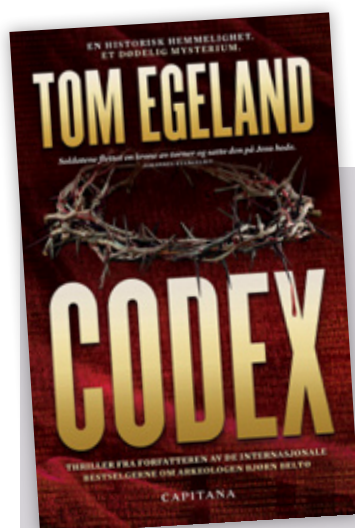
KATHRINE TALLAKSEN SKJERDAL I LILLESANDS-POSTEN

«Ekteskap har aldri handlet om kjærlighet, men om at en mann og kvinne lover å holde sammen for å passe på barna sine. Og nå skal kirken liksom helliggjøre vårt sexliv. Det synes jeg er underlig. Homofile kan gjerne be en prest om å vel-signe deres samliv, men å sidestille det med et heterofilt ekteskap er noe helt annet. Likekjønnede kan ikke få barn, selv om de tror det.»

NILS OLE OFTEBRO TIL VÅRT LAND

«Når paven snakker om klimaengasjement og menneskerettigheter – i et språk Kirkenes verdensråd (KV) har brukt i tiår – vekker det internasjonal oppmerksomhet. Det viser paveembetets gjennomslagskraft, men handler også om pave Frans' personlige engasjement og utstråling.»

MARIANNE H. BREKKEN OG BERIT HAGEN AGØY I VÅRT LAND

TOM EGELAND
CODEX
CAPITANA, 2018
478 SIDER, KR 349

ODDVAR MOI er siden 2016 sykehusprest i Oslo og sekretær for liturgisk kommisjon. Han er cand. theol fra MF i 1982, konverterte i 1994 og ble presteviet i 2000 av biskop Schwenzer i St. Paul kirke. Moi har vært kapellan i St. Paul i Bergen, St. Svithun i Stavanger og St. Hallvard i Oslo. Han har eget nettsted og egen blogg.

Oppdiktet kirkekritikk

OMTALT AV **PATER ODDVAR MOI**

Tom Egeland er en kjent norsk forfatter av spenningsbøker, og flere av bøkens titler viser at de har med tidligere tider og bibelske temaer å gjøre. De tidligere bøkene i serien om arkeologen Bjørn Beltø heter: *Sirkelens ende*, *Paktens voktere*, *Lucifers evangelium*, *Nostradamus' testamente*, *Den 13. disippel*, *Djevelmasken* og *Lasarusseffekten*.

Egelands bøker er populære, og også denne siste kan man nok si en del gode ting om. Men i stedet for å anmelde boken på vanlig måte, vil jeg her se nærmere på bokens teologiske innhold.

SENSASJONELLE FUNN

Tittelen *Codex* refererer til én av de tre tingene fra Jesu tid som dukker opp i en dramatisk fortelling om arkeologiske utgravninger, drap, en kunstsamlende sjeik, flere teologer, abbeder og Vatikanets agenter.

Boken begynner med at Beltø blir kalt ned til Italia, til en utgravning av en gammel kirke i Ostia Antica. «Kirken er blant de eldste kristne gudshusene i Romerriket», leser vi på s. 21, «vigslet mot slutten av det første århundre». I denne kirken er det funnet en gammel sarkofag, og i denne ligger en av de første pavene, Sankt Lucas. Denne pave Lucas nevnes i boken sammen med flere av de kjente tidlige pavene, Peter, Linus og Kletus, men Lucas har aldri eksistert, og det skriver også Egeland i etterordet. Han skriver også samme sted at denne gamle kirken i Ostia aldri har eksistert. Men hvorfor han påstår at kirken ble innviet i slutten

av det første århundret er et mysterium for meg, for alle vet at de kristne ikke fikk noen innflytelse i samfunnet, slik at de kunne bygge sine egne kirker, før på 300-tallet.

I denne sarkofagen finner man så (i boken) **Jesu tornekrone** og en **kodeks**, et manuskript som selveste apostelen Peter skal ha skrevet, og som presenterer et helt annet bilde av Jesus enn det Kirken har forkynt i hele sin historie. Senere i boken dukker også **Q-manuskriptet** (et navn teologer har gitt en ukjent mulig kilde til de tre synoptiske evangeliene) opp i Piemonte i Nord-Italia.

Jeg skal la tornekronen og Q-manuskriptet ligge, og heller se grundigere på den påståtte kodeksen og det den sier om apostlene Peters og Jakobs forståelse av Jesus på den ene side, og Paulus, som Egeland mener har diktet opp og forvansket synet på hvem Jesus var, hva han gjorde og på hvilken måte han var viktig. I bokens nokså fyldige etterord med forklaringer og kilder skriver Egeland riktignok at han har diktet opp at disse tre tingene er blitt funnet, men samtidig danner de (spesielt kodeksen) grunnlaget for Egelands egen forståelse av Jesus og kristendommen.

EGELANDS SYN PÅ PAULUS

Dette ser ut til å være viktig for Egeland, for han skrev nylig om dette også i en kronikk på nrk.no, som hadde følgende ingress: «Jeg lurar på hvorfor konservative kristne låner øre til det forkvaklede, antikristelige homosynet til en mann som Paulus, som aldri møtte Jesus.» Og i boken *CODEX*

«Jeg irriterte meg over disse fantasiene som lignet på virkelige personer og tanker (men altså på ingen måte var det), og fikk ikke skikkelig med meg bokens ellers spennende fortelling.»

leser vi en hel del lignende synpunkter på s. 385:

«Paulus måtte oppfinne Jesus.» – «Den åndelige Jesus som Paulus fremstiller, er en annen enn den historiske Jesus. Hos Paulus fremstilles Jesus som en gud mer enn et menneske.» – «Paulus hadde aldri møtt Jesus. Aldri vandret med ham. Aldri samtalt med ham. Paulus var henvist til å fortolke. Og dikte.» – «Prosjektet til Paulus står og faller med åpenbaringen – som han aldri beskrev. Som kristen er du nødt til å tro på historien om åpenbaringen for å lytte til Paulus. Hvis ikke Jesus åpenbarte seg for ham, står Paulus ribbet tilbake. Uten autoritet.»

Man undrer seg over hvorfor en kriminalforfatter skulle interessere seg for slike ting, og vel enda mer over hvilke argumenter han har for sine nokså fantastiske tanker. Igjen er Egeland hjelpsom, og nevner helt i slutten av etterordet at hans kilde for dette synet på Jesus er Geza Vermes, og spesielt bøkene *Christian Beginnings. From Nazaret to Nicea*, fra år 2012 og *The Changing faces of Jesus*, fra år 2000.

Geza Vermes (1924–2013) viser seg å ha vært en ungare av jødisk familie, som ble døpt i ungdomsårene, studerte teologi og til og med var katolsk prest noen år. Deretter studerte han Dødshavsrollene, mange gamle arameiske tekster og spesielt Jesu liv sett fra en jødisk synsvinkel. I svært mange år var han professor i Jødiske studier i Oxford. Her er en kort presentasjon hans syns på Jesus (tatt fra Wikipedia):

Geza Vermes har gitt et stort bidrag til vår forståelse av den historiske Jesus. I *Christian Beginnings* (2012), som i sitt banebrytende arbeid, *Jesus the Jew* (1973), viser han at Jesus ville ha vært en gjenkjennelig og ganske vanlig person for sine samtidige. Han var en helbreder, en eksorsist og en overbevisende predikant. Han var den siste i en linje av karismatiske profeter som eksisterte i århundrer sammen med de jødiske prestene, og tilbød en alternativ form for jødedom, basert på visjoner, ekstase og mirakuløse helbredelser, og ofte i konflikt med Israels herskerklasse. Vermes tar også historien videre og viser hvordan den menneskelige Jesus ble oppfattet stadig mer overjordisk, til han ved konsilet i Nikea i 325 ble erklært guddommelig.

Egeland bruker altså denne forståelsen av Jesus til å skrive om hva denne oppdiktete kodeksen skulle kunne inneholde. Bl.a. skriver han (s. 391):

«Det vil utvilsomt bli en stor sensasjon når innholdet i *Codex Christi* offentliggjøres. Hvordan vil kristne reagere når selveste Sankt Peter ikke bare korrigerer Paulus, men fillerister ham og refser det bildet han har tegnet av Jesus Kristus?» Og (s. 393): «Den Jesus vi blir kjent med i *Codex Christi* er en reformator, en opprører som provoserer romerne, en barmhjertighetens samaritan, ja, en modig og klok filosof som motsetter seg romernes okkupasjon og styre, men som samtidig prediker fredens budskap. Han priser sin gud, men påberoper seg ikke å være Guds sønn. Ikke i bokstavelig forstand. Det Jesus mente, var at vi alle er Guds barn.

Leser man Peter og Paulus side om side, ser man hvordan Paulus tok seg til rette.»

EN FANTASI

Men nå er altså Egelands *Codex Christi* en fantasi, og innholdet i den er i stor grad bygget på Geza Vermes' bøker. Det er også ganske lett for oss katolikker, og andre kristne, å tilbakevise denne påståtte motsetningen mellom Peter og Paulus. I Galaterbrevet skriver jo Paulus mye om dette, i kapittel 1 om sin åpenbaring, da han møtte Jesus, og at han tre år senere hadde et kort opphold i Jerusalem og snakket med Peter.

Og i kapittel 2 skriver han om hvordan han 14 år etter sin åpenbaring på nytt var i Jerusalem og ble anerkjent av de andre apostlene. Aller tydeligst er dette i Gal 2,9: «Da Jakob, Kefas og Johannes, de som blir regnet for å være selve søylene, forsto hvilken nåde jeg hadde fått, ga de meg og Barnabas hånden som tegn på fellesskap. Vi skulle gå til hedningfolkene, de skulle gå til de omskårne.»

Dette er selvsagt også synet Kirken alltid har hatt, at de to apostelfyrstene Peter og Paulus forkynner den samme Jesus Kristus, og har den samme forståelsen av hans frelsesverk.

Det kan være at Egeland la inn denne oppdiktete kirkekritikken for at hans spenningsbok skulle appellere til flere lesere. Men for meg virket det motsatt; jeg irriterte meg over disse fantasiene som lignet på virkelige personer og tanker (men altså på ingen måte var det), og fikk ikke skikkelig med meg bokens ellers spennende fortelling. •

HOMER
ILIADEN
OVERSATT AV KJELL
ARILD POLLESTAD
CAPPELEN DAMM, 2018
KR 332

Som katolikker har vi ikke bare våre røtter i Jerusalem, men også i Athen. Sentralt i den greske oldtidskultur sto dikteren Homer. Kjell Arild Pollestad har tidligere oversatt Odysseen. Når han nå også har levert en prosa-oversettelse av Iliaden, har St Olav bedt Egil Kraggerud om å vurdere den. Han er professor emeritus i klassisk filologi ved Universitet i Oslo. Han er ekspert på romersk gullalderdiktning og har også forsket i norsk middelalderlatin og nylatin.

I disse dager har Kraggerud utgitt *THEODORICUS: On the Old Norwegian Kings*, en kommentert engelsk oversettelse av et verk skrevet på latin av en norsk geistlig ca 1180.

Iliaden i prosa dekker et savn

OMTALT AV **EGIL KRAGGERUD**

For hundre år siden begynte Norge å få sine første gjendiktninger av Homers to store episke dikt. Dermed nådde i virkeligheten en bølge av selve renessansen endelig opp til vår kyst.

HOMER GJENOPPDAGET OG OVERSATT

«Gjenoppdagelsen» av Homer i Vest-Europa var nemlig en del av det lange tidsskille vi kaller renessansen. Lærde bysantinske filologer gjorde først diktene tilgjengelige for sine kolleger i Italia, oversettelser til nasjonalspråkene fulgte. Den latinske middelalderen hadde bare kjent referater og gjenspeilinger av innholdet i diktene, ikke diktene selv. I Tyskland ble Homer først et stort navn takket være Johann Heinrich Voss. Den første danske «Homer» ble også en suksess en generasjon senere med Christian Wilsters gjendiktninger etter prinsipper for gjengivelsen av homeriske heksametre som han gjorde omhyggelig rede for i et eget skrift.

I og med Wilsters innsats kunne også Norge sies å være dekket. Men i lys av den nasjonsbyggende fase som gjorde seg mer og mer gjeldende, ble spørsmålet hvordan det spesifikt norske skulle komme til uttrykk. Fredrik Moltke Bugge trodde han hadde funnet veien noen få år etter Wilster. Bare de første sangene av *Iliaden* kom imidlertid ut. Det ble illsinte reaksjoner – og morsomme parodier – på Bugges bruk av «folkemål» ispedd norrøninspirerte ord: hans «norskdom» var en gedigen fiasko. Det var den lærde klassiskfilolog og eldre rektor i Drammen, Peter Østbye, som først våget seg på en norsk fornyelse av Wilsters Homer inne i det neste århundre.

Den litt stive heksameterformen hos Wilster mykes opp, typisk danske ord forsvinner, ordstillingen blir mer naturlig, heksameteret har funnet sin form. Østbye viste hvordan rytmen, pausene og de lette (daktyler) og tunge (spondéer) skulle håndteres; hans Iliade (1920) og hans

Odysse (1922) er blitt norske klassikere i den gode forstand at de fortsatt utgis. Det er bare én hake ved dem i dag: det stolte metrum har man knapt noe forhold til lenger, og ordforråd og stil føles mer og mer fremmed og passé. Det er bare å beklage at diktens iboende storhet går dagens lesere hus forbi i møtet med slike monumenter i vår oversettelseslitteratur. For antikkens publikum var saken en annen: skikkelser og steder var kjente, sjeldne ord og former var poetiske juveler, og – ikke minst – versrytmen satt folk i blodet og var forventet som en vesentlig side av diktningen. Man nøt formelig Homers resitative gamle poesi når rapsoden fremførte de episke sangene.

ET RIKTIG VALG

I en slik situasjon er det at Pollestad har gjort et riktig valg – først Odysseen, nå Iliaden i prosa. Vi har savnet slike oversettelser som en alternativ tilgang i lang tid. Da Christian Wilsters danske gjendiktninger ble tyngre og tyngre for danskene, forsøkte man tre veier: å modernisere ham – ingen suksess, å erstatte ham med den norske Østbye som ble «tilpasset» – ingen suksess det heller, endelig å supplere ham med prosaoversettelser – det siste ble den gode løsning ikke mint for skolens behov. Først da kunne Otto Steen Due få en stor leserkrets for sin Iliade i moderne heksametre.

Slik er titusener av dansker i dag beundringsverdig fortrolige med navnet Homer. Hos oss er vi få antikkentusiaster definitivt glade for at Pollestad nå har kommet med en moderne tilgang i prosa til dette vår europeiske kulturs første store diktverk. Pollestads sikre omgang med et nyanserikt norsk vil for lengst være kjent i vide kretser. For så vidt trenger han ingen anbefaling. Pollestads språkkunnskaper går dessuten langt utover hva man forventer av en norsk geistlig, endog en katolikk. I så måte er han allerede behørig godkjent som en i det klassiskfilologiske laug. Selv

«Pollestad språkkunnskaper går dessuten langt utover hva man forventer av en norsk geistlig, endog en katolikk.»

gleder jeg meg over hans fingerspissfølelse for nyansene i moderne standardnorsk, såkalt «moderat bokmål». Eirik Vandvik (Il. 1951) og Arne Garborg (Od. 1918) er ikke bedre oversettere fordi de skrev på nynorsk/landsmål. De er betydelige fordi Vandvik og Garborg kjente sitt eget språk ut og inn.

Ett eksempel gir jeg gjerne plass. Det må bli selve åpningen som med engang viser hvilket mesterlig grep Homer har på sitt uhyre stoff. For dikteren går rett inn i en krise i det siste av krigsårene ved Troja. Saken gjelder ikke selve krigen, det er tale om en konflikt som skyldes «slitasjen» mellom de ledende personligheter:

Fortell nå, gudinne, om harmen som grep Akilles, Pelevs' sønn, den knusende harmen som voldte grekerne utallige lidelser og drev mange heltesjeler til Hades, mens likene ble liggende som åte for hunder og rovgriske fugler. Det var Zevs som ville det slik. Begynn med den dagen, da striden brøt løs mellom helten Akilles og grekernes konge, Atrevs' sønn Agamemnon. Hvem av gudene var det som egget de to til strid mot hverandre?

Borte er Østbyes «vrede», «tvedragt» og «fullbragt», likesom «svanger med død» og «akaiernes menn», for ikke å snakke om «den allmektiges vilje» med det notorisk uheldige innslag fra den monoteistiske begrepsverden. Østbye måtte uunngåelig bruke fyllord for å få heksametrene til å klinge rytmisk som han ønsket. En prosaoversetter kan uten videre være nærmere grunnteksten. I så måte skal man lete for å finne noe å kritisere hos Pollestad. Til en prosaversjon av Iliaden hører blant annet å redusere Homers formelriktighet, med de allestedsnærværende stående epiteter. For bare å nevne på måfå: Østbye: «Først tok den høymælte helt Menelaos til orde og mælte» (10. sang, v. 36). Pollestad på utmerket vis: «Menelaos sa, med sin kraftige stemme». Eller: «Straks tok den herlige drott Agamemnon til orde

og svarte» (v. 42), hos Pollestad rett og slett «sa Agamemnon». På den måten får eposet en effektiv fremdrift. Allerede den senere antikke epotradisjon gikk bort fra den homeriske stil som jo hadde sine sterke røtter i den muntlige sangerkunst før skriftens inntog.

EN INNVENDING

Bare én ting faller meg tungt for brystet i *Iliaden* av 2018: utelatelsen av den såkalte skipskatalog i 2. sang. Eirik Vandvik gikk riktignok foran for så vidt han hadde de samme ca. 350 verslinjer som appendiks bak, et mistak forlaget kan reparere. Homer og hans publikum tenkte annerledes om katalogdiktning i det hele. Følelsen av noe «langtekkelig» (Pollestad) var sikkert bare et sjeldent unntak. Ganske nylig ble det funnet en bit av *Odysseen* på leirtavle i Olympia. Man ser straks for seg opplesningene ved de store fellesgreske leker. Nær sagt uansett hvor man kom fra i Hellas, så har Homer bæret byene rundt om med en omtale av deres respektive helter. Katalogen trekker hele det eldste brogede Hellas inn i diktet i én samlet sveip. Strukturelt føler vi igjen dikterens mesterklo. Han forskyver en oversikt over krigens mobiliseringsfase og gjør den til et innskudd ved hærsmalingen etter pestutbruddet og konflikten mellom Akilles og Agamemnon i 1. sang.

Jeg begynte denne omtalen med danskene – et folk «som det er naturlig å sammenligne seg med». Det mangler en del, ikke minst når det gjelder forholdet til den klassiske oldtid. Jeg skulle tro at oversettelsen av Homers kollega Hesiod, (nylig utkommet på norsk) vil kunne selge knapt tiendeparten av den danske Hesiod. Dansk skole og den offentlige oppmerksomhet i media forklarer langt på vei forskjellen på de to nordiske land. Dermed bør enhver som er glad i de lange linjer i vår kultur, ønske Pollestad og Cappelen all mulig fremgang med satsningen på de to nyoversatte storverk. •

Bli elev hos oss!

St. Sunniva skole er en katolsk kristen friskole med barne- og ungdomstrinn og plass til 544 elever. Vi ligger sentralt plassert i Oslo sentrum, i bydel St. Hanshaugen vis-a-vis St. Olav kirke, og har drevet skole i over 150 år.

Søknadsfrist for ordinært opptak til 1. trinn og 8. trinn for skoleåret 2019/2020 er 1. desember 2018.

Utenom dette har vi løpende opptak gjennom hele året etter søknad.

Eget søknadsskjema og mer informasjon om skolen er å finne på vår hjemmeside:

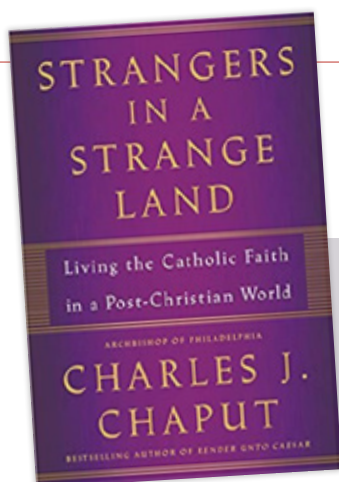
www.stsunniva.no

Velkommen til oss!

ST. SUNNIVA SKOLE
Akersveien 4, 0177 Oslo
Tlf. + 47 23 29 25 00
post@stsunniva.no

Alvor, humor og klar tale

OMTALT AV **DORDI SKUGGEVIK**

CHARLES J. CHAPUT

STRANGERS IN A STRANGE LAND.

LIVING THE CATHOLIC FAITH IN A POST-CHRISTIAN WORLD

HENRY HOLT AND COMPANY, NEW YORK

Forfatterens målgruppe er katolikker i USA, nasjonen som ble opprettet som «Det amerikanske eksperiment» med grunnlag i kristendommen, opplysningstiden og Romerriket. Forfatterens målgruppe kan like gjerne utvides til alle mennesker som liker å holde seg orientert: Hvem er vi, hvor kommer vi fra – og hvor går vi?

Jeg har sagt og skrevet at Norge nå kler av seg kristendommen i rasende fart. Denne boken viser at Norge bare er en del av bildet. Dette foregår nå i hele verden. Med hvilken konsekvens?

INDIANER OG BISKOP

Forfatteren er ikke hvem som helst: Chaput er den andre indianeren som er blitt bispeviet i USA. Han ble utnevnt til biskop av pave St. Johannes Paul II, og til erkebiskop av Philadelphia av pave Benedikt XVI. Han tilhører Potawatomi-stammen som moren hans kom fra, men både på hennes side og på farsiden stammer han fra de første franske innvandrere i Midt-Vesten og i Canada.

Morens pikenavn DeMarais kommer fra de første franske stifinnerne i Midt-Vesten, og faren var fransk-canadier med linje rett tilbake til kong Ludvig den Hellige på 1200-tallet i Frankrike, en korsfarerkonge som satt på den franske trone i over 40 år, og som ligger i sin sarkofag i Saint Denis i nordvestre Paris. Forfatteren har dermed en lang historie og en stor horisont. Han har dessuten, i tillegg til filosofi og teologi, studert psykologi – og i boken tar han oss langt inn i sosiologien. Han er kapusiner/fransiskaner-munk. Hans indianske navn er *Raslende vind*.

ALVORLIG BOK

Dette er en svært alvorlig bok, men den

utløser mange latteranfall – for Chaput tar til de grader vår tid på pulsen, og treffer spikeren på hodet, igjen og igjen. Boken er en «peptalk» for alle katolikker, men også for andre som leser den. Ved endt lesning føler man et voldsomt behov for å løpe ut i verden – fylt av begeistring og latter. Hvorfor? Jeg tror det er fordi at her treffer vi en forfatterstemme som ikke er redd for noen ting. Han kaller alle ting ved deres rette navn – og det er veldig frigjørende. «Kirkens menn er så redde, at de er til og med redde for sin egen skygge!» sa en venn av meg som bemanner orgelkrakken i en av de store kirkene i Paris. Chaput er ikke redd. Det er det som sender leseren oppover i begeistringsregisteret.

På Google lå en video med Chaputs preken på 2. påskesøndag i hans katedral i Philadelphia. Det var en underlig opplevelse plutselig å både se ham og høre stemmen fra boken. Igjen denne korthogne, knappe, enkle, rett-på-sak måten å snakke på, som også karakteriserer boken.

KLARE OG ENKLE SETNINGER

Chaput henter inn flere stemmer til leseren, slik at vi oppdager andre som vi også bør lytte nærmere til. Forfatteren har lest seg inn i en stor sammenheng som vi får del i. Han er en meget belest og lærd mann, og dette formidler han på en så klar og enkel måte. Mange av hans setninger kunne vi gjerne brodere på stoff, sette i glass og ramme og henge på veggen vårt øye til daglig skue. F.eks: 1) Virkelig håp begynner med ærlighet. 2) I stedet for å hjelpe de fattige, tar vi en butikkrunde. 3) Ekteskapsløftet er et eksistensielt anliggende, ikke et sett plikter og regler. 4) Vi kan ikke klage på tiden, for vi er tiden.

Selv om denne boken ennå ikke er å få på norsk, skal man ikke la det stoppe seg fra å lese den. Chaput fører en flytende og vittig penn, med den klare engelsken som karakteriserer amerikanske akademikere. Han er lett å lese. Boken har også en rikholdig note-del, og er slik et akademisk arbeid. Teksten er tett. Derfor skal jeg lese boken en gang til. Jeg finner nok enda flere lysglimt og perler å understreke.

Chaput er en spennende forfatter. Jeg hadde ikke lest mange sidene før jeg rapporterte at jeg håper han blir den neste pave, fordi han evner til de grader å se hva som foregår i vår tid og å sammenholde det med kristendommens doktrine, som vår tid forkaster i raskt tempo – med de følger det får. Han viser oss dette dramaet.

Denne travle mann tok seg tid til å svare på en mail fra en begeistret leser i Norge. Derfor vet jeg nå at boken er kommet på spansk. La oss håpe den snart kommer på norsk, og at den norske teksten får en fagmessig språkvask, så denne språkets mester kommer til sin rett.

Erkebiskop Chaput besøkte Norge som turist sammen med amerikanske venner for to år siden, og opplevde fjordene våre og vår hovedstad. Vi ønsker ham velkommen igjen – både in corpore og i bokform! •

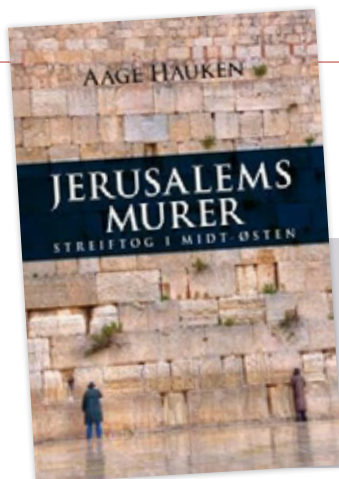
ANDRE BØKER AV CHAPUT:

- **Living the Catholic Faith: Rediscovering the Basics.**
- **Renders Unto Caesar: Serving the Nation by Living Our Catholic Beliefs in Political Life.**

DORDI SKUGGEVIK er lektor og samfunnsdebattant. Har vært sterkt engasjert i kulturutveksling mellom Frankrike og Norge. Utgitt flere bøker og bl.a. skrevet librettoen til oratoriet «Olav den Helliges Døp.»

Templet består

OMTALT AV **HANS FREDRIK DAHL**

AAGE HAUKEN
JERUSALEMS MURER.
STREIFTOG I MIDT-ØSTEN
ST. OLAV FORLAG 2018
265 SIDER, KR 289

Aage Hauken er en mangfoldig forfatter, særlig kjent for sine mange reisebøker. Nå har han samlet fire artikler av forskjellig form og omfang under tittelen «Jerusalems murer». Man lurer kanskje på hva slags bok dette er? Sjangrene spriker. Vi får reiseskildringer, teologisk avhandlinger og e-poster, alt gjennom nokså ulike skrivemåter.

Jeg velger da å holde meg til den delen som svarer til tittelen og danner den største enhet – Jerusalem. Hva som står på de avsluttende sidene om forfatterens reiser rundt til diverse klostre i Sinai og i byer i Jordan, er i og for seg interessant nok. Men svært annerledes.

TEMPLETS OG JESU BY

Jerusalem altså – Templets hjemstad, Jesu by. Det er det egentlige emnet. De gamle murer og gater, der Mesteren og disiplene vandret (vi følger dem like ut til Golgata) og som kommer imot oss nå på flere måter i boken. Lagvis, etter som Haukens besøk går over flere år fra 1970-tallet frem til i dag, stadig med nye utgravninger og til dels nye følgesvenner. Men også historisk, ved at israelernes eldgamle gudstro etter hvert blir til en kristendom som spres over Middelhavet, suger opp i seg gresk, bysantinsk og romersk kultur og til sist vinner over hele verden. Ja så sannelig!

Man kan undres over hvilken forbindelse forfatteren ser mellom de steinene som han snubler over nedi gatene, og den troen som etter hvert hvelver seg over oss alle. Jo, det er Tempelet det, sentrum i Jerusalem fra opphavet av, Jahves hus i all sin prakt. Vi møter det stein for stein, mur for mur, plass for plass, etter hvert som det bygges, rives, bygges på ny, brenner og bygges opp igjen; en miks av arkitektur og teologi gjennom tre tusen år, fra Salomo

like til våre dager.

Det er en fantastisk historie. Dette templet var jo et underverk, på Jesu tid så stort og imponerende som noe i antikken. De flotte steinene som er igjen etter det, viser vår forfatter at det gamle Israel var et teokrati, et tempel- og prestestyre av strengeste sort. Det var så visst ikke bare en «lovreligion», en litt overdreven lære, Jesus og hans venner opponerte mot. Religionen overvåket et strengt regulert samfunnssystem, der aller jøders bidrag til tempelet i Jerusalem ble samlet inn fra hele middelhavsområdet, nærmest med militær prestasjon. Spådommen om at det skulle tilintetgjøres, måtte lyde som blasfemi av verste sort, i hvert fall for den preste-kasten som var satt til å overvåke helligdommen.

EN TROENS HISTORIE

Avslutningsvis i historien om tempelet i Jerusalem får vi også være med i forfatter Haukens undring over hvem de egentlig var, de som skrev den første Jesus-historien om menneskene der nede, dypt mellom alle de utgravde steiner og murer. Og han løfter frem den ene enkeltpersonen vi kaller Johannes, den fjerde evangelisten i denne forbindelse. Han er det eneste ekte øyenvitnet til Jesu siste tid. Han er troverdig. Han er nemlig fra byen selv.

Det er altså en sammensatt historie som bys, med arkeologi og bibelforskning, vandring og lytting i skjønn forening. I dette har Hauken sine støtter. Diskusjonen av evangelistene nevner noen navn fra den teologiske forskning, skjønt bare kort; vi skulle hatt mere. I byvandringene, derimot, møter vi en virkelig mentor, en vitenskapsmann med dyp innsikt, skildret med varme og nærvær. Det er pater Pierre Benoit OP, nå avdød. Han var Haukens ungdomslærer, men han møter opp her

i Jerusalem og gjengis i lange partier som fortellingens ubestridt autoritet. Ja, Templet står og faller med ham.

Det står, kan jeg konkludere. Kombinasjonen av mentor og elev gir en levende innføring i troens historie – sett gjennom murer, steinblokker, ganger og hus, frem mot det evige evangelium. Anbefales! •

PATER OLAV FORTELLER OM SITT LIV

Tre lengre samtaler som Dordi Glærum Suggevik har hatt med pater Olav Müller (94) er nå kommet ut som en liten bok. Her forteller den avholdte presten om sine opplevelser som politisoldat under krigen, om tiden i kloster i Holland og som prest i Tyskland – og om livet som katolsk prest i Norge. Boken er lagt ut flere steder til gratis fordeling, bl.a. i St Olav domkirke i Trondheim. Flere opplysninger på trondheim.katolsk.no. Det er også kommet en E-bok-utgave på urn.nb.no/urn:nbn:no-66655.

Om kjønns- og seksualitetsmangfold

Kristin Kvisla kommenterer i dette innlegget høringsuttalelsen fra Tromsø stift som ble trykt i forrige nr. av St. Olav.

Takk for at St. Olav Kirkeblad nr. 2/2018 trykte Tromsø Stift/Den Katolske Kirke i Nord-Norges høringsuttalelse vedr. den kommunale utredningen *Handlingsplan 2017–2021 for kjønns- og seksualitetsmangfold i Tromsø*.

Jeg forstår uttalelsen primært som en protest mot det som beskrives som myndighetenes overstyring og manglende respekt for katolske foreldres rett til å oppdra sine barn i tråd med katolsk lære. Det stilles opp et skarpt motsetningsforhold mellom «en ny statsdrevet sekulær ideologi» på den ene siden, og «norske og vestlige verdier som har vært preget av kristen tro» på den andre siden.

MANGEÅRIG PRAKSIS

Jeg vil gjerne knytte noen kommentarer til uttalelsen. Kommentarene tar utgangspunkt i min mangeårige praksis som klinisk psykolog, samt aktuell forskning innenfor personlighets-/psykopatologiutvikling. Jeg uttaler meg ikke om de politiske eller teologiske sidene ved saken – kun de psykologiske.

Biskop Grgics mener at den kommunale handlingsplanen overser «tryggheten ved å vokse opp i gitte rammer som det (barnet) selv kan leve i og videreføre.» Jeg er enig i at dersom dette er tilfelle, er det grunn til å si ifra. Klinisk og forskningsmessig erfaring tilsier at rammene et barn vokser opp innenfor, er avgjørende for utvikling av identitet, selvfølelse og relasjonell kompetanse. Jeg er også enig i at det er grunn til bekymring dersom «det sees bort fra hvor formbart mennesket er når overordnede normer tas bort.»

MOTSATT KONKLUSJON

Det interessante er imidlertid at nevnte

ankepunkter ifølge moderne psykologisk empiri, peker i retning av en helt motsatt konklusjon enn den biskop Grgics synes å trekke.

All psykologfaglig erfaring viser nemlig at rammer og normer som ikke gir rom for barnets naturlige nysgjerrighet, motsetningsfulle følelser og behov – og i verste fall definerer disse som «ukristelige», «unaturlige» eller lignende – nettopp slike rammer kan virke svært utrygghetsskappende for et barn.

I klinikken ser vi daglig at mangelfull emosjonell anerkjennelse tidlig i livet,

«Så vidt meg bekjent, er det ingen empiri som tyder på at tidlig kjennskap til ulike kjønnsuttrykk skulle få negative følger for barnet.»

kan føre til gjennomgripende skyld- og skamproblematikk. Dette er i sin tur ofte forbundet med en angstfull seksualitet og i noen tilfeller destruktiv seksuell utagering senere i livet.

INGEN EMPIRI

Så vidt meg bekjent, er det ingen empiri som tyder på at tidlig kjennskap til ulike kjønnsuttrykk skulle få negative følger for barnet ved at «det stilles overfor muligheter som det ikke er i stand til å overskue eller

se konsekvensene av», som biskop Grgics uttrykker det.

Tidlige opplevelser av at mangfold forstås og anerkjennes, vil snarere danne grunnlag for empati, trygg kjønnsidentitet og robuste grenser, både for de barna som faller innenfor samfunnets tradisjonelle forventninger til kjønn (tokjønnsmodellen), og for de barna som bryter med disse forventningene. Spesielt for den siste gruppen vil en slik forståelsesramme kunne redusere risikoen for mobbing, ensomhet og utenforskap, som dessverre er erfaringen til mange av disse barna.

TRENGER NORMER

Jeg er prinsipielt helt enig med biskop Grgics i at barn trenger normer, støtte og veiledning fra voksne som hjelper det til å velge hva det «selv naturlig ville ha ønsket.»

Den vitenskapelige psykologiens erfaring er imidlertid at «det naturlige» er mye mer sammensatt og flytende enn det stereotype todelte kjønnsuttrykket. Utvikling av kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk er resultat av et komplekst samspill mellom biologiske og miljømessige faktorer. Hva og hvor mye som er hhv. biologi og miljø, lar seg vanskelig spesifisere.

I senere tid er det blitt dokumentert at tusenvis av seksuelle overgrep har funnet sted innenfor Kirkens egne rammer. Dette tyder på at det er langt fra noen entydig sammenheng mellom Kirkens klare kjønns-/seksualnormer og en sunn seksuell praksis.

Særlig mot denne bakgrunn mener jeg at Kirken burde lytte og lære av nåtidig psykologisk kunnskap, og være ytterst varsom med å uttale seg normativt om det sekulære samfunnets seksualmoral. •

KRISTIN KVISLA,
PSYKOLOGSPESIALIST

BREDT TILBUD: Arbeidet til Vicariatet omfatter barnehager, barne- og ungdomsklubber og – fra i år – et hus for vanskeligstilte migrantbarn.

Saint James Vicariate i Israel

Saint James Vicariate for hebraisk-talende katolikker i Israel ble grunnlagt i 1955 som en katolsk organisasjon viet utviklingen av hebraisk-talende katolske fellesskap i Israel.

TEKST: **ELISE RUSTAD**

Det er nå aktive fellesskap i seks store byer; Jerusalem, Tel Aviv-Jaffa, Haifa, Beer Sheba, Tiberias og Nazareth. De inkluderer også fellesskap av russiske troende.

SAMARBEID

Prestene og troende knyttet til Vikariatet har i mange år hatt et nært samarbeid med en gruppe som har koordinert pastorale tjenester blant migranter i Israel: *Coordination of the Pastoral Among Migrants in Israel* (CPAM).

Slik har de kunnet tilby pastorale og kateketiske tjenester til de mange romersk-katolske migrantfellesskaper rundt omkring i landet. Det er nå opprettet en egen menighet for å kunne ivareta disse tjenestene for migranter og asylsøkere i Israel. CPAM har blitt til VMAS – *Vicariate for Migrants and Asylum Seekers*.

HOVEDUTFORDRINGER

Saint James Vicariate har tre hoved-

utfordringer. Den første gjelder trosanliggender: Å utgjøre en katolsk minoritet i et samfunn med en jødisk majoritet er en ny erfaring for Kirken.

Den andre er å være en brobygger mellom den universelle Kirken og Israels folk: Å arbeide for å styrke forholdet mellom jøder og kristne, og å styrke Kirkens bevissthet om dens jødiske røtter.

Den tredje hovedutfordringen er å bære vitnesbyrd om rettferdighet og fred, og tjene de fattige. Å fremme verdier som fred og rettferdighet, tilgivelse og forsoning

FAKTA

Saint James Vicariate driver:

- Barnehage i Tel Aviv, *Our Lady Woman of Valor and Saint Joseph's House*.
- Barnehage i Jerusalem, *Saint Rachel's Centre*.
- Ungdomsklubben «*Desert Flower*» for barn 13–18 år.
- Ungdomsklubben «*Salt and Light*» for dem over 18 år.

i en kontekst av krig og vold, med et spesielt oppdrag overfor de titusener av katolske migranter som bor i Israel.

GUARDIAN ANGEL HOUSE

I år åpnet *St. James Vicariate* et hus for spesielt vanskeligstilte migrantbarn preget av fattigdom og familier i oppløsning. De ønsker at *The Guardian Angel House* skal være som et hjem for barna borte fra hjemmet. De ønsker å tilby dem den trygghet og orden mange av de biologiske foreldrene ikke er i stand til å gi. Barna får ofte ensidig, næringsfattig mat, er dårlig kledd, og klarer ikke å følge de rutiner en skolehverdag krever.

The Guardian Angel House åpner når *St. Rachel's Centre* stenger for dagen. Huset vil til enhver tid kunne romme en gruppe på tolv barn mellom 6 og 16 år. John XXIII Community i Italia har påtatt seg å sende tre personer til å fylle de viktige rollene som husforeldre. Det vil også være behov for kontakt med både en sosialarbeider og en psykolog.

VEILEDE

Det er viktig å presisere at Vikariatet ikke har noen intensjon om å ta barna bort fra foreldrene. De ønsker heller å inngå et samarbeid med dem, slik at *The Guardian Angel House* på sikt kan tjene som en modell med en veiledende funksjon. Dette er svært viktig for å få varige effekter. Huset er ment å gi barnet ly i et begrenset tidsrom – noen dager, en uke eller så, eller under akutte kriser i familien.

St. James Vicariate (catholic.co.il) gjør en imponerende innsats i et hjørne av verden preget av uro og sterke spenninger. Deres fredsskapende arbeid angår oss alle. •

PRESTEVIET: Josef Ottersen ble presteviet i St. Olav domkirke lørdag 23. juni av biskop Bernt I. Eidsvig.

ORDINASJONER

Lørdag 23. juni ble diakon **Josef Ottersen** ordinert til prest av biskop Bernt I. Eidsvig i St. Olav domkirke, Oslo. P. Josef er født i Assisi, Italia, men er oppvokst på Tromøya utenfor Arendal, hvor han var blant annet var aktiv som ministrant i St. Fransiscus menighet. Han har mastergrad i film- og videoproduksjon, og hatt et stort engasjement i Norges unge katolikker.

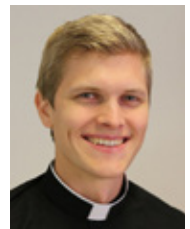
Det siste han rakk før han startet i seminaret var å sitte i Arbeidsutvalget, være sjef på påskeleir og sjef for Olsokfestivalen i Trondheim. P. Josef begynte i St. Eystein presteseminar 7. august 2012. Han ble diakonviet 26. august av biskop Bernt I. Eidsvig i St. Johannes kirke i Oslo.

Han ble utnevnt til kapellan i St. Svithun menighet i Stavanger, 23. juni 2018.

Vi gratulerer!

Peter Hai Nguyen ble diakonviet 15. juli i Our Lady of the Snow, Palazzola, av erkebiskop Bernard Longley. Peter Hai begynte som student ved St. Eystein preste-seminar høsten 2012. Han ble innsatt som akolytt av erkebiskop Paul Tighe 18. desember 2016.

Diakon Peter Hai Nguyen vil bli presteviet av biskop Bernt I. Eidsvig 22. juni 2019.

Josef Ottersen

Peter Hai Nguyen

Utnevnelser

UTNEVNELSER I OSLO KATOLSKE BISPEDØMME OG TRONDHEIM STIFT

► **P. Carlo Borromeo Le Hong Phuc** fratrådte som kansler i Oslo katolske bispedømme den 1. juni 2018.

► **Anne-Mette Ringdal** er fra 1. juni 2018 utnevnt og ansatt som ny kansler og leder for administrasjonen i Oslo katolske bispedømme. Hun har fungert i stillingen fra 1. april 2017. Anne-Mette Ringdal vil også fortsette i funksjonen som personalsjef i bispedømmet.

► **P. Pawel Piotr Wiech** ble inkardinert i Oslo katolske bispedømme 29. mai 2018. Dette innebærer at p. Pawel er løst fra sin tilknytning til Picuspatrene og er blitt sekularprest i bispedømmet.

► **P. Jerzy Józef Grzanka SS.CC** vender tilbake til Polen 22. august 2018. P. Jerzy har de siste to årene virket som kapellan i Mariakirken menighet på Stabekk.

► **P. Adam Dawid Wróblewski C.PP.S.** kom til Norge i høst, og ble fra 1. september 2018 utnevnt til kapellan i Mariakirken menighet på Stabekk. P. Adam ble presteviet 1. februar 2002 i Jasna Górahelligdommen i Częstochowa i Polen. Han tilhører kongregasjonen Misjonærene av det kostbare blod.

► **P. Oskaras Petras Volskis** er fra 1. september 2018 kalt tilbake til sitt bispedømme i Litauen.

► **P. Wojciech Knutelski** ble med virkning fra 1. september 2018 løst fra stillingen som kapellan i St. Sunniva menighet i Molde, og er fra samme dato utnevnt til kapellan i St. Josef menighet i Haugesund.

► **P. Valdemaras Lisovskis** har bedt om å få tre tilbake fra sitt virke som sogneadministrator i St. Johannes menighet i Oslo på grunn av sterk økning i arbeidet med litauisk sjelesorg. Han løses derfor fra sitt virke som sogneadministrator 1. september 2018, for å vende tilbake til tjenesten som sjelesørger for litauisktalende katolikker. Han er fra 1. september utnevnt til sjelesørger i Oslo katolske bispedømme og Trondheim Stift.

► **P. Bharath Damacius Villavarayan** overtok som sogneadministrator for St. Johannes menighet i Oslo, 1. september 2018.

► **P. Atputharajah Gnanapragasam OMI** kom til Norge 28. august 2018, og ble med virkning fra 1. september 2018 utnevnt til kapellan i St. Johannas menighet i Oslo. P. Atputharajah («Atpu») ble født 7. mars 1963 i Chunnakam på Sri Lanka. Han inntrådte hos Oblatfedrene og avla første løfter 8. september 1988 i Bandarawela-Badulle og evige løfter 6. november 1991 i Jaffna. Han ble diakonviet 7. november 1991 i Jaffna, og presteviet 28. juli 1992, også i Jaffna.

► **P. Jeyanthan Pachchek OMI** ble med virkning fra 1. september 2018 løst fra stillingen som kapellan i St. Johannes menighet i Oslo, og samme dato utnevnt til kapellan i St. Paul menighet i Bergen.

► **P. Bharath Villavarayan** ble utnevnt til sogneprest i St. Johannes menighet i Oslo med virkning fra 23. september 2018.

► **P. Frode Eikenes** ble utnevnt til sogneprest i St. Elisabeth menighet på Eikeli, med virkning fra den 30. september 2018.

► **P. Cruf Climaco** fra bispedømmet Maasin ble med virkning fra 1. oktober 2018 utnevnt til kapellan i Vår Frue menighet i Porsgrunn (50 %) og filippinsk sjelesorg i Kristiansand, Arendal og Porsgrunn (50 %). P. Cruf kom til Norge 28. august i år. Han ble født 14. januar 1969 i Lianga, Surigao del Sur, Filippinene. Presteviet 5. april 1994 og inkardinert i bispedømmet Maasin. Han snakker engelsk og de filippinske språkene tagalog, cebuano, waray og kamayo.

UTNEVNELSE I TROMSØ STIFT

► **P. Marcin Roland Szymańczuk** løses fra embetet som kapellan i St. Sunniva menighet i Harstad og utnevnes – med virkning fra 1. oktober 2018 – til kapellan i St. Mikael menighet, Hammerfest.

NY PREST TIL NORGE

Adam Dawid Wróblewski

NY PREST TIL NORGE

Atputharajah Gnanapragasam

NY PREST TIL NORGE

Cruf Climaco

Pavens bonneintensjoner

OKTOBER: ORDENSFOLKETS SENDELSE

At menn og kvinner som har viet sitt liv til Gud, må engasjere seg for å være til stede blant fattige, marginaliserte og dem som ikke har noen stemme.

NOVEMBER: I FREDENS TJENESTE

At kjærlighetens og dialogens språk alltid må overvinne konfliktens språk.

DESEMBER: I TROSOVER- LEVERINGENS TJENESTE

At folk som er involvert i trosoverleveringens tjeneste gjennom dialog med sin kultur, må finne et språk som er tilpasset nåtidens forhold.

Valg på Katarinahjemmet

► 25. juni 2018 ble

sr. **Anne Bente**

Hadland gjen-

valgt til priorin-

ne for en periode

på tre år, mens sr.

Agnes Lulu og sr.

Katarina Pajchel

ble valgt til råds-

medlemmer. Sr. Katarina Pajchel er

utnevnt til underpriorinne. Samme dag

ble sr. Ane-Elisabet Røer utnevnt til

konventssekretær.

Første løfter

► Sr. **Agnes Maria**

Pham OCSO avla

sine første løfter i

Tautra Mariakloster

onsdag 11. juli,

på høytiden for

St. Benedikt.

Sr. Agnes kommer

fra Vietnam, men

bodde i Norge flere år før hun trådte

inn på Tautra. Hun valgte et ord fra

profeten Jesaja for dagen: «Fordi du er

dyrebar i mine øyne, aktet høyt og

elsket av meg.» (Jes. 43, 4a)

NYE MEDARBEIDERE

► Vibecke Steinfeldt-Foss

er fra 1. september ansatt som menighetssekretær i St. Elisabeth menighet på Eikeli. Hun har hovedfag i engelsk fra Universitetet i Bergen, med økonomi og jus i fagkretsen. Arbeidet som forlagsredaktør i perioden 1997 til 2018 og hatt verv både innen Norges Unge Katolikker og i menighetssammenheng.

► Flor

Santamaría ble ansatt som ungdomskoordinator/katekeseassistent i St. Johannes menighet, Bredtvet, 1. august. Flor er opprinnelig fra Caracas, Venezuela. Hun er utdannet journalist fra Santa Maria-universitetet i Caracas, 2006. Flor har tidligere vært ansatt ved Oslo katolske bispedømmes medlemscenter, samt jobbet som frivillig både for Caritas og St. Olav domkirkemenighet i Oslo. Hun startet og er ansvarlig for det karitative initiativet «suppe og vennskap» i St. Olav domkirkemenighet i Oslo, som lager og deler ut mat til trengende i Oslos gater.

► Martin Nguyen

er fra 1. september ansatt som katekesekoordinator/barne- og ungdomskontakt i St. Gudmund menighet på Jessheim. Martin har de to siste årene vært aktiv med ungdomsarbeid i Oslo, som lokallagsleder og senere distriktsrepresentant for Distrikt Oslo. Han er også aktiv ministrant i St. Olav Domkirke menighet i Oslo og er særlig interessert i liturgi.

FASIT QUIZ: 1. c | 2. b | 3. b
4. b (druer, granatepler og fiken)
5. c | 6. a | 7. b | 8. c | 9. a | 10. c | 11. c
12. a | 13. a | 14. c | 15. a | 16. a | 17. c
18. a | 19. a | 20. c

Biskop Bernt I. Eidsvigs kalender

OKTOBER

- 1.-4. OKTOBER:** Prestemøte på Mariaholm
- 5. OKTOBER:** Besøk på Det vietnamsiske pastoralsenter
- 7. OKTOBER:** Pontifikalmesse i St. Johannes, Bredtvet, Oslo, i anledning relikviefart til St. a Thérèse av Lisieux og hennes hellige foreldre
- 11. OKTOBER:** Messe i St. Johannes, Bredtvet, Oslo, for oslokonfirmantene
- 12.-14. OKTOBER:** Düsseldorf
- 14.-18. OKTOBER:** Roma
- 16. OKTOBER:** Messe ved St. Olavsalteret i San Carlo al Corso, Roma
- 21. OKTOBER:** Visitas i St. a Sunniva menighet, Molde
- 24. OKTOBER:** Religionslederforum, Oslo
- 27. OKTOBER:** Investiturmessen med gravridderne

NOVEMBER

- 3.-4. NOVEMBER:** Pastoralrådsmøte, OKB, på Mariaholm
- 18. NOVEMBER:** Høymesse i Mariakirken på Stabekk, etterfulgt av foredrag i Katolsk forum
- 19.-20. NOVEMBER:** Trondhjem
- 19. NOVEMBER:** prestemøte, Trondhjem Stift, etterfulgt av pontifikal høymesse i anledning årsdagen for kirkens innvielse
- 22. NOVEMBER:** Styremøte, Norges Kristne Råd
- 23. NOVEMBER:** Møte med Pastoralrådets arbeidsutvalg
- 27. NOVEMBER:** Møte med Konsultorkollegiet, Okb
- 28. NOVEMBER:** Møte med skoleprestene, OKB

Oppdatert pr. 12. september.

Biskop Berislav Grgićs kalender

OKTOBER

- 13.-14. OKTOBER:** Visitas i Mosjøen
- 20. OKTOBER:** Relikviefart - velkomstandakt og messe i Vår Frue kirke
- 21. OKTOBER:** Relikviefart - høymesse i Karmel
- 22. OKTOBER:** Relikviefart - avskjedsliturgi i Karmel

DESEMBER

- 2. DESEMBER:** Hl. messe i Karmel
- 8. DESEMBER:** Hl. messe hos St. Elisabethsøstre
- 9. DESEMBER:** Hl. messe i Vår Frue kirke

Oppdatert pr. 15. september.

NOVEMBER

- 3. - 5. NOVEMBER:** Diaspora-aksjon i Osnabrück
- 10. NOVEMBER:** Karmel: Messe for avdøde Lars Anders Kildal Strand
- 11. NOVEMBER:** Hl. messe i Karmel
- 17. NOVEMBER:** Hl. messe hos St. Elisabethsøstre
- 21. NOVEMBER:** Finansrådet
- 25. NOVEMBER:** Hl. messe i Vår Frue kirke

Vi takker farvel

ST. CAROLUS BORROMEUSSØSTRENE

St. Carolus Borromeussøstrene har virket i Norge i 95 år. På kongregasjonens generalkapittel i Nederland i fjor, ble det avgjort at kommuniteten i Norge skulle legges ned i løpet av 2018. Sr. Stefani Gowijaya og sr. Pauline Sundari er de to gjenværende søstrene i Norge. De har virket her til lands i 30 år, og bor nå i Moss. I sine år i Moss har de vært svært aktive i menighetsarbeidet, samt ansatt i kommunen som sykepleiere. De første Carolus Borromeussøstrene kom opprinnelig fra Nederland, der de var ansvarlig for en blomstrende sykehusdrift. De ankom Norge i 1923, med Molde som mål. Med tiden etablerte de også virksomhet i Kristiansund, Ålesund, Bærum, Hamar og Moss og drev en rekke helseinstitusjoner og barnehager. Nye søstre fra andre steder kom også til. Sr. Stefani Gowijaya forlater Norge den 1. oktober, og reiser tilbake til Indonesia, til et kloster i hovedstaden Jakarta. Sr. Pauline Sundari fortsetter noen år til i Moss, men vil tilhøre kommuniteten i Maastricht Nederland.

ST. BONIFATIUS INSTITUTT I LEVANGER

St. Bonifatius institutt i Levanger legger ned etter 54 år. St. Bonifatius institutt er et sekulærinstitutt for kvinner, og fikk den pavelige anerkjennelse i 1978. I Levanger har Hanna Mersch, Ulla Engel, Helma Kleinmann og Elisabeth Lee bodd i mange år for å tjene Kirken. Hanna Mersch og Ulla Engel, som er de to gjenværende kvinnene i Levanger, er nå kalt tilbake til Tyskland. Kvinnene har i flere år arbeidet på St. Eystein sykehjem. Sykehjemsplassene ble lagt ned i 1994, og omgjort til dagsenter for eldre. Dette tok også slutt etter 12 år. Siden da har kvinnene drevet med flere sosiale oppgaver, slik som språkgrupper for innvandrere sammen med Norske Kvinners Sanitetsforening og Sesam-grupper (integrerings- og inkluderingsaktiviteter, red.anm.), i tillegg til å være aktive i menigheten og arbeidet som sykepleiere i kommunen.

KONSEKRASJON

St. Peter kirke i Halden ble konsekret den 29. juni 2018 av biskop Eidsvig.

Diakon Lars Jul Hansen

Lars Jul Hansen døde natt til den 4. september. Døden kom ikke som en overraskelse, hverken på ham eller hans familie og venner. For seks år siden fikk Lars et kraftig hjerteattakk, og helsen forble meget dårlig i årene som fulgte. Det var en tung avgjørelse for ham å søke avskjed fra sin legestilling pga. egen helbred; gjerningen for pasientene var et kall.

Lars tok som ganske ung mann en cand.mag.-grad i religionshistorie, filosofi og kinesisk. Det var nok først og fremst i dette felt hans akademiske interesser lå, medisinen valgte han av idealistiske grunner. Hadde han så villet, kunne han ha gjort en karriere i ett av disse fagene. Professor Arne Næss var nøye med hvem han engasjerte som sine vitenskapelige assistenter; Lars ble en av dem. Da jeg først ble kjent med ham for 44 år siden, arbeidet han med sitt bidrag til en lærebok i kinesisk syntaks (utgitt i Oslo 1977; den er senere kommet i flere opplag som piratutgave i Taiwan). Han hadde til hensikt å bli katolikk, sa han. Jeg advarte ham mot det, og mente vi burde være så katolske som mulig i Den norske kirke. Denne besynderlige form for logikk ble belønnet med et medfølende smil.

Religionshistorie ble etter hvert til teologi. Lars ble altså tidlig klar over at han hørte hjemme i Den katolske kirke, men han brukte god tid på å studere Kirkens lære og praksis før han tok det endelige skritt. Innsikt måtte modnes. Som katolikk påtok han seg lojalt ansvar i katekese, menighets- og pastoralråd.

Etter hvert innså Lars at han hadde et kall til diakongjerningen, noe som ikke overrasket dem som kjente ham. Han ble ordinert i januar 2012, og så frem til å bruke så meget som mulig av sin tid og sine krefter i forkynnelse og menighetsarbeide. Det gjorde han også, men kreftene ble stadig svakere og tiden kort. Han forberedte sine prekenes særdeles grundig og målbevisst. For ham var det et privilegium å preke, og hvert ord han sa var gjennomtenkt både hva innhold og formuleringer angikk. Det var derfor også et privilegium å høre ham.

For mange av prestene, og for meg, var Lars en rådgiver og en venn. Vi savner ham. Vi er takknemlige for alt han gav oss, og ber for hans sjel. Vi sørger sammen med hans kone Jorån og barna.

+Bernt I. Eidsvig, Can. Reg.

Minner

Av Jan Erik Rekdal

Mormor

hadde et fuglerede
i vinduskarmen
mellom kaktusene
som blomstret til påske
Hver vår la hun et egg i det
og vi satt der med solbriller
og ventet til kyllingen
hakkert hull i skallet –
Slikt blir det sang av, sa mormor
og la fra seg solbrillene, tok gitaren
og sang sine viser om Jesus

ILLUSTRASJON: MALGORZATA PIOTROWSKA

Foto: © UIO/Ram Gupta

Jan Erik Rekdal (født 1951) debuterte som lyriker i 1975 med *Vandring på verdens vestkyst*, der diktene hadde motiv fra Irland. Siden har han utgitt seks diktsamlinger til: *Linedanseren* (1976), *Med sentrum i periferien* (1978), *Månens vikariat* (1981), *Oppstandelse nærvær* (1985), *I Rumis skygge* (1997) og *Hotellvertens bedrøvelse og andre samtaler* (2007). I den siste samlingen trekker Rekdal på sine store språkkunnskaper. Flere av diktene her er nærmest samtaler med andre diktere, i en diktsamling som glimter av lys og håp – og kjærlighet. Rekdal er professor i irsk språk og litteratur ved Universitetet i Oslo. Han ble opptatt i Den katolske kirkes fulle fellesskap i 1973. *Mormor* inngår i et knippe nyskrevne dikt kalt *Minner*.

Kirkene sammen og samtidig
- mot moderne slaveri

Global uke
11. - 18. november 2018

Global uke er en kirkelig fellesaksjon som setter søkelys på global urettferdighet. Norges Kristne Råd er tilrettelegger, men det er i lokalmenigheten det skjer. Blir du og din menighet med? www.globaluke.no